ACTA

DER

VOORLOOPIGE SYNODE

VAN

Nederduitsche Gereformeerde Kerken,

GEHOUDEN TE UTRECHT

1888.

EERSTE GEDEELTE.

AMSTERDAM, J. A. WORMSER.

1888.

ACTA DER VOORLOOPIGE SYNODE.

ACTA

DER

VOORLOOPIGE SYNODE

VAN

Nederduitsche Gereformeerde Kerken,

GEHOUDEN TE UTRECHT

1888.

EERSTE GEDEELTE.

AMSTERDAM J. A. WORMSER.

1888.

NEDERDUITSCHE GEREFORMEERDE KERKEN,

vertegenwoordigd in de Voorloopige Synode,

den 25sten Juni 1888 te Utrecht samengekomen.

Gelderland.

Class. **Arnhem—Nijmegen—Zutfen—Tiel en Zalt-Bommel.**

ARNHEM.
DIEREN.
OOSTERBEEK.
VELP.
BENNEKOM.
EDE.
WAGENINGEN.
APELDOORN.
NIJMEGEN.
RANDWIJK.
ZETTEN.
VORDEN.
WESTERVOORT.
SILVOLDE-GENDRINGEN.
AALTEN.
WINTERSWIJK.
KUILENBURG.
AALST.

Class. **Harderwijk.**

BARNEVELD.
ERMELOO.
HARDERWIJK.
KOOTWIJK.
NIJKERK.
VOORTHUIZEN.
NUNSPEET.

Zuid-Holland.

Class. **'s-Gravenhage—Leiden—Gouda.**

's-GRAVENHAGE.
DELFT.
LOOSDUINEN.
SCHEVENINGEN.
VOORBURG.
HAZERSWOUDE.
KOUDEKERK.
LEIDERDORP.
OUDSHOORN.
ZWAMMERDAM.
AARLANDERVEEN.
BODEGRAVEN.
LANGER- EN KORTER-AAR.
LEIMUIDEN.
NIEUWVEEN.
OUDE- EN NIEUWE-WETERING.
RIJNSATERWOUDE.
WOERDEN.
ZEVENHOVEN.
GOUDA.
OUDEWATER.
REEUWIJK.
WAARDER.
HAASTRECHT.

Class. **Rotterdam—Dordrecht—Brielle.**

ROTTERDAM.
DELFTSHAVEN.
MAASLAND.
MAASSLUIS.
SCHIEDAM.
VLAARDINGEN.
BLEISWIJK.
CAPELLE A/D IJSEL.
KRALINGEN.
BARENDRECHT.
CHARLOIS.
IJSELMONDE.
DORDRECHT.
HEINENOORD.
NIEUW-LEKKERLAND.
OTTOLAND.
GIESEN-NIEUWKERK.
LEERDAM.
NIEUW-HELVOET.
ROCKANJE.
ZUIDLAND.
SOMMELSDIJK.
STAD A/H HARINGVLIET.

Noord-Holland.

Class. **Amsterdam—Hoorn—Edam.**

AMSTERDAM.
AMSTELVEEN.
OUDERKERK A/D AMSTEL.
SLOTERDIJK.
BUSSUM.
HILVERSUM.
NAARDEN.
NEDERHORST-DEN-BERG.
HOLIJSLOOT.

Class. **Haarlem-Alkmaar.**

BEVERWIJK.
HAARLEM.
HAARLEMMERMEER.
NIEUW-VENNIP.
VELZEN.
WORMER.
ZAANDAM.
ALKMAAR.
BROEK-OP-LANGENDIJK.
HEER-HUGOWAARD.
NOORD-SCHARWOUDE.
ZUID-SCHARWOUDE.
OUDKARSPEL.
ANNA-PAULOWNAPOLD.
HELDER.

Zeeland.

Class. **Middelburg—Zierikzee—Goes—IJzendijke.**

MIDDELBURG.
KOUDEKERKE.
VLISSINGEN.
GAPINGE.
GRIJPSKERKE.
SEROOSKERKE OP W.
VROUWEPOLDER.
ST. MAARTENSDIJK.
POORTVLIET.
AXEL.
TER NEUZEN.
ZAAMSLAG.

Utrecht.

Class. **Utrecht—Wijk.**

UTRECHT.
BENSCHOP.
HARMELEN.
MONTFOORT.
VREESWIJK.
IJSELSTEIN.
BAAMBRUGGE.
KAMERIK.
MIJDRECHT.
VINKEVEEN.
WILNIS.
AMERONGEN.
DRIEBERGEN.
VEENENDAAL.

Class. **Amersfoort.**

AMERSFOORT.
BAARN.
BUNSCHOTEN.
SOEST.
DE BILT.
NIEUW-LOOSDRECHT.
NICHTEVECHT.
TIENHOVEN.
WESTBROEK.
ZEIST.

Friesland.

Class. **Leeuwarden-Dokkum.**

LEEUWARDEN.
ST.-ANNA-PAROCHIE.
BEETGUM.
BERLIKUM.
GARIJP.
OOSTERMEER.
HIJLAARD.
AKKERWOUDE.
DOKKUM.
RINSUMAGEEST.
AUGUSTINUSGA.
BUITENPOST.
DROGEHAM.
GERKESKLOOSTER.
KOLLUM.
KOOTEN.
SURHUIZUM.
REITSUM.
ANJUM.
ENGWIERUM.
METZLAWIER.
NES EN WIERUM.
PAESSENS.

Class. **Sneek—Franeker—Heerenveen.**

BOZUM.
SNEEK.
GAASTMEER.
HEEG.
OUDEGA (WIJMBR.).
WOUDSEND.
HARLINGEN.
OOSTERBIERUM.
ST.-JACOBI-PAROCHIE.
BOLSWARD.
LOLLUM.
WINSUM EN BAARD.
WOMMELS.
MAKKUM.
WITMARSUM.
WONS.
LEMMER.
OOSTERZEE.

Overijsel en Drente.

Class. **Zwolle--Deventer--Kampen—Assen--Meppel—Coevorden.**

DALFSEN.
ZWOLLE.
HARDENBERG.
DEVENTER.
ENSCHEDÉ.
KAMPEN.
STEENWIJK.
VOLLENHOVEN.
ZWARTSLUIS.
HOOGEVEEN.
MEPPEL.

Groningen.

Class. **Groningen—Winschoten--Appingadam--Onderdendam.**

GRONINGEN.
SPIJK.
BEDUM.
ZUIDWOLDE.
WETSINGE-SAUWERT.

Noord-Brabant en Limburg.

Class. **'s-Bosch—Breda—Heusden—Eindhoven--Maastricht.**

KLUNDERT.
WERKENDAM.
's-GREVELDUIN — EN VRIJHOEVE-CAPELLE.
SPRANG.
HELMOND.

ACTA
der VOORLOOPIGE SYNODE
VAN
NEDERDUITSCHE GEREFORMEERDE KERKEN
gehouden te UTRECHT 1888.

EERSTE ZITTING.

MAANDAG 25 JUNI 1888.

ART. 1.

Namens den Kerkeraad van de Nederd. Geref. Kerk te Utrecht, welke Kerk door het Synodaal Convent, in 1887 te Rotterdam gehouden, tot de oproeping eener Voorloopige Synode tegen Juni 1888 was aangewezen, *opent* Ds. G. RINGNALDA op Maandag den 25sten Juni 1888 des namiddags te twee ure de *Voorloopige Synode* in de Oosterkerk te Utrecht met eenen korten *welkomstgroet.* Opening.

Nadat *gezongen* was Psalm 66 : 2 en 3 gaat Ds. RINGNALDA in den *gebede* voor.

Hij leest *Jesaja 54* en wijst er op, dat dit woord der belofte, neergelegd in de Kerk des O. V., in vervulling treedt na de komst van den Middelaar in het vleesch. Waar de overwinning, uitredding en uitbreiding der Kerk welverzekerd is, zal het doel toch alleen bereikt worden in den weg van strijd.

Ook aan onze Nederd. Geref. Kerken vervult de Heere in deze dagen Zijne belofte. Sneed Hij al onze eigen wegen af, Hij voerde ons in den weg der Reformatie. En Hij zal het voor ons voleinden, maar door onweder en strijd heen. Het beeld der Kerk blijft geteekend in den brandenden braambosch. De Heere zelf schiep den smid en den verderver, maar Hij ook zal alle instrument, tegen ons bereid, doen mislukken.

Onze hulpe sta in den Naam des Heeren!

ART. 2.

Als tijdelijk Voorzitter stelt Ds. RINGNALDA nu aan de Voorloopige Synode voor Rev. HENRY E. DOSKER, afgevaardigde van de Dutch Reformed Church in Amerika. Bedoelde broeder wordt met overgave van geloofsbrief toegelaten.

ART. 3.

Commissie tot onderzoek der Credentiebrieven.

De tijdelijke Voorzitter benoemt nu Ds. A. VAN VEELOO en ouderling P. ROODHUIZEN als *Commissie tot onderzoek der Credentiebrieven.*

ART. 4.

Ingekomen stukken.

Gedurende het onderzoek der Credentiebrieven deelt Ds. RINGNALDA mede, dat bij den Kerkeraad der Nederd. Geref. Kerk te Utrecht voor deze Voorloopige Synode *ingekomen zijn de volgende stukken:*

N°. 1—16. Opgaaf van *punten voor het agendum* van de verschillende Classen, van den Kerkeraad van Utrecht, en van het College van Diakenen te Utrecht, volgens opdracht van het Provinciaal Diakonaal Convent, gehouden te Utrecht den 30sten Mei 1888. [1])

N°. 17. Rapport van het Syn. Conv. benoemd in zake *onderhandeling met de Redactie van de Heraut.* (Gecommitteerden de BB. Ds. F. LION CACHET en Ds. H. W. VAN LOON.)

N°. 18. Rapport van Deputaten door het Syn. Conv. benoemd in zake de *Kerkelijke hereeniging met de Christelijke Gereformeerde Kerk.* (Gecommitteerden de BB. Dr. F. L. RUTGERS, Dr. A. KUYPER, Dr. Mr. W. VAN DEN BERGH, Mr. L. W. C. KEUCHENIUS, Jhr. Mr. A. F. DE SAVORNIN LOHMAN en W. KÜHLER Wz.)

N°. 19. Idem, in zake vereeniging met de *Kerken van wijlen Ds. Ledeboer.* (Gecommitteerden de BB. Ds. F. LION CACHET en Ds. P. J. W. KLAARHAMER.)

N°. 20. Idem, in zake *op zichzelf staande Vrije Kerken.* (Gecommitteerden de BB. Dr. G. VAN GOOR en Dr. W. GEESINK.)

N°. 21. Idem, in zake de *Correspondentie met buitenlandsche Gereformeerde Kerken.* (Gecommitteerden de BB. Dr. F. L. RUTGERS, Ds. F. LION CACHET, Jhr. Mr. A. F. DE SAVORNIN LOHMAN en Dr. J. WOLTJER.)

N°. 22. Idem, in zake Kerkelijke ondersteuning van de *Zending onder de heidenen.* (Gecommitteerden de BB. Ds. F. LION CACHET en W. HOVY.)

N°. 23. Idem, in zake van *advies bij de Reformatie van nog niet ontkomen Kerken.* (Gecommitteerden de BB. Ds. B. VAN SCHELVEN en W. KÜHLER Wz.)

N°. 24. Idem, in zake de Synodale medewerking bij de Classicale *Toelating tot den dienst des Woords.* (Gecommitteerden de BB. Ds. F. P. L. C. VAN LINGEN, Ds. J. J. A. PLOOS VAN AMSTEL, Ds. B. VAN SCHELVEN, Dr. G. VAN GOOR, Dr. W. GEESINK en Dr. Mr. W. VAN DEN BERGH.)

N°. 25. Idem, in zake de *aanwijzing van predikatiën* tot voorlezing. (Gecommitteerden de BB. Ds. B. VAN SCHELVEN, Ds. N. A. DE GAAY FORTMAN en W. KÜHLER Wz.)

N°. 26. Idem, in zake het houden van een *Diakonaal Congres.* (Gecommitteerden de BB. Ds. N. A. DE GAAY FORTMAN, Ds. H. HOEKSTRA en Dr. Mr. W. VAN DEN BERGH.)

N°. 27. Schrijven van de *Provinciale Synode der Christelijke Geref. Kerk in Gelderland,* in zake de vereeniging met de doleerende Kerken.

N°. 28. Rapport, in zake de vereeniging van *Moddergat,* als gedeelte van de Nederd. Geref. Kerk te Nes en Wierum, — met de Nederd. Geref. Kerk te Paesens. (Ingediend door de BB. Ds. G. H. VAN KASTEEL, J. C. LEVENDIG en Ds. J. LANGHOUT.)

N°. 29. Kennisgevingen van bereidverklaring, om, op verzoek der Kerk van Utrecht, die daartoe door het Synodaal Convent gemachtigd werd, de Synode te dienen als *adviseurs;* van de BB. Dr. A. KUYPER, Dr. F. L. RUTGERS, Jhr. Mr. A. F. DE SAVORNIN LOHMAN, Ds. F. LION CACHET en Ds. H. HOEKSTRA; en van Ds. J. C. SIKKEL, meldende, dat hij, door de Classe als afgevaardigde benoemd, niet als adviseur kan optreden.

---

[1]) De punten van het agendum worden in deze Acta nader vermeld onder die artikelen, die van hunne behandeling door de Synode bericht geven.

N°. 30. Verzoek van Ds. D. J. KARSSEN, Dienaar des Woords te Amsterdam, om de zittingen der Synode als hoorder te mogen bijwonen. Alsmede gelijk verzoek van den Weleerw. heer BEUKHOF, oud-Zendeling-leeraar en hulpprediker van Depok.

N°. 31. Schrijven van Geref. Broeders uit Vaalbank (Z. Afrika) om Correspondentie en hulp, geteekend door den Oud-Kerkeraad, ressorteerende onder Ds. VENTER.

ART. 5.

Adviseurs.

De tijdelijke Voorzitter spreekt namens de Kerk te Utrecht een woord van dank aan de BB., die zich bereid verklaarden als *adviseurs* deze Voorloopige Synode bij te wonen, zijnde de BB. Dr. F. L. RUTGERS, Dr. A. KUYPER, Ds. H. HOEKSTRA, Jhr. Mr. A. F. DE SAVORNIN LOHMAN, Ds. J. J. A. PLOOS VAN AMSTEL en Ds. F. LION CACHET.

ART. 6.

Namen der Gedeputeerden.

De Commissie tot onderzoek der geloofsbrieven brengt als haar rapport uit de mededeeling, dat de geloofsbrieven in orde bevonden zijn en blijkens deze de volgende personen *met keurstemmen* naar deze Voorloopige Synode zijn gedeputeerd:

Door de Classen: ARNHEM—NIJMEGEN—TIEL—ZALTBOMMEL:
J. C. v. Schelven, *Predikant* te Dieren, en T. J. Kossink, *Ouderling* te Arnhem.
Secundi: J. H. F. Gangel, *Predikant* te Aalten, en C. Thomassen, *Ouderling* te Velp.

Door de Classe: HARDERWIJK:
Dr. Mr. W. van den Bergh, *Predikant* te Voorthuizen, en G. J. Knottenbelt, *Ouderling* te Barneveld.
Secundi: J. H. Houtzagers, *Predikant* te Kootwijk, en W. van Loo, *Ouderling* te Ermeloo.

Door de Classen: 's-GRAVENHAGE—LEIDEN—GOUDA:
G. Vlug, *Predikant* te Leiderdorp, en Mr. L. W. C. Keuchenius, *Ouderling* te 's-Gravenhage.
Secundi: W. F. A. Winckel, *Predikant* te Oudewater, en A. Meijer, *Ouderling* te Hazerswoude.

Door de Classen: ROTTERDAM—DORDRECHT—BRIELLE:
Dr. W. Geesink, *Predikant* te Rotterdam, en W. A. Vrolijk Sr., *Ouderling* te Rotterdam.
Secundi: H. H. Veder, *Predikant* te Schiedam, en H. Sonneveld, *Ouderling* te Maassluis.

Door de Classen: AMSTERDAM—HOORN—EDAM:
B. van Schelven, *Predikant* te Amsterdam, en Dr. A. H. De Hartog, *Ouderling* te Amsterdam.
Secundi: C. A. Renier, *Predikant* te Amsterdam, en J. H. van der Hoeven, *Ouderling* te Nederhorst den Berg.

Door de Classen: HAARLEM—ALKMAAR:
P. van Son, *Predikant* te Amsterdam, en H. W. van Marle, *Ouderling* te Helder.
Secundi: H. W. van Loon, *Predikant* te Amsterdam, en H. Broekmeijer, *Ouderling* te Haarlem.

Door de Classen: MIDDELBURG—ZIERIKZEE—GOES—IJZENDIJKE:
P. J. W. Klaarhamer, *Predikant* te Middelburg, en A. Dingemanse, *Ouderling* te Middelburg.
Secundi: F. W. J. Wolf, *Predikant* te Axel, en J. Dingemanse, *Ouderling* te Gapinge.

Door de Classen: UTRECHT—WIJK:
G. Ringnalda, *Predikant* te Utrecht, en P. Roodhuijzen, *Ouderling* te Veenendaal.
Secundi: H. Hoekstra, *Predikant* te Utrecht, en B. van Reenen, *Ouderling* te Driebergen.

Door de Classe: AMERSFOORT:
Dr. G. van Goor, *Predikant* te Bunschoten, en J. H. de Waal Malefijt, *Ouderling* te Zeist.
Secundi: K. G. M. Westerbeek van Eerten, *Predikant* te Tienhoven, en J. de Ruig, *Ouderling* te Soest.

Door de Classen : SNEEK—FRANEKER—HEERENVEEN :
Dr. L. Wagenaar, *Predikant* te Heeg, en A. Elshout, *Ouderling* te Lollum.
Secundi : M. Brouwer, *Predikant* te Lemmer, en W. Dijkstra, *Ouderling* te Sneek.
Door de Classen : LEEUWARDEN—DOKKUM :
J. C. Sikkel, *Predikant* te Hijlaard, en S. J. Zuidema, *Ouderling* te Gerkesklooster.
Secundi : J. J. A. Ploos van Amstel, *Predikant* te Reitsum, en J. C. Levendig, *Ouderling* te Dokkum.
Door de Classen : ZWOLLE - DEVENTER - KAMPEN - ASSEN - MEPPEL - COEVORDEN.
D. Boonstra, *Predikant* te Zwolle, en H. Mastenbroek, *Ouderling* te Hoogeveen.
Secundi : K. Fernhout, *Predikant* te Zwartsluis, en G. N. Hogervorst, *Ouderling* te Hoogeveen.
Door de Classen : GRONINGEN—WINSCHOTEN—APPINGADAM—ONDERDENDAM :
J. Hulsebos, *Predikant* te Zuidwolde, en D. Ike, *Ouderling* te Groningen.
Secundi : J. Teves, *Predikant* te Wetsinge-Sauwert, en W. P. Dijkgraaf, *Ouderling* te Groningen.
Door de Classen : 's HERTOGENBOSCH-BREDA-HEUSDEN-EINDHOVEN-MAASTRICHT:
A. van Veeloo, *Predikant* te Rotterdam, en K. Verhoeff, *Ouderling* te Sprang.
Secundi : J. H. Feringa, *Predikant* te Klundert, en F. H. J. Smith, *Ouderling* te Helmond.

Van alle Classen waren de Primi tegenwoordig. Alleen voor de Classen 's-Gravenhage—Leiden—Gouda was de *Secundus*-ouderling opgekomen.

Terwijl blijkens geloofsbrief REV. HENRY E. DOSKER naar deze Synode werd afgevaardigd door de *„Dutch Reformed Church in America, the oldest daughter of the Church of the Martyrs of Holland."* [1])

De Geloofsbrieven worden onder Ingekomen Stukken N°. 32 gedeponeerd.

ART. 7.

Alle afgevaardigden toegelaten.

Besloten wordt alle afgevaardigden *toe te laten* met dankzegging aan de Commissie tot onderzoek der geloofsbrieven.

ART. 8.

Moderamen dezer Synode.

Met meerderheid van keurstemmen, welke schriftelijk worden uitgebracht, benoemt de Synode alsnu tot haren *Praeses* Ds. P. VAN SON ; tot *Assessor* Dr. G. VAN GOOR ; tot *eersten Scriba* Ds. J. C. SIKKEL ; tot *tweeden Scriba* Ds. J. C. VAN SCHELVEN.

ART. 9.

De benoemden *aanvaarden* hunne functiën, waarbij Ds. P. VAN SON bij het opnemen van het Praesidium de hulpe des Heeren inroept.

ART. 10.

Regel van orde.

Als *regel van orde* wordt vastgesteld, dat de zittingen dagelijks gehouden worden van $9^1/_2 - 4$ ure, met pauze van $12—12^3/_4$ ure.

---

[1]) »De Nederduitsche Gereformeerde Kerk in Amerika, de oudste dochter van de Kerk der martelaren van Holland."

ART. 11.

Naar aanleiding der ingekomen verzoeken, om de zittingen der Voorloopige Synode als hoorders te mogen bijwonen, wordt als *beginsel* vastgesteld, dat de kerkelijke Vergaderingen zooveel mogelijk publiek behooren gehouden te worden. — Toelating van hoorders.

Besproken wordt de vraag, in hoeverre voor de zittingen van deze *Voorloopige* Synode dit beginsel *in toepassing* gebracht zal worden.

Besloten wordt, dat de zittingen der Voorloopige Synode toegankelijk zullen zijn voor de Kerkeraadsleden van Nederd. Geref. Kerken, die tot de Kerkenorde van 1619 terugkeerden.

ART. 12.

Ingevolge opdracht van de Synode benoemt de Praeses *vijf Dienaars des Woords* en *vijf ouderlingen*, om *met de Broeders adviseurs* eene *Commissie* te vormen, teneinde de Synode te dienen *van Praeadvies* op de verschillende punten, die in behandeling moeten komen. De Praeses wijst hiertoe aan de BB. B. VAN SCHELVEN, Dr. W. GEESINK, G. VLUG, Dr. Mr. W. VAN DEN BERGH en P. J. W. KLAARHAMER, Dienaars des Woords, benevens de BB. P. ROODHUYSEN, Dr. A. H. DE HARTOG, W. A. VROLIJK Sr., H. W. VAN MARLE en S. J. ZUIDEMA, Ouderlingen. — Commissie van Praeadvies.

Besloten wordt, dat de leden van het moderamen der Synode tot de Vergaderingen der Commissie van Praeadvies toegang zullen hebben.

En dat de Commissie van Praeadvies allereerst eenige regeling aangaande de behandeling der verschillende punten van het *agendum* zal hebben voor te stellen.

ART. 13.

Aan Dr. G. VAN GOOR wordt opgedragen telkens na afloop eener zitting der Synode een *kort verslag* van het verhandelde op te stellen, terwijl Ds. H. HOEKSTRA wordt aangezocht, te willen zorgen, dat dit verslag gedrukt en *aan de organen der Pers* toegezonden wordt. — Verslag voor de Pers.

ART. 14.

Nadat Praeses in het gebed was voorgegaan, wordt de eerste zitting der Voorloopige Synode *gesloten*. — Sluiting der eerste zitting.

TWEEDE ZITTING.

DINSDAG 26 JUNI 1888.

ART. 15.

Opening der tweede zitting.

De tweede zitting der Voorloopige Synode wordt *geopend* door het zingen van Psalm 133 : 1 en 3 en het lezen van Efese 4 : 1—16, waarna de Praeses voorgaat in het gebed.

De Praeses roept een woord van welkom toe aan de Kerkeraadsleden, die als *hoorders* de vergadering der Synode bijwonen.

ART. 16.

Overeenkomstig het voorstel der Commissie van Praeadvies wordt de *orde van werkzaamheid* voor deze zitting vastgesteld.

Besloten wordt, dat ingekomen *rapporten ter visie* zullen worden gelegd, indien de Synode zulks noodig mocht oordeelen.

Vragen, die niet door de Classen zijn ingediend, maar waarop afgevaardigden toch voor hunne Classen een antwoord begeeren, moeten *schriftelijk* bij het moderamen worden *ingediend*.

ART. 17.

Vaststelling der notulen.

De notulen van het verhandelde in de vorige zitting worden door den eersten Scriba gelezen en behoudens eenige opmerkingen goedgekeurd.

ART. 18.

Toezicht op hoorders.

Dr. A. H. DE HARTOG wordt aangewezen, om toe te zien, dat *alleen Kerkeraadsleden* van ontkomen Kerken de Vergadering als hoorders bijwonen.

ART. 19.

Toespraak van Rev. H. E. DOSKER, afgevaardigde der Nederduitsche Gereformeerde Kerk in Amerika.

Praeses verleent nu het woord aan den Heer HENRY E. DOSKER, Hoogleeraar in de Theologie aan Hope-College Holland Michigan, afgevaardigde der Dutch Reformed Church in America.

Genoemde Heer spreekt in de Nederlandsche taal in hoofdzaak het volgende:

De Nederduitsche Gereformeerde Kerk in Amerika, *gesticht* door eene volkplanting der West-Indische Compagnie in 1619, stond in den eersten tijd onder toezicht van de Kerk van Amsterdam. Als een scheut uit den ouden wortel der

Ned. Geref. Kerken ontwikkelde zij zich naar de beginselen, die in de Synode van Dordrecht 1619 zegepraalden. Na de annexatie door Engeland in 1664 werd haar bloei belemmerd door den overgang van vele harer leden tot de Episcopale Kerk; velen, vooral onder de meer jeugdigen werden geamerikaniseerd; en een strijd, in den boezem der Kerk uitgebroken, werkte bovendien haren wasdom tegen. Er ontstonden twee partijen, waarvan de ééne, de Coetuspartij, losmaking van de Kerken in het moederland en eigen vrije ontwikkeling begeerde; en de andere, de Conferentiepartij, aan de Kerken van Nederland gebonden wilde blijven.

De *Vrijwording* kwam in 1772 tot stand; vooral door het beleid van Dr. J. LIVINGSTONE, die dan ook de vader dezer Gereformeerde Kerk genoemd wordt.

De vrijgeworden *Dutch Reformed Church in America* kwam sedert dien langzamerhand tot ontwikkeling. Zij droeg echter een *dualistisch karakter* door den invloed van het Hollandsche en van het Engelsche element. *In het Oosten* is het gebruik der Nederlandsche taal dan ook sedert meer dan 100 jaren verloren gegaan; *in het Westen* daarentegen tot op heden behouden gebleven, 1e door de betrekkelijke jeugd van den Westerschen tak en 2e door bestendig invloeiende emigratie.

Is deze Kerk nu *eene Gereformeerde Kerk?* Spreker verklaart, dat zij getrouw is gebleven aan de Symbolen, door de Synode van Dordrecht aanvaard. In deze meer dan 500 Kerken is, zoover hem bewust is, van niet één leeraar bekend, dat zijne prediking met deze Symbolen in strijd is. Woekerplanten werden afgesneden. Een strijd over het »quia of quatenus" wordt in deze Kerk niet gekend. Wij leven, gelijk ook gij nu weder, alleen onder het Koningschap van Jezus Christus.

De Vrije Gereformeerde Kerk in Amerika heeft dan ook *den strijd in de Gereformeerde Kerken van Nederland,* in deze eeuw gevoerd, *met belangstelling gadegeslagen.* Tegen de vervolging van 1834 deed zij eene stem van protest uitgaan. Toen Dr. A. C. VAN RAALTE naar Amerika kwam, heeft deze Gereformeerde Kerk de armen voor hem ontsloten; aan de emigranten om des geloofswille gaarne hulpe verleend; en in 1849 hen, op hun verzoek, in haren schoot opgenomen. Toen in 1885 andermaal zoo gewichtige strijd in de Nederlandsche Kerken uitbrak, toen de Kerken in doleantie optraden, hebben wij ons daarover hartelijk verblijd. Evenals den strijd voor de Vrije Universiteit, hebben wij ook deze Kerkelijke beweging bestudeerd en gevolgd. Onze bladen spraken U moed in. Gode zij dank, dat gij voorttrokt, de wateren niet vreezende. En zijn wij met U bedroefd, dat velen, die aanvankelijk met U den strijdkreet aanhieven, zich toch terugtrokken, — deze Gideonsbende zal, zoo zij getrouw mag zijn, overwinnen.

Ik acht het voor mij eene eer en een voorrecht namens de Nederduitsche Gereformeerde Kerk in Amerika in uw midden te mogen zijn, U hare groete biedende. En ik zeg U dank voor de gelegenheid tot spreken, mij geschonken.

GOD ZIJ MET U!

ART. 20.

Antwoord van den Praeses op de toespraak van den Heer H.E. DOSKER.

De Praeses zegt namens de Synode den Heer DOSKER hartelijk dank voor het gesproken woord. Met ontroering en beschaming hoorde de Synode zich door Br. DOSKER in de Nederlandsche taal toespreken, en vernam zij, hoe de *Zusterkerken in Amerika* terug mogen zien op een tijdperk, waarin zij zich getrouw betoonden aan de belijdenis onzer martelaren, terwijl *wij, als vertegenwoordigers onzer Kerken in Nederland,* na een langen tijd van ontrouw, hier thans voor het eerst als *Voorloopige Synode* tot handhaving en naleving dier belijdenis mogen samenzijn.

Praeses verzoekt Br. DOSKER de broederlijke groete en de goede wenschen dezer Synode voor den welstand der zusterkerken over den Oceaan bij zijn terugkeer mede te willen nemen. Mogen de oude banden der gemeenschap worden bevestigd!

GOD ZEGENE U!

Art. 21.

Resolutie der Synode, waarvan de Heer Dosker afschrift ontvangt.

De volgende *Resolutie* wordt door de Synode met algemeene stemmen aangenomen, onder bepaling, dat afschrift ervan aan den Heer Dosker zal worden medegegeven:

De *Voorloopige Synode van Nederduitsche Gereformeerde Kerken, te Utrecht vergaderd, spreekt haren dank uit* aan den Heer Henry E. Dosker, Hoogleeraar aan de Theologische School te Holland-Michigan, voor zijn verschijnen in haar midden, en niet minder voor de uitnemende mededeeling, door hem gedaan omtrent de *Dutch Reformed Church in America*, omtrent haar geestelijken welstand, haar trouw aan de Belijdenis der Gereformeerde Kerken en haar handhaven van het Koningschap van Christus over Zijne Kerk.

Verzoekt hem, aan de Synode der Kerken, die hem afzonden, haar dank over te brengen voor zijne afvaardiging en het blijk van broederlijke belangstelling, haar hierin geschonken.

Besluit, den Heer Dosker te verzoeken, hare zittingen ten einde toe te willen bijwonen en gedurende dien tijd de gast der Synode te willen zijn, noodigende zij den Praeses uit, hem deze gastvrijheid in haren naam te willen bewijzen.

En *neemt zich voor*, eer zij hare zittingen sluit, de vraag te overwegen, in hoeverre ook van hare zijde Correspondentie met de *Dutch Reformed Church in America* zal worden gezocht, des mogelijk door afvaardiging naar de Synode van de Dutch Reformed Church in de volgende jaren.

Art. 22.

Verdere inlichtingen, door den Heer Dosker verstrekt.

De Heer Dosker verklaart zich bereid, de broeders, die verdere inlichtingen aangaande de *Dutch Reformed Church in America* verlangen, op hunne vragen desbetreffende te antwoorden.

Hierop wordt door de leden der Synode gevraagd naar de *Kerkenordening* der Kerk in Amerika; naar de *scheiding van* 1852; en naar de waarde der beschuldiging, als zou de *vrijmetselarij* in leeraars en leden door die Kerk worden geduld.

Uit de antwoorden van Br. Dosker blijkt, dat in de *Kerkenordening van Dordrecht* geene wijzigingen zijn aangebracht, dan die noodzakelijk uit de gewijzigde staatkundige toestanden in Amerika voortvloeiden.

Wat de *scheiding van* 1852 betreft, die ontstond hoofdzakelijk door uitwendige moeielijkheden. Wel zijn sedert pogingen tot hereeniging aangewend, doch tot heden vruchteloos.

De scheiding van 1852 zou volgens velen haar oorsprong hebben in het feit, dat sommigen van de leeraars en leden der Kerk behooren tot de *vrijmetselaars*. De Heer Dosker erkent, dat het kwaad van zulke geheime genootschappen zich in Amerika even ver uitstrekt als het *drankmisbruik in Nederland;* en dat het nationaal en zelfs het Christelijk geweten voor dit kwaad minder gevoelig schijnt. Nimmer werd echter eenig feit van dien aard langs wettigen weg voor eenige kerkelijke vergadering gebracht en de Synode der Gereformeerde Kerk werd nog nimmer geroepen, eene categorische uitspraak over deze zonde te doen.

Art. 23.

Den Heer Dosker wordt door den Praeses voor zijne inlichtingen dank gezegd.

Art. 24.

In behandeling wordt genomen het *Rapport* der *Deputaten*, door het Synodaal Convent in 1887 benoemd, *om (zonder macht tot handelen) op de wijze, die het geschiktst zou blijken, de bestaande gedeeldheid tusschen de Nederduitsche Gereformeerde Kerken, die tot de Kerkordening van* 1619 *terugkeerden, en de Christelijke Gereformeerde Kerk, om te zetten in een wederzijdsch pogen tot saamwerking* (Ingekomen stukken No. 18).

Rapport Deputaten in zake kerkelijke hereeniging met de Christelijke Gereformeerden (Ingek. st. No. 18).

Op verzoek van den Praeses doet Dr. F. L. Rutgers voorlezing van dit rapport, luidende aldus:

Met bijlagen.

Rapport in zake de bevordering der Kerkelijke hereeniging met de Christelijke Gereformeerde Kerk; gedaan aan de Voorloopige Synode van Nederduitsche Gereformeerde Kerken te Utrecht op 25 Juni 1886, door de Deputaten van het Synodaal Convent van 1887, zijnde de BB. Dr. A. Kuyper, Dr. W. van den Bergh, Mr. L. W. C. Keuchenius, Jhr. Mr. A. F. de Savornin Lohman, W. Kühler Wz. en Dr. F. L. Rutgers.

Het Rapport van bovengenoemde deputaten kan zeer kort zijn.

Zeker niet, omdat zij tot volbrenging van hun mandaat slechts weinig te doen vonden. Integendeel, menige dag is er met dien arbeid heengegaan. Deels door een drietal langdurige Conferentiën met de hiertoe persoonlijk door hen uitgenoodigde Docenten der Theologische School van de Christel. Geref. Kerk en door de daaraan toegevoegde schriftelijke gedachtenwisseling; deels door twee drukbezochte samenkomsten in wijderen kring, de eene met ambtsdragers uit de Christelijke Gereformeerde Kerk en de andere met ambtsdragers uit onze vrijgemaakte Kerken. Maar de deputaten hebben van alle die werkzaamheden, althans van haar resultaat, aanstonds eenig rapport gedaan in de »Heraut", als het blad, dat voor officiëele mededeelingen onzer Kerken bestemd is. En zij meenen dus, thans te kunnen volstaan met daarheen te verwijzen.

Conferentiën met HH. Docenten der Theol. school te Kampen. Samenkomsten met ambtsdragers uit de Chr. Ger. Kerk en uit de Ned. Ger. Kerken.

Ook omtrent den aanvankelijken zegen, die op hunne pogingen rustte, is reeds veel openbaar gemaakt. Moge het bij toeneming blijken, dat in dezen inderdaad een werk des Heeren gewerkt wordt.

Aanvankelijk gezegend.

(was get.) F. L. RUTGERS,
Rapporteur.

Daar niemand naar aanleiding van dit Rapport het woord verlangt, spreekt Praeses den hartelijken dank en de waardeering der Synode uit voor de bemoeiingen der Deputaten in deze zaak van zoo groot en zoo teeder belang.

Dank aan Deputaten.

Besloten wordt deze Deputaten te déchargeeren, en deze en volgende décharges onder dankbetuiging *schriftelijk* toe te zenden aan één der gedeputeerden met verzoek zijne mede-gedeputeerden met den inhoud van dat schrijven in kennis te stellen.

Deputaten gedéchargeerd. Décharges schriftelijk te verleenen.

Art. 25.

De Synode besluit dit Rapport met bijlagen in het Archief te deponeeren.

Stukken voor het Archief, te stellen in handen van den tweeden Scriba.

Gedeputeerden en rapporteurs zullen te zorgen hebben, dat alle rapporten met bijlagen in handen gesteld worden van den tweeden Scriba, opdat deze ze daarna deponeere in het Archief onder handen der kerk, die hiervoor nader zal worden aangewezen.

ART. 26.

Behandeling der punten, rakende de kerkelijke ***vereeniging met de Christel. Geref.***

Aan de orde van behandeling worden gesteld de *vragen en voorstellen door de Classen ingediend in zake de kerkelijke hereeniging met de Christelijke Gereformeerden.* Zij zijn van den volgenden inhoud:

Van de Classe HARDERWIJK:

De Synode trachte langs een Gode welbehaaglijken weg de vereeniging met de Christel. Gereform. te bevorderen; en

ingeval onverhoopt op de Synode te Utrecht en te Assen de vereeniging met de Christel. Geref. broederen niet vlotten mocht, zou men dan plaatselijk daarmede kunnen en mogen voortgaan, waar zulks mogelijk blijkt?

Van de Classen 'S-GRAVENHAGE—LEIDEN—GOUDA:

Correspondentie met andere Gereformeerde Kerken, inzonderheid met de Christel. Geref. Kerken.

Van de Classen AMSTERDAM—EDAM—HOORN:

De Synode wende zich tot de Synode der Christelijke Gereformeerde Kerk met het voorstel, dat zonder verwijl, door gedeputeerden van beide Synoden, een ontwerp gemaakt worde voor de hereeniging van de in beide Synoden vertegenwoordigde Gereformeerde Kerken, welk ontwerp dan daarna onderworpen worde aan het oordeel der Kerken zelve in haar Classen; en voorts verdage de Synode hare vergadering totdat deze beoordeeling geschied zij, en alzoo de afgevaardigden der Classen op dit punt bepaaldelijk hunne instructiën hebben.

Van de Classen HAARLEM en ALKMAAR:

Indien het Statuut van 1869 plaatselijk wordt gemaakt, en de vereeniging van een Christelijke Gereformeerde Kerk met een Nederduitsche Gereformeerde (doleerende) in eenige plaats komt tot stand, hoe moet dan het beheer van de gemeenschappelijke goederen geschieden, volgens het Reglement van 1869 of van de »Kerkelijke Kas"?

Van de Classen UTRECHT en WIJK:

Dat er van de Synode pogingen mogen uitgaan ter kerkelijke vereeniging met de broeders, die tot de Christel. Geref. Kerk behooren, welke vereeniging, bij bewaring van het beginsel der reformatie, door de kerken dezer Classe vurig begeerd wordt, en die zij liefst zóó tot stand zag komen, dat moeilijkheden, gelegen in een voorloopig gedeeld blijven der Kerkeraden, vermeden werden (bij samengaan in meerdere vergaderingen).

Van de Classen SNEEK—FRANEKER—HEERENVEEN:

De Synode zoeke te bevorderen de vereeniging tusschen de Chr. Ger. Kerk en de Kerken die in doleantie zijn.

Van de Classen ZWOLLE—DEVENTER—KAMPEN—ASSEN—MEPPEL—COEVORDEN:

De Classe brengt ter Synode de vraag: of de Gereformeerde Kerken bij hereeniging voetstoots elkanders Dienaren hebben over te nemen. En zoo niet, op welken voet deze hoogst gewichtige aangelegenheid dan behoort geregeld te worden.

Van de Classen GRONINGEN—WINSCHOTEN—APPINGADAM—ONDERDENDAM:

De Synode trachte te bewerken een samenkomen der Nederduitsche Gereformeerde Kerken met de gemeenten der Christelijke Gereformeerde Kerk in meerdere vergaderingen, onder voorwaarde, dat het Statuut der Christelijke Gereformeerde Kerk van 1869 worde opgeheven of althans voortaan alleen plaatselijk kan zijn.

Van de Classen ROTTERDAM—DORDRECHT—BRIELLE:

De Classe is zeer beslist voor vereeniging der doleerende Kerken met de Christel. Geref., onder beding evenwel dat het Statuut van 1869 valle, en de doleerende Kerken nooit behoeven prijs te geven het standpunt der doleantie.

De Praeses verzoekt de *Commissie van Praeadvies haar oordeel in deze zaak* te kennen te geven.

Namens genoemde commissie brengen de BB. Dr. A. KUYPER en Dr. F. L. RUTGERS het volgende *rapport* ter tafel (Ingekomen stukken No. 33): Praeadvies op deze punten (Ingk. st. No. 33).

Aan de Voorloopige Synode van Nederd. Geref. Kerken vergaderd te Utrecht.

In opdracht van Uwe Commissie van advies hebben de ondergeteekenden de eer, wat aangaat die punten door onderscheidene Classen aangegeven, die handelden over de vereeniging van onze Kerken met die der Christelijke Gereformeerde Kerk, U te adviseeren als volgt:

1e. De Voorloopige Synode besluite, zich schriftelijk te wenden tot de Synode der Chr. Ger. Kerk, die binnenkort te Assen staat gehouden te worden en spreke in dit schrijven 1e haar overtuiging uit, dat van 's Heerenwege een gescheiden kerkelijk leven, waar de Kerken één zijn in Belijdenis, Liturgie, Kerkenordening en taal, ongeoorloofd is; 2e dat hare en onze Kerken, die zich *de facto* in zulk eene eenheid verheugen, derhalve niet mogen voortleven, zonder pogingen tot kerkelijke ineensmelting aan te wenden; en 3e dat Uwe vergadering als de eerstaangekomene te dezen het zich eene eere rekent, de eerste stappen te mogen doen, — en alsnu voorstelt den navolgenden loop van zaken: Schrijven te richten aan de Chr. Ger. Synode te Assen.

a. Beide Synodale Vergaderingen benoemen elk vijf Deputaten met recht van assumptie van adviseerende medeleden. Gang van onderhandeling omschreven.

b. Deze tien Deputaten aanvaarden als grondslag van hunne samenspreking de drie punten, die als resultaat van de saamsprekingen der Deputaten van het Synodaal Convent te dezen met de heeren der Theol. School te Kampen gevonden werden.

c. Zij ontwerpen op dien grondslag een ontwerp-acte van hereeniging.

d. Dit concept zenden zij in aan de Kerken van Utrecht en Assen, die beiderzijds den leden der beiderzijds ter Synode gecommitteerden hiervan kennisgeven, opdat beide Synoden in den loop van het najaar nogmaals saamkomen.

e. De Synode spreke over dit concept in deze hervatte zittingen haar oordeel uit.

f. Mocht beiderzijds het aldus tot stand gekomen concept voorloopig goedgekeurd worden, dan ga het beiderzijds naar de Classen, opdat elke Kerk zich kunne uitspreken.

g. Daarna komen de Synoden ten derden male saam, om met Gods hulpe deze gewichtige aangelegenheid tot een gewenscht einde te brengen en broeders te deputeeren voor de uitvoering.

2e. De Voorloopige Synode benoeme vijf Deputaten, om te dezen haar last uit te voeren in den zin die sub 1o is aangeduid, waarbij het tevens aan deze Deputaten op het hart wordt gebonden, geene middelen te verzuimen, die, behoudens de zuiverheid der Gereformeerde beginselen, het welslagen hunner onderhandelingen bevorderen kunnen, zonder te dezen op iets anders te staan, dan op hetgeen in Gods Heilig Woord van de Kerken Christi geëischt wordt. Benoeming en last van vijf Deputaten.

3e. De Voorloopige Synode drage aan de ondergeteekenden op, het sub 1e bedoelde schrijven te ontwerpen en in te dienen in de zitting van Donderdag a. s., opdat de vergadering hierover besluite. Wijze van concipieeren en arresteeren van den sub 1e bedoelden brief.

4e. De Voorloopige Synode drage haar eersten Scriba op, dit schrijven onverwijld toe te zenden aan de Kerk der Christelijke Gereformeerden te Assen, met verzoek dit aan de Synode harer Kerken, zoodra deze samenkomt, te doen toekomen. Wijze van expeditie.

(was get.) DR. A. KUYPER.
» » DR. F. L. RUTGERS.

UTRECHT, 26 Juni 1888.

Besloten wordt, dit rapport gedurende de pauze *ter visie* te leggen, en na de pauze te bespreken. Dit rapport ter visie gelegd.

ART. 27.

Onderzoek der Instructiën gelast.

Daar sommige gedeputeerden verklaren in deze zaak door hunne Classen gebonden te zijn, en dienaangaande niet gerapporteerd is door de Commissie tot onderzoek der geloofsbrieven, zal deze Commissie gedurende de pauze opnieuw deze geloofsbrieven onderzoeken met het oog op daarin voorkomende *Instructiën* en na de pauze verslag uitbrengen van hare bevinding.

ART. 28.

Onderscheiding der punten van het agendum in principieele en actueele.

Ingevolge opdracht in de vorige zitting gegeven in zake *de behandeling der verdere punten van het agendum* door de verschillende Classen bij deze Voorloopige Synode ingezonden, doet de Commissie van Praeadvies het voorstel,onderscheid te maken tusschen punten van *principieelen* aard, waarover, indien mogelijk, de *gezamenlijke* Gereformeerde Kerken hier te lande zich hebben uit te spreken, en punten van *actueelen* of *practischen* aard, waarover reeds deze *Voorloopige* Synode mag en moet beslissen.

Dit voorstel wordt door de Synode aangenomen.

ART. 29

Besluit, om aangaande de *punten van principieelen aard* geene beslissing te nemen.

Aangaande de punten van principieelen aard neemt de Synode alsnu het volgende *besluit*:

Door deze Synode, als zijnde eene *Voorloopige*, wordt thans, staande de onderhandelingen, om te komen tot eene Synode van *alle* Gereformeerde Kerken, die zich bij de Gereformeerde Belijdenis en Kerkenordening willen houden, nog geene principieele beslissing genomen aangaande de punten:

Aanwijzing der punten van principieelen aard, door de Classen bij deze Voorl. Syn. ingediend.

A. Betreffende verandering of bepaling der Kerkenordening. Hiertoe behooren de volgende punten:

Van de Classen ARNHEM—NIJMEGEN—ZUTFEN—TIEL—ZALT-BOMMEL:

De Classe heeft een *gravamen* tegen art. 37 der Dordsche Kerkenordening, in welk artikel zij de woorden »alle weken" wenscht veranderd te zien in »alle maanden", daar zij oordeelt, dat eene kerkeraadsvergadering iedere week in kleinere kerken bezwaar heeft.

Van de Classen MIDDELBURG—ZIERIKZEE—GOES—IJZENDIJKE:

a. Acht de Voorloopige Synode het noodig en wenschelijk, reeds nu eene *herziening* der Kerkenorde ter hand te nemen?

b. De Voorloopige Synode wijze aan, zoo mogelijk, wat in de Kerkenorde noodzakelijk, en wat tot de *ondergeschikte* dingen moet gerekend worden.

B. Betreffende de omschrijving van al of niet geoorloofden Zondagsarbeid. Hiertoe behooren de volgende punten:

Van de Classen 'S-GRAVENHAGE—LEIDEN—GOUDA:

De Voorloopige Synode geve eene breedere uiteenzetting en verklaring van wat gevonden wordt in de Post-acta (164ste Sessie) van de Synode van Dordrecht van 1618/19 over het stuk van den Sabbat, met het oog op de veranderde staatkundige en maatschappelijke toestanden.

Van de Classen AMSTERDAM—EDAM—HOORN:

Wat hebben de Kerken te verstaan onder slaafsche werkzaamheden op den dag des Heeren?

Van de Classen MIDDELBURG—ZIERIKZEE—GOES—IJZENDIJKE:
Welke arbeid op den dag des Heeren sluit uit van de tafel des Heeren, en maakt het bekleeden van ambten onmogelijk?

Van de Classen UTRECHT—WIJK:
De Synode geve wenken aangaande de oefening der tucht in betrekking tot het Sabbatsgebod.

Van de Classen ROTTERDAM—DORDRECHT—BRIELLE:
De Classis vraagt aan de Voorloopige Synode eene nadere verklaring van Punt IV der bepalingen van de 164ste Sessie der Synode van Dordt, aangaande het vierde gebod.

C. *Betreffende het al of niet geoorloofde van een huwelijk waar zwagerschap bestaat.* Hiertoe behooren de volgende punten:

Van de Classen AMSTERDAM—EDAM—HOORN:
Acht de Synode, dat een huwelijk tusschen een man en de zuster zijner overleden huisvrouw naar Gods Woord (Levit. 18) geoorloofd is?

Van de Classen GRONINGEN—WINSCHOTEN—APPINGADAM—ONDERDENDAM:
Is het huwelijk van eene vrouw met den broeder van haren overleden man naar Gods Woord geoorloofd? Is, bij verschil van meening hierover, de censuur, door eene andere Gereformeerde Kerk over zoodanige personen uitgesproken, te erkennen?

Dag des Heeren.

Besloten wordt nog, wat aangaat de *onderhouding van den dag des Heeren*, de aandacht der Kerken, voorzooveel dit noodig mocht zijn, te vestigen op het bepaalde in de 164ste zitting der Synode van Dordrecht 1618/19.

ART. 30.

Aan de Commissie van Praeadvies wordt opgedragen nader te overwegen, inhoeverre de punten, door de Classe Harderwijk ingezonden, rakende het *ambt der ouderlingen*, het *ambt der geloovigen* en het *Schoolverband*, in den vorm, waarin deze punten door genoemde Classe zijn voorgesteld, al of niet als principieele punten buiten behandeling moeten blijven.

ART. 31.

Nadat Dr. G. VAN GOOR in dankzegging en gebed is voorgegaan, stelt de Praeses de pauze in.

PAUZE.

ART. 32.

De vergadering heropend zijnde, gaat Ds. H. HOEKSTRA in den gebede voor.

ART. 33.

Rapport over de *Instructiën*.

De Commissie van rapport over de in de Credentiebrieven voorkomende *Instructiën* deelt mede, dat slechts twee classicale vergaderingen met bepaalde schriftelijke Instructiën afvaardigden, namelijk de Classen Leeuwarden—Dokkum, en de Classen Middelburg—Zierikzee—Goes—

IJzendijke; alleen de laatste Classen hadden het oordeel der afgevaardigden op eenig punt bepaald gebonden.

Art. 34.

Praeses dankt de Commissie tot onderzoek der Credentiebrieven voor dezen vernieuwden arbeid.

Na bespreking wordt zonder tegenspraak geoordeeld, dat de bewoordingen, waarin de gegeven Instructiën vervat zijn, geen overwegend bezwaar opleveren. Echter wordt naar aanleiding van deze Instructiën ernstig gewaarschuwd tegen het door de Gereformeerde Kerken steeds verworpen stelsel der Independenten, die feitelijk aan de meerdere vergaderingen alle reden van bestaan ontnemen, door zelfs de beraadslagingen doelloos te maken. Waartoe dit stelsel leiden kan, bleek genoegzaam in de 17de eeuw, toen de Arminianen het aangrepen, om o. a. door dit middel het samenkomen van eene wezenlijke Algemeene Synode te verhinderen. In de meerdere vergaderingen komen meerdere Kerken juist samen, om te beraadslagen en te besluiten over wat deze vele Kerken samen aangaat, of wat in mindere vergaderingen niet kon worden afgedaan; en slechts dàn zouden zij hare bevoegdheid overschrijden, als zij òf iets besloten tegen Gods Woord, òf in zaken, die de particuliere Kerken in haar wezen en bestaan als zoodanig raakten, eene eindbeslissing namen, alsof zij over deze particuliere Kerken heerschappij bezaten.

Waarschuwing.

Besluit en uitspraak der Synode in zake Instructiën.

Dienovereenkomstig *besluit* de Synode te dezen, tegen de bedoelde Instructiën geen bezwaar te maken;

en voorts, *uit te spreken*, dat het den Classen zal worden op het hart gebonden, hare afgevaardigden, ten aanzien van punten, tot wier bespreking de Synode juist samenkomt, nooit anders te binden dan aan Gods Woord en aan de vigeerende Kerkenordening, en voor de eindbeslissing zich slechts dàn het recht van instemming en medewerking voor te behouden, als het te nemen besluit het wezen of bestaan harer Kerken naar den maatstaf van Gods Woord krenken zou.

Art. 35.

Besluit der Synode in zake de Kerkelijke hereeniging met de Chr. Geref.

De Praeses stelt aan de orde de besprekingen over het rapport der Commissie van Praeadvies in zake de kerkelijke hereeniging met de Christelijke Gereformeerden (Ingek. st. N°. 33 zie art. 26).

Na breede en warme discussiën, waarin de beginselen, die ons in deze zaak behooren te leiden, en de weg, die behoort te worden ingeslagen, overwogen worden, en behalve den voorslag van de Commissie van Praeadvies ook andere voorstellen ernstig worden besproken en ge-

wogen, besluit de Synode éénstemmig overeenkomstig het rapport, als zijnde daarin de weg aangegeven, door de Gereformeerde beginselen geboden.

ART. 36.

Tot Deputaten in zake de kerkelijke hereeniging met de Christelijke Gereformeerden overeenkomstig het aangenomen rapport worden benoemd de BB. Dr. F. L. RUTGERS, Dr. A. KUYPER, Dr. Mr. W. VAN DEN BERGH, Dr. G. VAN GOOR en Ds. J. C. SIKKEL met recht van assumptie van adviseerende leden. Deputaten voor deze zaak.

ART. 37.

Op hun verzoek ontvangen de afgevaardigden Ds. J. HULSEBOS en D. IKE verlof de vergadering voor deze zitting te verlaten.

ART. 38.

Nadat van het Gebed des Heeren het 6de vers gezongen is, sluit de Praeses deze tweede zitting der Synode met gebed. Sluiting der tweede zitting.

DERDE ZITTING.

WOENSDAG 27 JUNI 1888.

ART. 39.

De derde zitting door den Praeses geopend zijnde, wordt van den Morgenzang vers 1, 3 en 4 gezongen, waarop de Praeses voorgaat in het gebed en uit Gods Woord voorleest II Timotheüs 2. Opening der derde zitting.

ART. 40.

De aanteekeningen van het verhandelde in de vorige zitting worden door den eersten Scriba gelezen en door de Synode goedgekeurd.

ART. 41.

Aan de orde wordt gesteld de behandeling van het rapport, bij de Synode ingezonden door de Deputaten, benoemd in het Synodaal Convent van 1887 *tot bevordering van de kerkelijke hereeniging met de „kerken van wijlen* Ds. LEDEBOER" (Ingekomen stukken N°. 19). *Rapport* Deputaten in zake de kerkelijke hereeniging met de *„kerken van wijlen* Ds. LEDEBOER" (Ingek. st. No. 19).

Op verzoek van den Praeses doet Ds. P. J. W. KLAARHAMER voorlezing van dit rapport met bijlagen, luidende aldus:

RAPPORT der Deputaten van het Synodaal Convent van Rotterdam in zake de hereeniging der groepen, welke wijlen Ds. LEDEBOER volgen, met de Nederd. Geref. Kerken.

Eerwaarde Broeders!

Met Ds. LION CACHET had ondergeteekende de eer, door het Synodaal Convent, het vorige jaar te Rotterdam gehouden, te worden benoemd als Deputaat in zake de hereeniging van de groepen van Gereformeerden, welke wijlen Ds. LEDEBOER volgen, met de Nederduitsche Gereformeerde Kerken.

Onze opdracht was: genoemde hereeniging te bevorderen en zoo mogelijk tot stand te doen komen op grond van het genoemde in het vijftal punten, door het Synodaal Convent gesteld, en te vinden in de Acta Syn. Conv. pag. 32.

Van het door Deputaten in dezen verrichte ontvangt Gij hierbij, voorzooveel den ondergeteekende aangaat, het rapport.

Verdeeling van den arbeid.

Uwe Deputaten vonden goed, om verschillende redenen, den arbeid te verdeelen, en wel zoo, dat Ds. LION CACHET zich in zijne bemoeiingen vooral tot Zuid-Holland en de ondergeteekende zich tot Zeeland zou bepalen.

Onderhandelingen met Stad-aan-'t Haringvliet.

Al spoedig waren de onderhandelingen met de bedoelde groepen te *Stad-aan-'t-Haringvliet* zoover gevorderd, dat op eene vergadering der gecombineerde Classen Rotterdam-Dordrecht-Brielle tot ineensmelting kon worden besloten.

Door vele andere dringende bezigheden verhinderd, kon ondergeteekende die vergadering niet bijwonen.

Niet lang daarna waren ook de voorloopige onderhandelingen met de groepen voornoemd te Terneuzen, Poortvliet, St.-Maartensdijk, en met die, welke door Ds. D. JANSE worden bediend, zoover gevorderd, dat eene bespreking van de zaak der hereeniging met afgevaardigden van die groepen kon plaats hebben op de vergadering der gecombineerde Classen van Zeeland van den 10den Augustus 1887.

Die vergadering werd, voorzooveel dit punt aangaat, mede bijgewoond door Ds. LION CACHET.

De groepen uit de drie genoemde plaatsen zijn volgelingen van wijlen Ds. BAKKER; die, welke thans door Ds. JANSE bediend worden, van wijlen Ds. VAN DIJKE.

Wat deze laatste groepen aangaat, liep deze samenkomst op niets uit, omdat die afgevaardigden gansch geen volmacht hadden ontvangen, om tot eenige beslissing mede te werken.

Met St.-Maartensdijk.

Evenzoo was het met den afgevaardigde van *St.-Maartensdijk*. Deze evenwel beloofde in 't eind, met zijne medebroeders, leden van den Kerkeraad, te zullen samenspreken, en gaf den wensch te kennen, dat het tot hereeniging mocht komen.

Deze is dan ook kort daarop tot stand gekomen.

Met Poortvliet. Met Terneuzen.

De afgevaardigden van *Poortvliet* en *Terneuzen* hadden voldoende volmacht om over hereeniging te onderhandelen en die, zoo mogelijk, te helpen tot stand brengen.

Gevolg was dan ook, dat na eenige samenspreking uwer Deputaten met deze broederen, deze beide groepen zich op den voet der gestelde vijf punten van het Synodaal Convent met de Kerken der gecombineerde Classen van Zeeland vereenigden.

Verschil tusschen Deputaten.

Bij deze samenkomst en besprekingen bleek er tusschen de beide Deputaten verschil van gevoelen te bestaan.

Ds. LION CACHET was van gevoelen, dat die groepen moesten geacht worden het overblijfsel der locale Nederd. Geref. Kerk te zijn, zoodat zij konden volstaan met zich aan Z. M. den Koning kenbaar te maken als de Nederd. Geref. Kerk b. v. van Terneuzen.

Ondergeteekende meende, dat dit niet zoo was, en dat het niet vol te houden zou zijn, als men die groepen noemde: de locale Nederd. Geref. Kerk. Hij meende, zij moesten optreden in 't belang der reformatie der locale Kerk, waartoe zij vroeger behoorden, en behoorden te doen, voorzooveel zij dit nog konden, hetgeen geschiedt in zulke Kerken, waar de Reformatie naar het ambt der geloovigen moet tot stand komen.

Dit verschil bleef onbeslecht, hoewel ondergeteekende, om geene verhindering in den gang van zaken aan te brengen, goedvond, dat dan Ds. LION CACHET de onderhandelingen leiden zou, daarbij echter rekening houdende met het gebleken verschil.

Onderhandelingen met de groepen, door Ds. JANSE bediend.

De verdere onderhandelingen met de *groepen, door Ds. Janse bediend,* hebben tot heden tot niets geleid, en zullen naar de meening van ondergeteekende vooreerst wel tot niets leiden.

Als *bijlagen* ontvangt Uwe Eerwaarde Vergadering afschrift van het antwoord der algemeene vergadering der groepen, door Ds. JANSE bediend, alsmede van een negental punten, vastgesteld in eene samenkomst met Ds. JANSE en den ouderling J. CORRÉ op den 12den December 1887.

De in punt 9 van laatstgemeld afschrift bedoelde samenkomst heeft door verhindering aan de zijde van den Heer Ds. D. JANSE nog niet kunnen plaats hebben.

Ten slotte merkt ondergeteekende nog op, dat onderhandeling met die independentistische groepen bijna niet mogelijk is, juist vanwege hun independentisme.

Conclusie.

Het komt hem voor, dat het voor het oogenblik het beste zou zijn, de onderhandelingen eenigen tijd te laten rusten en daartoe geen Deputaten te continueeren

of anderen te benoemen, doch verdere onderhandelingen over te laten aan de betrokken Classen.

Geve de Heere, dat spoedig alle gedeeldheid onder Neêrlands Gereformeerden moge weggenomen zijn, opdat het in waarheid tot Reformatie der Kerken moge komen.

(was get.) F. LION CACHET. (was get.) P. J. W. KLAARHAMER,
Deputaat in zake de hereeniging van bovengenoemde groepen met de Ned. Ger. Kerken.

BIJLAGE A.
Afschrift.

MIDDELBURG, 27 Oct. 1887.

Eerwaarde Broeders!

Genade en Vrede zij U allen, die vergaderd zijn, om de belangen van Christus' Kerk te behartigen, onder de leiding des Geestes tot eere van Jehovah en tot welstand der Gemeente, als gekocht en verlost door Zijn bloed.

Besluit der Algemeene Vergadering, gehouden 26 Oct. ll. te Middelburg, als antwoord op verzoek van de Classicale vergadering der Ned. Geref. Gemeente (doleerende), te houden 9 Nov. e. k., om over de gewichtige zaak tot samenspreking te handelen, om daarvan den uitslag te kunnen overleggen, 't welk wij onder biddend opzien dat besluit wenschen mede te deelen.

Antwoord van de Algemeene Vergadering der groepen, door Ds. JANSE bediend.

Art. 1. Wordt in behandeling genomen het besluit van de Algemeene Vergadering 8 Juni ll., 't welk luidt: Indien er een uitnoodiging mocht plaats hebben van de doleerende Broeders tot vereeniging met hen, wordt besloten te wachten en te zien, wat de Heere doet, maar wenschen te blijven bij de aangenomen belijdenis, en in gebruik blijven der oude Ps.-berijming.

Waarop we op de handhaving van dit Art. besloten hebben te blijven, ook mede die gemeenten, die zulks schriftelijk hebben te kennen gegeven, en de samensmelting nog niet kan begeerd worden.

Samensmelting nog niet gewenscht.

Art. 2. Wordt besloten in geenen deele de doleerende Broeders te bemoeielijken, maar integendeel, indien zulks begeerd mocht worden, de behulpzame hand wederzijds in het predikambt te bieden, altijd behoudens ons standpunt.

Tot broederlijke hulp bereid.

Ziedaar, Eerw. Broeders ons besluit, en onze hartelijke bede is, dat de Heere de breuke zijns volks mag wegnemen en genezen. Meent niet, lieve Broeders, dat het nog niet vereenigen uit verwatenheid of hoogmoed des geestes voorkomt. Neen, uw lijden is ons lijden en uwe verdrukking de onze; noch we achten ons standpunt boven het uwe, — o neen! we hebben allen onzen weg voor den Heere bedorven, en liggen in onze schande. Och! dat Jesaja 4 : 2—6 eens mocht vervuld worden tot Zijner heerlijkheid en Zijns volks zegen.

Broederlijke verklaring.

Het doet ons leed Broeders, daar gij verlost zijt van de Synodale Hiërarchie en wenscht terug te keeren tot de oude paden onzer voorvaderen, dat gij ook de oude Ps.-berijming niet gebruikt; niet omdat ze oud zijn, o neen! maar omdat ze beproefd zijn en ze in de Synode van 1618/19 zijn aangenomen, en de Godzalige leeraar Van der Groe er over schrijft, dat ze de eer zal aandoen, dat ze niet gezongen zal worden te dien dage als de gezangen des tempels zullen huilen; en zoo als de N. Ps.-berijming de eerste afwijking is geweest in de Kerke Gods. Nu Eerw. Broeders, wij moeten eindigen. Dat de Heere spoedig Ps. 102 vs. 14—22 in vervulling mag brengen.

De oude psalmberijming.

Namens de Algemeene Vergadering
der Gecombineerde Gemeente,
(was get.) D. JANSE, *Voorzitter.*
M. LANTSHEER, *Scriba.*

BIJLAGE B.
Afschrift.

Punten, vastgesteld op onze samenkomst op Maandag 12 December 1887, gehouden door de BB. D. JANSE en P. J. W. KLAARHAMER en J. CORRÉ en A. B. CRUCQ, ter bespreking der gebodene hereeniging der Gereformeerden en Nederduitsche Gereformeerden.

I. De BB. D. JANSE en J. CORRÉ handelen niet als gedeputeerden namens hunne Gemeenten, doch als particulieren.

II. Vast staat, dat alle Gereformeerden uit den éénen historischen wortel zijn voortgekomen, en dus over de vraag: »*Zijn wij één?*" geen sprake mag zijn.

III. De hereeniging of samensmelting is niet enkel *begeerte van al Gods gereformeerde volk*, maar *de eisch des Heeren*, in Zijn Woord geopenbaard.

IV. De vraag, waarover het behoort te gaan is: *Wat ligt aan die hereeniging in den weg? — èn — hoe wordt dat naar Gods Woord uit den weg geruimd?*

V. Vast staat, dat alleen de Geest des Heeren Heeren het volk één kan maken, — doch evenzeer, *dát wij niet rekenen mogen met Gods verborgen raad, maar alleen met Zijn geopenbaard Woord.*

VI. De BB. D. Janse en J. Corré leggen, *daartoe* van hunne Gemeenten gedeputeerd, over de beide besluiten, genomen op de Vergadering hunner Gemeenten op 27 October ll.

VII. Wordt goed gevonden over deze besluiten nog niet te handelen, maar als particuliere BB. over en weêr de bezwaren bloot te leggen, en hunne wegruiming zonder eenig bindend gevolg te bespreken.

Bezwaren der groepen, door Ds. Janse bediend, tegen de ineensmelting met de Ned.Geref.Kerken.

VIII. (Geredigeerd door Ds. Janse.) Redenen, om tot ineensmelting met de Nederd. Geref. Broeders nog niet te komen, zijn de navolgende:

1e. dat de meeste gemeenten reeds sedert 40 of 50 jaren zich hebben losgemaakt van het Ned. Herv. Kerkgenootschap en van derzelver wetten en regels, vastgesteld in den jare 1816, en door ineensmelting met de doleerenden geen schijn mogen geven, of zulks nu eerst begon, en wij ook nooit afstand van eenig recht gedaan hebben.

2e. Is er nog verschil van zienswijze omtrent de niet-opzegging van het lidmaatschap in dat genootschap; en van het vasthouden van de geheele gemeente.

3e. Behoort tot de ineensmelting, evenals met een huwelijksverbond, in een zoo gewichtige zaak een onderling nauw verkeer plaats te hebben, opdat het ja-woord uit een gemoed, dat ten volle verzekerd is, gegeven worde, en in lief en leed geen naberouw zij, — en welk onderling verkeer nog niet genoegzaam wordt gevonden.

4e. Is het woord van den waardigen Dienaar Gods, door genoemd genootschap uitgeworpen, L. G. C. Ledeboer: »Zoo wij wederkeeren tot de oude paden, laat ons geheel wederkeeren," — nog een beletsel; omtrent het gebruik in onze gemeenten van de oude berijming, waaraan zeer wordt gehecht.

5e. Loopt men een zeer groot gevaar in al de gemeenten, dat door eene ontijdige ineensmelting in elke onzer gemeenten een nieuwe breuk en scheure ontstaan zal, die niet dan droevige gevolgen zou na zich sleepen.

6e. Oordeelen wij, dat, daar de Chr. Geref. BB. nader staan op sommige punten, aangemerkt ook met betrekking tot de psalmberijming, die ineensmelting behoort voorop te gaan.

7e. Alle welke voor ons redenen zijn, den tijd tot ineensmelting voor onze gemeenten nog niet rijp te achten.

IX. Wordt goedgevonden, ter nadere bespreking dezer onder punt VIII genoemde bezwaren, weder saâm te komen, D. V., op den 2en of 3en Woensdag van Februari 1888.

Bovenstaande negen punten zijn in deze onze vergadering besproken en vastgesteld, waarvan deze onze onderteekening bewijs is:

Middelburg, 12 December 1887.
Voor copie conform:
(get.) P. J. W. KLAARHAMER.

(was get.) D. JANSE.
P. J. W. KLAARHAMER.
JAN CORRÉ.
A. B. CRUCQ.

Deputaten gedéchargeerd.

De Synode besluit den Deputaten hartelijk dank te zeggen voor hunnen arbeid, in dezen verricht, en hen hiermede te *déchargeeren.*

De Synode besluit aangaande verdere onderhandelingen met deze Kerken.

De eigenaardige toestand van de verschillende Kerken, tot deze rubriek behoorende, voorzoover die bekend kan zijn, wordt besproken. De geestelijke toon, die uit hare stukken (blijkens bijlagen) spreekt, wordt gewaardeerd, en waar blijkbaar de eisch des Woords en der liefde ook voor deze broeders klemmend is, kan de Synode zich met de conclusie van het rapport niet geheel vereenigen, maar besluit:

de onderhandelingen met deze Kerken *niet* te laten rusten; de voortzetting dier onderhandelingen echter aan de *Classen* over te laten, voorzooveel noodig bijgestaan door Deputati Synodi, die de Classen zullen hebben te dienen van *advies*. Deputaten tot het geven van advies in dezen.

Als Deputaten bovengenoemd wijst de Synode aan de BB. Ds. F. LION CACHET, Ds. P. J. W. KLAARHAMER en Dr. Mr. W. VAN DEN BERGH, onder bepaling, dat, indien tegen het volgen van den weg, door het Syn. Conv. in dezen aangewezen, bij mogelijke vereeniging met één der genoemde Kerken, onder Deputaten bezwaar mocht bestaan, zoodanig Concreet geval niet door hen moet worden beslist, maar voor eene volgende Synodale Vergadering behoort gebracht te worden.

ART. 42.

Aan de orde komt de behandeling van het *Rapport* der Deputaten door Syn. Conv. in 1887 benoemd in zake de *kerkelijke hereeniging met die groepen van Gereformeerden, welke zich in ons vaderland hier en daar als „Vrije Kerk", „Vrije Gemeente" of nog voortbestaande „Kruiskerk" openbaarden* (Ingekomen stukken No. 20). *Rapport* Deputaten in zake kerkelijke hereeniging met „*Vrije Kerken*" enz. (Ingek. st. No. 20).

Op verzoek van den Praeses leest Dr. W. GEESINK dit rapport voor, luidende als volgt:

Aan de Voorloopige Synode der Nederduitsche Gereformeerde Kerken (doleerende) te Utrecht.

De Commissie, benoemd op het Synodaal Convent te Rotterdam, in zake de vereeniging met die groepen van Gereformeerden, welke zich in ons vaderland hier en daar als »Vrije Kerk", »Vrije Gemeente" of nog voortbestaande »Kruiskerk" openbaarden, heeft de eer U hierbij een rapport aan te bieden van hare werkzaamheden.

Al spoedig na het Convent te Rotterdam ontving uwe Commissie verzoek om nadere inlichtingen van: de »Zelfstandig Christelijke Gereformeerde Kerk" te Rijssen; de »Vrije Gereformeerde Gemeente" te Lemmer; en de »Vrije Gereformeerde Gemeente" te Sliedrecht. Kerken, met welke Deputaten in correspondentie kwamen.

Uit een tusschen deze groepen en haar gehouden Correspondentie bleek, dat zij naar de bepalingen van Art. 31 (pag. 32) der Acta Syn. Conv. met ons de Formulieren en de Kerkenordening aanvaarden, en niet dan een zeer zwak kerkverband met nog eenige andere groepen van gelijke conditie onderhielden, doch tevens bereid waren, dit op te geven.

Daar uwe Commissie een persoonlijke samenkomst met de opzieners der bovengenoemde drie groepen wenschelijk en noodig achtte, is zulk een conferentie den 27sten April van dit jaar te Amersfoort gehouden. Conferentie te Amersfoort 27 April 1888.

Op deze conferentie te Amersfoort is gehandeld:

I. Met de »*Zelfstandig Christelijke Gereformeerde Kerk*" te *Rijssen*, welke zich liet vertegenwoordigen door haren, sedert naar Kampen vertrokken, Leeraar L. VAN DER SPOEL. De „Zelfst. Chr. Ger. Kerk" te Rijssen.

Van ZEw. vernam uwe Commissie, dat die Kerk ± 1000 zielen telt. Oorspronkelijk Kruiskerk, later (in '69) met de Christelijke Gereformeerden vereenigd, doch in '84 met hen in Conflict gekomen en zich uit dit kerkverband losmakend, is zij met de Christelijke Gereformeerden in geschil geraakt over het kerkegoed. Zij had geene erkenning aangevraagd bij de Regeering en was wel tot vereeniging bereid, doch niet zonder een zekere vreeze voor bovengenoemde broederen.

II. Met de »*Vrije Gereformeerde Gemeente*" te *Lemmer*, welke zich liet vertegenwoordigen door haren Leeraar STELMA en haren Ouderling K. VAN KYMPEN. De „Vrije Ger. Gemeente" te Lemmer.

Van HEw. vernam uwe Commissie, dat deze Gemeente ± 70 leden telt. Ontstaan uit de Evangelisatie, bezit de Gereformeerde Vereeniging, die haar dekt, wel rechtspersoonlijkheid, maar heeft zij, na zich in 1879 als Kerk te hebben ingericht, geen erkenning aangevraagd bij de Regeering.

Ook zij maakte geen bezwaar, zich tot de Regeering te wenden op gelijken voet als wij, terwijl haar Leeraar zich gaarne aan een broederlijk colloquium met de Classe zou onderwerpen.

De „Vrije Ger. Gemeente" te Sliedrecht.

III. Met de »*Vrije Gereformeerde Gemeente*" te *Sliedrecht*, welke zich liet vertegenwoordigen door haren leeraar P. BROEKHUIJZEN.

Van ZEw. vernam uwe Commissie, dat deze Gemeente ± 150 zielen telt. Verder, dat zij geene erkenning heeft aangevraagd bij de Regeering, en bereid was, zich tot deze te wenden op gelijken voet als wij, en eindelijk, dat haar Leeraar zich gaarne aan een broederlijk colloquium met de Classe zou onderwerpen.

Correspondentie door Deputaten met de Classen gevoerd.

Eindelijk heeft Uwe Commissie nog mede te deelen, dat zij zich in zake de Kerk genoemd sub. I gewend heeft tot de Classen van Overijssel, sub. II tot die van Sneek en sub. III tot die van Rotterdam, zonder echter van deze Classen nog antwoord te hebben ontvangen; uitgenomen van die van Sneek, waaruit bleek, dat deze Classe eene Commissie ad hoc had benoemd.

De Commissie voornoemd:
(was get.) Dr. W. GEESINK, *Scriba.*

Deputaten gecontinueerd tot het geven van advies.

Na bespreking van dit rapport wordt besloten BB. Deputaten, Dr. G. VAN GOOR en Dr. W. GEESINK, dank te zeggen voor hunnen arbeid en hen tot de verdere bevordering van deze zaak als *Deputaten te continueeren*, opdat zij, des noodig, de Classen zouden dienen van *advies.*

ART. 43.

Rapport der Juridische Comm. van advies (Ingek. st. No. 34).

Bij de Synode komt in het *rapport van de Juridische Commissie van advies*, benoemd door het Synodaal Convent te Rotterdam (Ingekomen stukken No. 34).

Besloten wordt terstond tot behandeling van dit stuk over te gaan.

Op verzoek van den Praeses doet JHR. MR. A. F. DE SAVORNIN LOHMAN voorlezing van genoemd rapport, luidende als volgt:

Aan de Voorloopige Synode van Nederduitsche Gereformeerde Kerken, samengekomen te Utrecht.

Eerwaarde Heeren!

De Juridische Commissie van advies heeft de eer het volgende verslag uit te brengen:

Processen noodzakelijk, door de pogingen der besturen van 1816, om zich te handhaven in het bezit van de goederen der Gereformeerde Kerken.

Gelijk te verwachten was hebben de besturen, die in 1816 door eene koninklijke machtsdaad in het leven geroepen zijn, geen middel ontzien, om zich te handhaven in het bezit van de goederen der Gereformeerde Kerken hier te lande. Zonder die goederen en zonder gouvernementeelen steun, zoude hun onmacht onmiddellijk aan den dag komen.

De Kerken harerzijds mochten die goederen niet vrijwillig overgeven, omdat daarin de erkenning zou gelegen zijn, dat de Kerken, vanouds door de gemeenschappelijke belijdenis één, thans haar eenheid vinden in de haar sinds 1816 opgelegde besturen.

Zoodra de opzieners der gemeente, het éénig over haar gesteld gezag, in het belang der hun toevertrouwde Kerken het noodig achtten, de opgedrongen besturen niet langer te dulden, moest de gemeente met hen meegaan. Daarin kon geen grond gelegen zijn voor het verlies van hare goederen.

Op dit standpunt had de Commissie zich te plaatsen, wanneer zij over de noodzakelijkheid, om processen te voeren, te oordeelen had.

De Commissie ried slechts noode tot procedeeren.

Intusschen heeft bij haar altijd groote vrees bestaan, om daartoe te adviseeren. Zij deed dit slechts, als de nood haar opgelegd was.

Vandaar dat zij nooit, dan ter verdediging tegen feitelijkheden, aanraadde, om een proces aan te vangen. Zelfs in dat geval deed zij het slechts noode. Er zijn gemeenten, o. a. Wons en Serooskerke, waar letterlijk met ruw geweld de kerk door

de tegenpartij is veroverd. Menigmaal hebben trouwe kerkvoogden, na ingewonnen advies, het hun toevertrouwde goed bij nacht en ontijde verdedigd. Maar als de overmacht te groot was en de Overheid steeds, onder allerlei voorwendsels, hare hulp weigerde, moesten zij wel zwichten. Zelfs in die gevallen raadde de commissie aan, niet te procedeeren, omdat genoegzaam bleek, dat men alleen voor geweld uit den weg was gegaan.

In ontelbare zaken heeft de Commissie zelve advies gegeven ook ten einde daardoor kosten uit te sparen, die anders door tal van ouderlingen, diakenen, kerkvoogden en gemeenteleden uit eigen zak hadden moeten worden betaald, omdat die niet onder de algemeene kosten konden worden opgenomen.

De houding der tegenpartij, die tal van onnoodige processen ons opdrong.

Dat processen niet konden worden vermeden, spreekt vanzelf. Maar de Commissie gevoelde diep, dat dit procedeeren tusschen leden eener zelfde Gemeente de openbaring is van een diep zondigen toestand, terwijl het proces zelf bitterheid doet ontstaan en menschen, die om der conscientie wil handelen, gelijk zij doen, verarmt. Zij heeft diensvolgens elk proces ontraden, waar kon worden voldaan aan de begeerten der tegenpartij zonder prijsgeving van beginsel. Ook waar dit onmogelijk was, heeft zij steeds de ernstigste pogingen aangewend, om het proces te voorkomen; zij heeft op het onchristelijke van dat procedeeren gewezen; op haar raad hebben steeds de aangevallenen verklaard zich schriftelijk te willen verbinden, *alles* wat gevraagd werd vrijwillig te geven of te doen, zoodra in hoogste ressort te hunnen nadeele was beslist, terwijl zij evenmin eischten, dat hun qualiteit zou worden erkend, als zijzelve die van hunne tegenpartij konden erkennen. Bij die pogingen ondervonden zij enkele malen steun bij den advocaat der tegenpartij; de tegenpartij zelve echter wilde, behalve in een zeer enkel geval, van geen onderhandeling weten; of haar al voorgehouden werd, dat een proces hen toch niet *spoediger* tot hun doel bracht, dan eene transactie op vorenstaande gronden, niets hielp; zij gingen met de gewone felheid door. De verantwoordelijkheid voor al de verbittering, die daardoor in de gemeente ontstaan is, kome dan ook alleen op hun hoofd!

Rusteloos arbeidde de tegenpartij. Zelfs waar zij bijna geen aanhangers had, drong zij zich op. Niets en niemand werd gespaard; het traktement van de afgezette broeders, op enkele uitzonderingen na, onder de overgeblevene collega's verdeeld; zelfs wie in het kerkelijk beheer hun in den weg stond, afgezet; daarentegen de afzetting der gemeenteleden, die met den afgezetten predikant medegingen, ter wille van den hoofdelijken omslag vaak vermeden.

De hoofdquaestie der processen.

Zoo is het geschied, dat tal van processen tusschen Christenen gevoerd werden, niettegenstaande de quaestie, waarover het liep, zeer wel door het voeren van één of een paar processen had kunnen worden beslist. Droevig is het vooral, dat in die processen met hand en tand de rechtsgeldigheid van het koninklijk reglement van 1816 is verdedigd, voornamelijk door hen, die in vroegere dagen met ons daartegen opkwamen.

Uwe Commissie heeft, wanneer overeenkomstig haar advies tot het voeren van een geding werd besloten, verklaard, dat de kosten ervan voor gemeene rekening zouden worden gedragen, maar zij heeft zich tevens beijverd, om, zooveel in haar vermogen was, de kosten niet hooger te doen opvoeren, dan volstrekt noodig was, en zij heeft zorg gedragen, dat geene andere gedingen voor gemeene rekening werden gevoerd, dan de zoodanige, waarin de hoofdquaestie, waar 't om gaat, betrokken was, en waarbij dus alle onze kerken belang hebben.

Aanvankelijk ongunstigen uitslag.

De rechtsgeleerden van onzen tijd, die de Kerk nooit dan in den vorm van een gewoon genootschap gekend hebben, waren voor het meerendeel niet op onze hand, en als hier of daar één hunner zijn bijstand bood, dan werd dit door menigeen streng afgekeurd. Schelmen mag een advocaat verdedigen; voor *onze* zaak opkomen mag hij niet. Niettemin hebben de weinigen, die zich onze zaak aantrokken, en daaronder rechtsgeleerden van grooten naam, hunne beste krachten daarvoor ingespannen, zij het ook tot dusver met weinig succes.

Immers hebben wel enkele Officieren van Justitie in ons voordeel conclusies genomen, maar de rechtbanken te Arnhem, Rotterdam, 's-Hage, Utrecht en Groningen alsmede het Hof te Arnhem stelden ons in 't ongelijk. Alle informaliteiten, door de tegenpartij gepleegd, zijn tot dusver op de eene of andere wijze vergoelijkt; en onmogelijk was het tot dusver de rechtscolleges te bewegen, om tenminste te beproeven de historische gronden te weerleggen, waarop de Kerk haar onvervreemdbaar recht steunt, om opgedrongen menschelijke besturen, vooral wanneer dezen in strijd handelen met Gods Woord, te verwerpen. Over het recht der Kerkeraden geen

woord. Het Hof te Arnhem bepaalde zich tot de letterlijke overneming van wat de Hooge Raad in 1846 overwoog, niettegenstaande die overweging door bijkans alle deskundigen van alle richtingen is bestreden; in 't algemeen behielp men zich met de onware, althans ontkende en niet rechtens bewezen bewering, dat de Kerk zelve stilzwijgend en vrijwillig de Kerkorde van 1816 had aangenomen, alsof ooit het aannemen door de onderdanen van een door de Overheid opgelegd reglement eenig gewicht in de schaal kon werpen; alsof aanneming iets beteekende dáár, waar tegenstand verzet tegen de Overheid zou geweest zijn. Alleen de Rechtbank te Utrecht heeft gepoogd onze rechtsbeschouwing te weerleggen met juridische en historische argumenten, welker onhoudbaarheid evenwel, naar te verwachten is, eerstdaags zal worden aangetoond.

Beteekenis van dien uitslag.

Dat de zaken zoo loopen zouden, was te voorzien. Ontelbare malen is in andere landen en tijden hetzelfde geschied. De wereld wil eene landskerk, een nationalen godsdienst, naar de behoeften en inzichten der natie gefatsoeneerd en dan uit de algemeene kas betaald. In 1816 is het gelukt de belijdeniskerk, die uit haren aard tegenstanders der belijdenis uitsluit, in eene zoogenaamde landskerk of van staatswege geprivilegieerd genootschap om te zetten, waarvan ieder, die wil, lid kan zijn of worden; taak der Overheid is het nu, die nationale kerk in stand te houden.

Over die uitkomst hebben wij niet te treuren, al hebben wij ons over de wijze, waarop zij vaak is verkregen, te bedroeven. Want alleen doordat de wereld met hare overheden in het bezit blijft van onze kerkgebouwen, is het feitelijk mogelijk geworden, dat zij, die de reformatie der Kerk toegedaan zijn, in die reformatie konden voortgaan, zonder gehinderd te worden door hen, die de belijdenis der Kerk weerstreven. Met de kerkgebouwen en pastorieën zouden wij lichtelijk, althans hier en daar, veel behouden hebben van het verkeerde, dat de organisatie van 1816 heeft gekweekt.

Vrucht dezer processen.

Nochtans is al de moeite en al het geld, voor de handhaving van ons goed recht besteed, niet weggeworpen. Voor feitelijk geweld moeten onze Kerkeraden en Kerkvoogden evenzeer zwichten, als voor de uitspraken van den burgerlijken rechter. Maar door de volharding en den moed, waarmede op vele plaatsen onze Kerkelijke Colleges het recht der Kerk hebben gehandhaafd is het, ondanks de bemoeiingen der Overheden in tegenovergestelden zin, steeds duidelijker geworden voor de oogen der geheele natie, wat de Gereformeerde Kerk, die onder puin begraven lag, in haar wezen is. Misschien zal het nog lang duren, voordat elkeen erkent, dat de Gereformeerde Kerk, waarvoor onze Vaderen goed en bloed hebben geofferd en waaraan Nederland zijne grootheid te danken gehad heeft, door de Overheden van Nederland onrechtmatig van hare bezittingen is beroofd; maar duidelijker zal het steeds worden, dat niet wij, doch onze tegenstanders de Kerk hebben verlaten, om zich toe te vertrouwen aan de leiding van een genootschap, welks oorsprong niet is kerkelijke roeping, maar koninklijke wil.

De kosten, door de Kerken gemeenschappelijk te dragen.

Hebben onze kerkbesturen [1]) hun plicht trouw vervuld, — op de Kerk zelve rust nu de verplichting, om de leden dier besturen voor persoonlijke schade te vrijwaren. Natuurlijk moest, van zijn standpunt terecht, de rechter die leden persoonlijk tot de kosten veroordeelen. Aansprakelijk zijn ze dus in eigen goed. Onze tegenstanders hebben reeds meermalen hen gedreigd met financieelen ondergang, indien zij in hunne weigering om aan de Koninklijke besturen te gehoorzamen, volharden. Zij zullen die trouwe broeders niet sparen! *Trouw;* want ze zijn op den rechten weg voortgegaan, niettegenstaande hun van den aanvang af op den meer dan waarschijnlijk slechten afloop hunner zaak, als deze voor den rechter zou worden gebracht, steeds ook door Uwe Commissie is gewezen. Op de Kerk rust nu de taak die lasten van hen over te nemen, en de kosten te betalen van hetgeen ten behoeve der Kerk is verricht.

Het bedrag dier kosten te ramen, is onmogelijk, daar de meeste processen nog niet zijn afgeloopen. Uwe Commissie is van oordeel, dat evenals tot dusver alles moet worden beproefd, om in de verschillende provinciën ten spoedigste einduitspraken te verkrijgen.

Driemaandelijksche collecten aanbevolen.

Inmiddels zouden de Kerken door middel van driemaandelijksche collecten de noodige gelden kunnen bijeenbrengen, om de schuld af te lossen, welke de Kerk op zich genomen heeft; eene schuld die wel niet onder de *f* 50.000 zal blijven; ongerekend de proceskosten, die de gemeente van Amsterdam heeft moeten maken, wier

Raming van het bedrag der kosten.

---

[1]) Namelijk de kerkeraden, diakonieën, kerkvoogdijen, enz.

bestuurders vele duizenden guldens deels reeds betaald hebben, deels nog zullen hebben te betalen, omdat zij de plechtige belofte hebben nageleefd, die zij bij den aanvang hunner bediening hebben afgelegd. Het aantal processen bedraagt ongeveer vijftig.

Namens de Juridische Commissie van advies:
(was get.) A. F. DE SAVORNIN LOHMAN,
Voorzitter.

Naar aanleiding van dit rapport wordt gewezen op den uitgebreiden en moeitevollen arbeid, door de rechtsgeleerde adviseurs ten bate onzer Kerken verricht.

De vraag, of onze gereformeerde Kerken zich niet met *beklag en bede om rechtsherstelling tot Z. M. den Koning* zouden wenden, wordt, als betreffende een principieel punt, alle gereformeerden rakende, ingevolge genomen besluit niet door deze Voorloopige Synode in behandeling genomen en het rapport met hartelijken dank aan JHR. MR. A. F. DE SAVORNIN LOHMAN en zijne rechtsgeleerde mede-adviseurs goedgekeurd.

De vraag, om met beklag tot Z. M. den Koning te gaan, wordt niet behandeld.

ART. 44.

Besloten wordt, de rechtsgeleerde *adviseurs* als zoodanig te *continueeren* en verder voor elke classicale combinatie één *Deputaat* te benoemen, om het houden van *driemaandelijksche collecten* voor de kosten der rechtsgedingen te bevorderen, en de inkomende gelden te administreeren in overleg met de rechtskundige Commissie, met machtiging, om zich deswege uit naam dezer Synode tot de Kerken te wenden.

Rechtsgel. adviseurs gecontinueerd.

Deputaten tot bevordering der *collecten voor proceskosten*, na de pauze te benoemen.

Deze Deputaten zullen na de pauze benoemd worden (zie Art. 60).

Hiermede zijn tevens behandeld de punten betrekkelijk deze zaak door de Classen bij de Synode aanhangig gemaakt, zijnde de volgende:

Van de Classen AMSTERDAM—EDAM—HOORN:

De Synode benoeme gecommitteerden, één voor elke classicale combinatie, om de noodige gelden tot dekking der kosten, welke onderscheidene Kerken tot handhaving harer rechten hebben moeten maken, voorzoover zijzelven onvermogend zijn, om die kosten te dragen, bijeen te brengen en te administreeren in overleg met de rechtskundige Commissie; en voorts richte de Synode een schrijven aan alle kerken, om aan te dringen op geregelde driemaandelijksche collecten voor dat doel, totdat de noodige gelden zullen gevonden zijn.

Van de Classen GRONINGEN—WINSCHOTEN—APPINGEDAM en ONDERDENDAM:

De Synode regele definitief de samenbrenging der proceskosten door de gezamenlijke kerken.

ART. 45.

De volgende *motie* wordt door de Synode met algemeene stemmen aangenomen:

Motie met het oog op de rechtsgedingen.

De Voorloopige Synode van Nederduitsche Gereformeerde Kerken, te Utrecht vergaderd,

hartelijk dankzeggende voor de moeite en trouwe zorg, door de rechtsgeleerde adviseurs en advocaten, en in het bijzonder door JHR. MR. A. F. DE SAVORNIN LOHMAN, aangewend ten behoeve der handhaving van de rechten onzer Kerken;

hoopt, dat bij den verderen loop der processen het recht moge zegevieren;

acht de Kerken geroepen, gedachtig aan Luk. 18: 1—8, het rechtdoen te blijven vragen;

roept de Kerken op, vooreerst om de leden der Kerken nog minder dan de toevertrouwde goederen los te laten, tenzij dan na de in Gods Woord aanbevolen middelen te hebben aangewend;

vervolgens, om in het bijzonder ook voor de overheden en rechters, pleitbezorgers en raadslieden in den gebede te gaan;

eindelijk, om vooral die Vrije Universiteit, welke de zuivere rechtsbeginselen tracht te bevorderen, te steunen, door aan die stichting onze gave en, zoo mogelijk, ook onze zonen toe te vertrouwen;

dit alles in afhankelijkheid van den God des Verbonds, wien alleen de dank toekomt, ook voor den zegen, welke uit ondergane onderdrukking over ons kwam.

ART. 46.

Dr. Mr. W. VAN DEN BERGH gaat in den gebede voor, waarna de pauze gehouden wordt.

PAUZE.

ART. 47.

Nadat de Praeses de vergadering heropend heeft, doet Ds. F. LION CACHET het gebed.

ART. 48.

Voorstel tot weglating van het woord *doleerende* achter den naam onzer Kerken.

Praeses stelt aan de orde de behandeling van het volgende *voorstel*, ingezonden

door de Classen AMSTERDAM—EDAM—HOORN:

De Synode spreke uit, dat het, ter voorkoming van misverstand, wenschelijk is, dat de Kerken aan haar ouden naam van Nederduitsche Gereformeerde Kerken niet meer toevoegen, althans niet als regel, het woord doleerende, ter aanduiding van den toestand, waarin zij sedert kort gebracht zijn, tenzij dan met verandering der uitdrukking, b. v. door te schrijven: »tijdelijk in doleantie".

Bij de *besprekingen* over het voorstel blijkt, dat de bijvoeging van het woord „doleerende" achter den naam onzer Kerken werkelijk tot misverstand aanleiding geeft, of gebruikt wordt, om zoodanig misverstand in de hand te werken.

Onze Kerken zijn *Nederduitsche Gereformeerde Kerken*, doch wegens miskenning harer rechten op dit oogenblik *in doleantie*. Het laatste is thans echter genoegzaam bekend, en daar de doleantie in geenen deele het *wezen*, maar slechts den tijdelijken *toestand* onzer Kerken raakt, behoeft en behoort dit achter den *naam* onzer Kerken slechts dàn te worden aangewezen, wanneer wij bepaald op dien tijdelijken toestand onzer Nederd. Geref. Kerken de aandacht willen vestigen. Onze naam is geene andere dan *Nederduitsche Gereformeerde Kerken*.

Besluit, conform het voorstel.

Op deze gronden *besluit* de Synode conform het voorstel der Classen Amsterdam—Edam—Hoorn.

ART. 49.

Eene particuliere vraag, door Ds. J. HULSEBOS ter tafel gebracht, wordt door de Synode besproken en beantwoord.

Art. 50.

In behandeling wordt genomen het *rapport*, bij deze Synode ingediend door de *Deputaten* in het Synodaal Convent te Rotterdam benoemd, *in zake de correspondentie met buitenlandsche Gereformeerde Kerken.* (Ingekomen stukken No. 21).

Behandeling van het *rapport* der Deputaten in zake correspondentie met *buitenl. Ger. Kerken* (Ingk. st. No. 21).

Op verzoek van den Praeses leest Dr. F. L. Rutgers dit rapport voor, luidende als volgt:

Met een bijlage.

Rapport aan de Voorloopige Synode van Nederduitsche Gereformeerde Kerken, op 25 Juni 1888 te Utrecht samenkomende; in zake de *correspondentie met buitenlandsche Gereformeerde Kerken.*

De deputaten, door het Synodaal Convent van 1887 aangewezen, om tot de vergadering der Voorloopige Synode van 1888 in zake de Correspondentie met buitenlandsche Gereformeerde Kerken werkzaam te zijn, nl. de BB. Ds. F. Lion Cachet, Jhr. Mr. A. F. De Savornin Lohman, Dr. J. Woltjer en Dr. F. L. Rutgers, hebben slechts weinig gelegenheid gevonden tot een handelend optreden.

Schrijven aan de Schotsche Seceders.

Overeenkomstig het besluit van het Synodaal Convent heeft Ds. Lion Cachet het broederlijk schrijven van de Schotsche Seceders beantwoord door een even broederlijk schrijven, waarin tevens een helder overzicht gegeven werd van onzen kerkelijken toestand en strijd in de laatste jaren; welk antwoord, geteekend door den Praeses, den eersten Assessor en den eersten Scriba van het Synodaal Convent, kort vóór het bijeenkomen van de Synode der Original Seceders in den aanvang van Mei ll. aan hen verzonden is. Zie nevensgaande bijlage.

Geschrift van Dr. Geesink, voor het buitenland.

Ter voorlichting van het buitenland in het algemeen is, wel niet door de deputaten zelven, maar dan toch in overleg met een hunner, door Dr. W. Geesink een geschrift opgesteld, bevattende een kort overzicht van de geschiedenis onzer Nederduitsche Gereformeerde Kerken sedert 1816; welk overzicht zóó ingericht werd, dat onze kerkelijke toestand en strijd daaruit, in zijn hoofdtrekken, kan gekend en begrepen worden. Daar juist in den vorigen zomer Dr. A. Zahn te Stuttgart een tweeden druk wilde uitgeven van zijn »Abriss der Geschichte der evangelischen Kirche auf dem Europäischen Festlande im 19en Jahrhundert", en zich voor het hoofdstuk over Nederland tot Dr. F. L. Rutgers wendde om voorlichting, werd het doeltreffendst geacht, hem daartoe te verwijzen naar Dr. W. Geesink, die toen, om daaraan te voldoen, zijn bovenbedoeld geschrift opstelde en aan Dr. Zahn deed toekomen. Dit geschrift is daarop bij de overzetting in het Duitsch wel verkort en tevens eenigszins omgewerkt, maar toch, ook in dien vorm kan het nog goede voorlichting geven. En juist als een hoofdstuk van het genoemde boekje van Dr. Zahn komt het lichtelijk in handen van lezers, die eene afzonderlijke uitgave niet zouden opgemerkt hebben. Intusschen blijft het wenschelijk, dat eene dergelijke voorlichting van de openbare meening in het buitenland worde voortgezet en zelfs uitgebreid; voor welke taak Dr. Geesink blijkbaar goed berekend is.

Mededeelingen van Ds. F. Lion Cachet, in buitenlandsche bladen.

Voorts heeft Ds. Lion Cachet zich nog zeer beijverd, om door het gedurig zenden van berichten, mededeelingen enz. aan kerkelijke of godsdienstige bladen in Schotland en Zuid-Afrika de Kerken aldaar zooveel mogelijk op de hoogte te brengen. Een arbeid, waarvan zonder twijfel de voortzetting ook zeer wenschelijk is; te meer omdat reeds op onderscheidene wijze bleek, dat hij waarlijk niet vruchteloos is.

(was get.) F. L. RUTGERS,
Rapporteur.

Dr. Rutgers merkt hierbij nog op, dat dit rapport zoo uitnemend wordt aangevuld in de *feitelijke aanknooping der Correspondentie door de Dutch Reformed Church in America*, als wier afgevaardigde de Heer H. E. Dosker aan de vergaderingen dezer Voorloopige Synode deelneemt.

Art. 51.

Voorlezing van een schrijven der United Original Seceders, aan deze Voorl. Synode.

De Praeses acht het goed, dat bij de bespreking van dit rapport tegelijk voorlezing geschiede van het *Schrijven door de Synode van de United Original Seceders, Scotland*" onlangs te Glasgow gehouden tot deze Voorloopige Synode van Nederduitsche Gereformeerde Kerken gericht (Ingekomen Stukken No. 35).

Op verzoek van den Praeses leest Ds. Lion Cachet van dit schrijven eene Nederlandsche vertaling voor, luidende aldus:

De Synode van de United Original Seceders in Schotland aan de Synode van Nederduitsche Gereformeerde Kerken (doleerende), te houden te Utrecht, Maandag 25 Juni 1888.

Waarde Broeders!

In den naam van de Synode van United Original Seceders zenden wij U broederlijke groetenis, biddende, dat de tegenwoordigheid Gods overvloedig door U moge worden ondervonden, als gij tezamen zult zijn in Synode, en dat de leiding des Heeren U geschonken worde, in de bespreking van alle zaken, die voor U gebracht zullen worden, zoodat Uwe Vergadering nieuwe kracht moge geven aan de zaak, die gij zoo wèl hebt aanvaard en die door God tot hiertoe zoo kennelijk is gezegend.

Ontvangst van onzen brief.

De brief, dien gij ons gezonden hebt, is op onze Synodale Vergadering, juist te Glasgow gehouden, met groote ingenomenheid ontvangen. Wij gevoelden ons allen tot ernstige dankbaarheid gestemd aan het groote Hoofd der Kerk, wegens de duidelijke erkenning en bevordering uwer pogingen, om de vrijheid der Kerken in Holland te verkrijgen in onderwerping aan het Woord van God. Onze harten werden vervuld met dankbaarheid bij het vernemen, dat het getal der Kerken, die zich bij de beweging tot vrijheid hebben aangesloten, sedert Juni des vorigen jaars verdubbeld is, en dat, niettegenstaande vele zwarigheden en ontberingen, zoowel predikanten als de gemeente groote volharding en zelfverloochening hebben betoond en in staat gesteld zijn geweest, om belangrijken arbeid van godsdienstigen en opvoedkundigen aard en der barmhartigheid uit te voeren in de verschillende gemeenten.

Hunne sympathie in onze verdrukking.

Al onze sympathie is met U in de verdrukking, die gij te verduren hebt, en wij hopen, dat in de goede voorzienigheid Gods deze beproeving spoedig ten einde zal zijn. Ter vertroosting in uwe moeielijkheid wenschen wij U te herinneren aan de woorden van onzen Heer en Meester, Matth. 5 : 11—12: »Zalig zijt gij, als *de menschen* U smaden en vervolgen," enz.

Over onze vereeniging met de Kerken, die reeds vroeger met de Syn. Org. braken.

Het heeft ons zeer verblijd, te vernemen, dat er vooruitzicht bestaat op eene eervolle vereeniging tusschen U en de Kerken, die zich 50 jaren geleden van de Staats-Organisatie losmaakten. Wij vertrouwen, dat het vooruitzicht mag worden verwezenlijkt, en uwe handen gesterkt worden in uw ernstigen strijd voor het geloof en in al uw werk voor den Heere.

Blijdschap over geestelijke ontwaking.

Onze harten werden ook verblijd door de mededeeling, dat tegelijk met de handhaving der geestelijke vrijheden der Kerken, waartoe gij U gesteld hebt, er ook eene kenbare ontwaking van geestelijk leven onder het volk wordt waargenomen, door vermeerderde belangstelling in het Woord van God, een dieper gevoel van zonde, een sterker geloof en meer overvloedig gebed. Dit mag zekerlijk worden genomen als een duidelijk teeken, dat de Heere met U is, wie ook tegen U zij, en dat Hij tot U zegt: »Zijt sterk en hebt goeden moed, vreest niet."

Bede voor onze Synodale Vergadering.

Herinnering aan de Unie van Utrecht, 1579.

Wij vertrouwen en bidden, dat uw eerste vergadering in Synode — U verbindende met de dagen vanouds, welke waren dagen van de rechterhand des Allerhoogsten — het middel moge zijn, om de overwinning, door U behaald, te versterken, en het begin moge zijn van nieuwe overwinning. De plaats, waar gij vergadert, is vol van historische herinneringen, doch wij zouden meenen, dat geen meer opwekkend zal zijn voor U onder de tegenwoordige omstandigheden, dan de herinnering aan de Unie der Noordelijke Provinciën, voor de verdediging van burgerlijke en godsdienstige vrijheid, in het begin van het jaar 1579.

De strijd, dien gij nu hebt aangebonden, is in beginsel dezelfde als die op zoo edele wijze gevoerd werd in dat vroegere tijdperk. En dat Hij, die toen de hand versterkte van uwe heroïeke Vaderen, thans de uwe sterken moge, is onze ernstige bede.

Wij hebben een aangename en bemoedigende vergadering van onze Synode gehad. De verschillende verslagen, die aan de Synode werden voorgelegd, gaven bewijs, dat er goed werk verricht wordt in ons land en daarbuiten, en de beraadslagingen en de conferentiën over den staat van den godsdienst zijn alle gevoerd in den geest der broederlijke liefde en eensgezindheid, en der beslistheid, om te blijven in de »oude paden", waarin wij gevoelen door den Heere geleid te zijn.

Mededeeling aangaande hunne Synodale Verg. en den toestand hunner Kerken.

Wij hebben ook het vooruitzicht van vereeniging met een der takken van de gedeelde Gereform. Kerken, — die der *Reformed Presbyterian Church of Scotland.* Uw geachte gedelegeerde, Ds. F. Lion Cachet, heeft ook hunne Synode, die een week nà de onze in Glasgow gehouden werd, toegesproken. Eene vereeniging tusschen ons zou van groot belang zijn voor ons beiden en zou meer kracht geven aan ons getuigenis voor de beginselen van burgerlijke en godsdienstvrijheid, gehandhaafd en saâmgevat in de burgerlijke en Kerkelijke Constitutie, vastgesteld in de Reformatie. Ernstig vertrouwen wij, dat de bestaande moeilijkheden uit den weg mogen geruimd worden en eene vereeniging, volgens de Schrift, spoedig tot stand moge komen.

Uitzicht op hereeniging met de Ref. Presb. Church

De begeerte, uitgedrukt in uw schrijven, om correspondentie te onderhouden tusschen ons, vond warmen bijval. Het heeft ons zeer geholpen en wij zijn er door versterkt, en de ernstige begeerte werd uitgesproken, om een Deputaat te zenden naar uwe Synode, om van aangezicht tot aangezicht U onze broedergroete over te brengen. Dit was echter ditmaal niet mogelijk, doch wij hopen, dat zulks bij een volgende gelegenheid geschieden kan.

Begeerte om correspondentie te onderhouden.

Ook door Deputatie hunnerzijds.

Wij hopen ook op onze Jaarlijksche Vergadering eenigen van de Broederen uit Holland te zien, die wij geleerd hebben zoo hoog te achten en wier arbeid zulk eene groote plaats bekleedt in onze sympathie en in ons gebed.

En onzerzijds.

En nu, geliefde Broeders, moge Hij, die wandelt in het midden der zeven gouden kandelaren en die de zeven sterren houdt in Zijne rechterhand, zijn in het midden van U, U leidende en steunende in al Uwe besprekingen, opdat gij zulke besluiten moogt nemen, als zullen strekken tot de verheerlijking van Zijn grooten Naam en tot uw eigen nut. »En de Heere vermeerdere U, en make U overvloedig in de liefde jegens elkander en jegens allen, gelijk wij ook zijn jegens U, opdat Hij uwe harten versterke, om onberispelijk te zijn in heiligmaking, voor onzen God en Vader, in de toekomst van onzen Heere Jezus Christus, met al Zijne heiligen."

Bede.

»Leven, werken op een tijdstip,
  Grootsch in schrikbre majesteit, —
In een eeuw, die eeuwen leidend,
  Dit is onze heerlijkheid.
Dat uw hart dan in U zwelle;
  Voor de waarheid voert gij strijd.
Op dan! Staal' de kamp uw spieren,
  Voor uw God en voor uw tijd!"

De Uwen in de gemeenschap des Evangelies:
(get.) ANDREW MELLAR, *Moderator.*
WILLIAM B. GARDENER, *Clerk.*

Glasgow,
16 Juni 1888.

Art. 51.

Nadat Ds. Lion Cachet bedankt is voor de vertaling en voorlezing van dit schrijven, besluit de Synode, *Deputaten voor de Correspondentie met buitenlandsche Gereformeerde Kerken*, zijnde de BB. Dr. F. L. Rutgers, Ds. F. Lion Cachet, Jhr. Mr. A. F. De Savornin Lohman en Dr. J. Woltjer *dank te zeggen* voor hunnen arbeid in dezen en hen voor genoemde Correspondentie als Deputaten te *continueeren.*

Deputaten voor correspondentie met buitenl. Geref. Kerken gecontinueerd.

Art. 52.

Aan genoemde Deputaten draagt de Synode op, namens haar een *antwoord aan de Synode van de United Original Seceders* op te stellen, hetwelk, door het moderamen dezer Voorloopige Synode geteekend, naar Schotland zal worden afgezonden.

Antwoord te zenden aan de Synode der Seceders.

ART. 53.

Schrijven aan de Dutch Reformed Church in America.

Tevens wordt aan Deputaten voor de correspondentie met buitenlandsche Gereformeerde Kerken opgelegd, een *schrijven te richten aan the Dutch Reformed Church in America.*

ART. 54.

Rapport der Deputaten, benoemd tot het geven van advies bij de Reformatie van nog niet ontkomen Kerken (Ingek. st. No. 23).

In behandeling wordt genomen het *rapport*, ingezonden door de Deputaten, die het Synodaal Convent in 1887 benoemde tot het geven van *advies bij de Reformatie van nog niet ontkomen Kerken* (Ingekomen stukken No. 23).

Op verzoek van den Praeses wordt genoemd rapport door den Assessor voorgelezen. Het luidt als volgt:

Aan de Voorloopige Synode der Nederduitsche Gereformeerde Kerken (doleerende) te Utrecht.

Hooggeachte Broeders!

Arbeid door Deputaten verricht.

Als gedeputeerden tot het geven van advies bij de reformatie van nog niet ontkomen Kerken hebben wij U te melden, dat onze taak tot zeer bescheiden grenzen is beperkt gebleven. Slechts in een paar gevallen werd onze hulp ingeroepen — met name voor de Kerken van Vollenhove en Oosterzee c. a., waar de zaken tot een goed einde werden geleid.

Conclusie.

Indien het ons vergund zou zijn een ongevraagd advies te geven, dan zou het *dit* zijn, om, nu de Classen gevormd zijn en geregeld werken, niet opnieuw gecommitteerden tot dit doel te benoemen. In eigen boezen deed men nu reeds vrij wat ervaring op en voor de overige zaken is men reeds op de hoogte van de adressen, waar men goed advies kan opdoen.

Met toebidding van 's Heeren zegen op uwe beraadslagingen, noemen wij ons:

de gecommitteerden voornoemd,

(was get.) B. VAN SCHELVEN.
» » W. KÜHLER Wz.

Amsterdam, 9 Juni 1888.

Deze zaak verder aan de Classen overgelaten.
Deputaten gedéchargeerd.

Overeenkomstig het advies, in het rapport gegeven, besluit de Synode deze zaak *verder aan de Classen over te laten*, en *Deputaten*, onder dankzegging voor hunnen arbeid in dezen, *te déchargeeren.*

ART. 55.

Rapport Deputaten, tot onderhandeling met de Redactie van de *Heraut* (Ingek. st. No. 17).

Aan de orde wordt gesteld het *rapport* der werkzaamheden van *Deputaten*, door het Synodaal Convent in 1887 benoemd *in zake onderhandelingen met de Redactie van de „Heraut"* (Ingekomen stukken No. 17).

Door genoemde Deputaten is ingeleverd een *Afschrift* van de overeenkomst, door hen met genoemde Redactie aangegaan. Dit stuk is van den volgenden inhoud:

COPIE.

Overeenkomst met de Redactie van de *Heraut*.

De Heeren Ds. FRANS LION CACHET en Ds. HENDRIK WILLEM VAN LOON, Deputaten van het Synodaal Convent, gehouden te Rotterdam op acht en twintig Juni jl. eenerzijds,

en de Heer Dr. ABRAHAM KUYPER, namens de Redactie van de *Heraut* anderzijds, zijn overeengekomen als volgt:

1e. de optreding van de *Heraut* als het orgaan, waarin de officieele mededeelingen van de doleerende Kerken der Gereformeerden geplaatst worden, neemt een aanvang op den eersten October achttienhonderd zeven en tachtig en gaat door, zoolang die niet, hetzij door eene Synodale Vergadering, hetzij door de Redactie, wordt afgebroken. Afbreking wordt beiderzijds drie maanden tevoren schriftelijk gemeld; **De Heraut, orgaan voor officieele mededeelingen der Nederd. Ger. Kerken, van 1 October 1887 af.**

2e. de opneming van deze officieele mededeelingen geschiedt kosteloos; **Kosteloos.**

3e. de plaats voor deze mededeelingen zal zijn nà de leaders der Redactie; **Plaats der berichten.**

4e. de beschikbaar gestelde plaatsruimte zal zijn één en een halve kolom bij een heel blad, en één kolom bij een half blad; **Beschikb. ruimte.**

5e. indien de ingezonden berichten deze ruimte overschrijden, zal de Redactie bevoegd zijn, de laatstingekomene te laten wachten tot de volgende week; **Overslaan van berichten.**

6e. indien eenig College op de onverwijlde plaatsing van uitvoerige stukken mocht aandringen, zal de Redactie hiervoor een bijblad geven, mits bij de toezending de kosten van dit bijblad gevoegd worden; bedragende voor een half blad zestig gulden en voor een kwart blad dertig gulden; **Kosten v. bijblad.**

7e. de officieele mededeelingen zullen moeten geteekend zijn door den Voorzitter of Scriba van het College of de Commissie, of door de Deputaten zelven; **Berichten moeten geteekend gezonden worden.**

8e. het recht tot het doen van mededeelingen bezitten 1e de Kerkeraden; 2e de Classen; 3e de Synode; 4e Commissiën van deze vergaderingen; 5e de Diakonieën; 6e de Kerkvoogden; 7e de Directeuren der Kerkelijke Kas; 8e de moderatoren van Conferentiën; **Wie recht hebben tot het inzenden.**

9e. Van deze bepalingen zal door de Deputaten bovengenoemd kennis worden gegeven aan alle Kerkeraden en de voorts sub 8 vermelde Commissiën en Deputaten, alsook aan de roepende Kerken voor de Classen en de Synode; **Kennisgeving aan de Kerken.**

10e. Op 1 October e. k. zullen Deputaten bij eerste officieele mededeeling het aangaan van deze overeenkomst door middel van De Heraut, De Hoop en andere bladen, die tot gratis opneming bereid zijn, ter kennisse van het kerkelijk publiek brengen, onder bijvoeging, dat voortaan alle mededeelingen, die voor het eerstvolgend nummer bestemd zijn, des Donderdags te twaalf ure aanwezig moeten zijn op het Bureel, Warmoesstraat 106, te Amsterdam. **Berichten te zenden Donderdags vóór twaalf uur.**

Aldus opgemaakt in triplo op den zestienden September achttienhonderd zeven en tachtig, te Amsterdam.

(was get.) DR. A. KUYPER.

(was get.) F. LION CACHET.
H. W. VAN LOON.

Onder hartelijke dankzegging aan BB. Deputaten voor hunnen arbeid in dezen, en aan de Redactie van „De Heraut" voor de welwillende en kostelooze beschikbaarstelling van dat blad tot officieel orgaan onzer Kerken, besluit de Synode de genoemde BB. *Deputaten te déchargeeren.* **Deputaten gedéchargeerd.**

ART. 56.

Besloten wordt, de aandacht der Kerken er nog eens op te vestigen, dat in „De Heraut" onder de rubriek *Officieele berichten uit de Nederd. Geref. Kerken* behooren te worden ingezonden alle kerkelijke berichten, die voor het leven onzer Kerken van belang zijn, namelijk alles wat op kerkelijke *beroepingen en examens* betrekking heeft: korte vermelding der *besluiten, door Classicale Vergaderingen* genomen; mededeelingen van *Deputaten*; berichten aangaande *Conferentiën* in zake de *Reformatie* der Kerken, het *Diakonaat* enz. enz.; opdat de onderlinge belangstelling daardoor worde gevoed, en de opbouwing der Kerken mede in dezen weg bevorderd worde. **Welke berichten in *De Heraut* (officieel gedeelte) behooren te worden ingezonden.**

De Kerken tot inzending dier berichten op te wekken.

Aan de beide Scriba's wordt opgedragen, namens de Synode de Kerken door middel van het *Officieel Orgaan* op deze zaak te wijzen, en dit bericht in dertien achtereenvolgende nummers te plaatsen.

ART. 57.

Rapport der Deputaten tot aanwijzing van *predicatiën* (Ingek. st. No. 25).

Het *rapport* der Deputaten, benoemd door het Synodaal Convent in 1887 *voor de aanwijzing van predicatiën ter voorlezing*, alsnu in behandeling genomen, luidt als volgt (Ingekomen stukken No. 25):

MET TWEE BIJLAGEN.

Aan de Voorloopige Synode der Nederd. Geref. Kerken (doleerende) te Utrecht.

Hooggeachte Broeders!

Arbeid der Deputaten.

Als *gecommitteerden voor de aanwijzing van predicatiën ter voorlezing* hebben wij te melden, dat wij op tweeërlei wijs gepoogd hebben onze taak te volvoeren: eens door een voorslag te doen aan de Kerken, om eene serie van predicatiën uit te geven, en daarna door onze bereidverklaring, om te dienen met opgave van geschikte auteurs.

De eerste voorslag moest vervallen, doordien het getal Kerken, dat zich verbinden wilde om in de kosten bij te dragen, te klein was, om de onderneming te wagen.

Op de andere wijze hebben wij sommige Kerken van nut mogen zijn.

Conclusie.

Zoo wij eenig advies hieraan mogen toevoegen, zij het dan dit, dat wij meenen, dat de noodzakelijkheid, om met dit doel te committeeren, is vervallen, sinds de Classen zoo spoedig en zoo goed ons brachten de geregelde werking van kerkelijk leven en het wederkeerig dienen der Kerken van raad en advies.

Zij de Heere zegenend in Uwe vergadering tegenwoordig, dan zal de bede vervuld zijn van ons, die ons noemen,

de gecommitteerden voornoemd:

(was get.) B. VAN SCHELVEN.
» N. A. DE GAAY FORTMAN.
» W. KÜHLER Wz.

AMSTERDAM, 9 Juni 1888.

Deputaten gedéchargeerd.

Besloten wordt de BB. Deputaten met dankzegging voor hunnen arbeid te *déchargeeren.*

De Classen hebben hierin te adviseeren b. v. bij Kerkvisitatie.

Er wordt op gewezen, dat het *toezien en raadgeven in zake predicatiën*, die voorgelezen worden, vooral geschikt kan geschieden *bij de Kerkvisitatie door de Classen.*

ART. 58.

Rapport Deputati Synodi in zake Classicaal *examen* voor den Dienst des Woords (Ingek. st. No. 24).

Op verzoek van den Praeses doet Dr. G. VAN GOOR voorlezing van het *rapport*, ingezonden door BB. Deputaten, benoemd door het Synodaal Convent in 1887 *voor de Synodale medewerking bij de Classikale toelating tot den dienst des Woords* (Ingekomen stukken N°. 24). Het is van den volgenden inhoud:

Aan de Voorloopige Synode der Nederd. Geref. Kerken (doleerende), welke staat saâm te komen te Utrecht op Maandag 25 Juni 1888.

Geachte Broeders!

De ondergeteekenden, door het Synodaal Convent te Rotterdam ten vorigen jare aangewezen, om als Synodale Deputaten mede te werken bij de Classicale toelating tot den Dienst des Woords, werden in den loop des jaars meermalen tot die medewerking geroepen en bieden thans U het verslag hunner verschillende werkzaamheden aan.

In de eerste samenkomst van Deputaten, die den 22 Juli 1887 te Utrecht plaats had, onder praesidium van Br. PLOOS VAN AMSTEL werd allereerst het rooster vastgesteld, naar hetwelk telkens twee Deputaten bij de examina zouden tegenwoordig zijn, en werd bepaald, dat bij de examina in Noord-Holland, Gelderland en Utrecht de BB. GEESINK en PLOOS VAN AMSTEL, bij die in Zuid-Holland, Zeeland en Noord-Brabant de BB. VAN SCHELVEN en VAN LINGEN, en bij die in Groningen, Friesland en Overijsel met Drente de BB. VAN DEN BERGH en VAN GOOR zouden optreden, altoos met bevoegdheid van vervanging, in geval van bepaalde verhindering. Voorts werd nog besloten, in »De Heraut" de verschillende Classen en Consulenten uit te noodigen, om casu quo minstens *zes* weken vóór het te houden examen daarvan en van de den examinandus opgegeven capita opgave te doen aan den tevens aangewezen Scriba van Deputaten Dr. VAN GOOR, teneinde deze daarvan bericht kon geven aan de Deputaten, die het aanging.

Samenkomst der Deputaten 22 Juli 1887.
Rooster opgemaakt.
Verzoek om zes weken voor het examen bericht te ontvangen.

Bij de bespreking der vraag in wat zin de medewerking van Deputaten was te verstaan, kwamen wij eenparig, op grond van de bepalingen der Kerkenorde, tot de uitspraak, dat Deputaten optraden als vertegenwoordigers der Kerken, buiten de Classe, die examineerde, en daarom als *praeadviseerende*, in dien zin, dat wanneer onverhoopt de Classe tegen het praeadvies van Deputaten tot toelating besloot, de aldus toegelatene alleen voor de Kerken dier Classe bevoegd moest worden geacht. Om voorts de examina op eenparigen voet te doen houden, besloten Deputaten onderling, dat elk der twee Deputaten na de behandeling van ieder vak enkele navragen tot den geëxamineerde zou richten, terwijl om zekeren éénparigen maatstaf te hebben, nog werd overeengekomen, om bij het examen in de leerstellige godgeleerdheid vooral te letten op de kennisse en handhaving der leer tegenover de afwijkende en kettersche meeningen (modern, ethisch, antinomiaansch); bij dat in de geschiedenis der leerstukken op de historie in de 4e, 17e en 19e eeuw; bij het examen in de kennisse der Heilige Schrift op de kennis van den inhoud der verschillende bijbelboeken.

Deputaten zullen praeadvies geven.
Navragen.
Waarop vooral te letten.

Vóór deze eerste bijeenkomst had reeds het examen plaats gehad van den cand. T. D. PRINS, beroepen door de Kerk van *Wons en Engwier*. Uit verschillende oorzaken was hierbij alleen Br. PLOOS VAN AMSTEL tegenwoordig als deputaat.

Examen van cand. T. D. PRINS.

Op den 12[en] October 1887 had te *Buitenpost* het examen plaats van den cand. J. D. VAN DER VELDEN, door de Kerk aldaar beroepen, onder medewerking van de Deputaten VAN DEN BERGH en VAN GOOR.

Van candidaat J. D. V. D. VELDEN.

Op den 15[en] Februari 1888 werd te *Sneek* geëxamineerd de cand. R. KARS BROUWER, beroepen door de Kerk van *Makkum c. a.* Bij dit examen werd Dr. VAN GOOR vervangen door Ds. PLOOS VAN AMSTEL.

Van candidaat R. KARS BROUWER.

Op den 18[en] April 1888 werd te *Amersfoort* geëxamineerd de cand. L. ADRIAANSE, door de Kerk van *Zeist* beroepen tot Dienaar des Woords. Dit examen werd bijgewoond door de BB. GEESINK en VAN SCHELVEN, de laatste in plaats van Br. PLOOS VAN AMSTEL.

Van candidaat L. ADRIAANSE.

De uitslag van deze examina was, dat al de geëxamineerden tot den Dienst des Woords werden toegelaten. Allen onderteekenden de in 1619 vastgestelde formule.

De Classe Rotterdam vroeg onze medewerking ter onderzoeking volgens Art. 27 sub 3° der Acta van het Syn. Conv. van den heer SCHAAFSMA, vroeger leeraar van eene Kerk van minder vaste formatie, thans door de Kerk te *Kralingen* als bedienaar des Woords geroepen. Deze onderzoeking had plaats op den 7[en] Mei 1888, onder medewerking der BB. VAN SCHELVEN en VAN LINGEN en had tot resultaat, dat de heer SCHAAFSMA werd toegelaten.

Van den heer A. O. SCHAAFSMA.

De Classe Overijsel c. a. kwam met gelijk verzoek ter onderzoeking van den heer L. SPOEL, tot dusver leeraar bij eene Vrije Gereformeerde Gemeente te Rijssen, thans beroepen naar *Kampen*. Op den 24[sten] Mei 1888 had deze samenspreking plaats te Zwolle, onder medewerking der BB. VAN DEN BERGH en VAN GOOR. Nadat de heer SPOEL ook aangaande zijn kerkelijk standpunt voldoende verklaringen had afgelegd, werd ook hij tot den Dienst des Woords toegelaten.

Van den heer L. SPOEL.

Hadden de tot hiertoe vermelde werkzaamheden reeds tot velerlei overleggingen aanleiding gegeven, vooral de aanvragen, om medewerking bij examina volgens Art. VIII der Kerkenordening, gaven tot tal van beraadslagingen de gewichtige stof.

Het eerst kwam bij ons in de vraag van de Classe Harderwijk, om advies over de examineering van Br. C. DE GOOIJER, tot dusver als evangelist aan de Vereeniging »Vrienden der Waarheid'' verbonden, die te Nunspeet was beroepen en die beroeping had aangenomen. Op 18 November '87 kwamen Deputaten daarover samen met afgevaardigden uit de Classis en uit den Kerkeraad van Nunspeet. In

Aanvraag om examen van den heer C. DE GOOYER.

Besloten hem gedurende een jaar in het privé te laten proponeeren.

deze bijeenkomst, waar slechts een drietal onzer tegenwoordig kon zijn, werd ten slotte geadviseerd, dat Br. De Gooyer eerst een jaar lang de Kerk van Nunspeet als oefenaar zou dienen, opdat mocht blijken, of hij behoort tot de in Art. VIII bedoelde personen van singuliere gaven. Classis en Kerkeraad hebben dit advies opgevolgd.

Examen van den heer H. K. Zijlstra.

Van de *Classis Leeuwarden—Dockum* kwam de aanvraag in, om medewerking tot het examineeren van den heer Zijlstra, tot voor korten tijd als leeraar eener Vrije Gemeente werkzaam te *Kooten*, op de Twijzelerheide, in welke kerk men tot Reformatie was gekomen en waar de heer Zijlstra nu als oefenaar optrad, doch tot bedienaar des Woords beroepen was. Na velerlei overleggingen, èn schriftelijk, èn in een samenkomst van deputaten, gehouden op 29 Maart 1888, werd dit examen afgenomen op 31 Mei jl. te Leeuwarden, in tegenwoordigheid der Deputaten Ploos van Amstel (vervangende Br. Van den Bergh) en Van Goor. Door de deputaten werd geen eenparig advies uitgebracht, adviseerende de één tot toelating en de andere tot afwijzing. De Classis besloot tot toelating voor de Kerken der Classis. Over de verdere toelating werd bij rondgaand schrijven het gevoelen gevraagd der vier andere deputaten, die éénparig tot afwijzing riedden, zoodat de heer Zijlstra alleen voor de Classis is toegelaten.

Van den heer J. D. te Winkel.

Gelijke toelating voor dezelfde Classis was het resultaat der examineering van den heer Te Winkel, tot dusverre evangelist, thans beroepen door de Kerk te Beetgum c. a. Dit examen had plaats te Dokkum op 19 Juni jl., in tegenwoordigheid alleen van Br. Ploos van Amstel, zijnde de andere deputaten verhinderd.

Vergadering van Deputaten 3 Mei 1888.

De vereischten van het examen naar Art. VIII besprok.

Mede naar aanleiding van deze aanvragen was op 3 Mei 1888 eene vergadering gehouden, waarin de vereischten van een examen naar Art. VIII werden besproken, inzonderheid wat aangaat de leerstellige godgeleerdheid, het kerkrecht, en de gave, om niet alleen een stichtelijke toespraak te houden, maar om het Woord te bedienen en toe te passen.

Verzoek om examen voor den heer Mulder.

Gemelde vergadering was bovendien noodig geworden door een aanvraag, weder van de Classis Harderwijk, om advies in zake het examen van den heer Mulder, door de Kerk van Harderwijk beroepen, die deze beroeping had aangenomen. Na langdurige samenspreking, èn met den heer Mulder, èn met afgevaardigden van de Kerk te Harderwijk, werd op grond van de omstandigheid, dat de heer Mulder reeds geruimen tijd de oude talen beoefende, om langs den gewonen weg tot den dienst des Woords te komen, door ons geadviseerd, dat de heer Mulder zijn studiën zou voortzetten en inmiddels als oefenaar wekelijks te Harderwijk zou optreden.

Advies der Deputaten.

Kerkeraad en Classe kunnen hierin niet berust.

Vernieuwd verzoek om examen.

Kerkeraad en afgevaardigden der Classis hebben gemeend, dit advies niet te kunnen opvolgen, en gaven in een uitvoerig schrijven ons hiervan bericht, met uitnoodiging om op 18 Juli e. k. te Nijkerk twee deputaten te mogen ontvangen tot medewerking bij het examen van den heer Mulder. Daar ons mandaat met Uwe samenkomst is geëindigd, voegen wij deze aanvraag als bijlage I bij dit verslag om door U te worden afgedaan.

Verzoek om examen voor den heer Stroes.

Evenzoo gaat als bijlage II hiernevens de aanvraag der gecombineerde Classis Arnhem, om de medewerking van twee Deputaten Synodi bij de examineering naar Art. VIII van den heer Stroes, beroepen door de Kerk van *Winterswijk*, welk examen na veel correspondentie is bepaald op 4 Juli e. k. in de Oosterkerk te Arnhem.

Verzoek om examen van cand. Rudolph, Wijmenga en Heidema.

Nog gaan als bijlagen (III, IV en V) hiernevens aanvragen van Deputaten der Classis Rotterdam c.a., om medewerking bij het examen van den Heer Rudolph Cand. Theol. beroepen te Heinenoord, te houden te Dordrecht op 3 Augustus e. k. en van de Classis Sneek-Franeker-Heerenveen, gelijk verzoek met nader toelichtend schrijven voor het examen van den cand. Wijmenga beroepen te Lollum, welk examen is bepaald op 25 Juli a. s. te Sneek. Als bijlage VI gaat voorts hierbij de op 23 Juni j.l. ingekomen aanvraag namens de gecombineerde Classis Leiden voor het examen van den candidaat R. Heidema, beroepen naar Nieuwveen, hetwelk D. V. zal plaats hebben op 1 Augustus a. s. in de kerk van Zevenhoven.

De beroepsbrief van Ds. M. Brouwer te Lemmer geviseerd.

Voorts werd door ons nog voor gezien geteekend de geapprobeerde beroepsbrief van Ds. M. Brouwer, vroeger predikant bij de Christel. Gereformeerden, thans bedienaar des Woords te Lemmer.

Conclusie.

En hiermede zouden wij met ons verslag kunnen eindigen, indien wij niet meenden, nog enkele opmerkingen in uw midden te moeten uitspreken. Zij betreffen allereerst de verdere regeling der ons opgedragen taak. Naar onze meening kan het alleszins overweging verdienen, thans over te gaan tot de samenroeping van provinciale Synoden overeenkomstig Art. 47 der Kerkenordening, die dan zouden kunnen deputeeren, om naar Art. 49 over de examina van aankomende predikanten te staan. De tot hiertoe gevolgde regeling, al was zij ten vorigen jare noodzakelijk, levert, ook uit financieel

Provinciale Synod.

oogpunt, menig bezwaar op. Mocht tot de samenroeping van particuliere Synoden worden besloten, dan zullen toch voor den tijd, die nog verloopen moet tot deze zaak haar beslag heeft, zoowel als voor de nu aanhangige aanvragen deputaten moeten worden benoemd.

Depútaten te benoemen v. de aanhangige aanvragen.

De tweede onzer opmerkingen geldt de aanvrage om examina naar Art. VIII. Het bleek ons meer dan eens, dat door de Kerken dit artikel maar al te veel werd beschouwd als een uitvlucht, om in tijdelijk gemis van leeraren te voorzien. Op de vraag, op wat grond men op dit artikel zich beriep, ontbrak het gewenschte antwoord dikwijls. Onzes bedunkens zou het hoog noodig zijn, dat wat te dezen aanzien op het Convent werd bepaald, nog eens den Kerkeraden en Classen onder de aandacht werd gebracht.

Misbruik van Art. VIII K. O. te bestrijden.

Ten slotte spreken wij hier nog uit, dat bij het examineeren van candidaten ons telkens bleek de te groote uitgebreidheid van het examen voor den bepaalden tijd. Daarom meenen wij in deze gewichtige zaak ook in het belang der examinandi te moeten voorstellen, om voortaan te besluiten tot eene splitsing in een praeparatoir en peremptoir examen. Werd dan bepaald, dat alleen die candidaten, die met goed gevolg het praeparatoir examen hadden afgelegd, in de Kerken zouden voorgaan bij de godsdienstoefening, dan was tevens hiermeê een einde gemaakt aan het optreden van candidaten zonder eenig kerkelijk onderzoek.

Splitsing in praeparatoir en peremptoir examen.

Candidaten niet zonder kerkelijk onderzoek te laten optreden.

Hiermede leggen wij ons mandaat in uw midden neer, ons voorbehoudende eene nota in te dienen der door ons voorgeschoten kosten, en met de bede, dat de Heere zelf uwe beraadslagingen leide tot eere zijns Naams en tot opbouw zijner Kerken.

Namens Deputaten
(was get.) G. VAN GOOR,
UTRECHT, 25 Juni 1888. *Scriba.*

ART. 59.

De Praeses verzoekt hierop de Commissie van *Praeadvies* haar oordeel over de punten van het agendum betreffende *school, studie en examen* ter tafel te brengen, opdat voorzooveel noodig het rapport der Deputaten voor het examen in verband met het Praeadvies der Commissie besproken worde.

Rapport der Commissie van Praeadvies over de punten van het agendum aangaande school, studie en examen (Ingek. st. No. 36).

Ds. P. J. W. KLAARHAMER brengt het rapport der Commissie van Praeadvies namens haar ter tafel (Ingekomen stukken N°. 36) en doet op verzoek van den Praeses voorlezing van dat stuk. [1])

Besloten wordt het rapport der Deputaten en dat van de Commissie van Praeadvies tot de volgende zitting der Synode *ter visie* te leggen, en ze daarna in behandeling te nemen.

ART. 60.

Nog worden door de Synode benoemd tot *Deputaten*, om het houden van *driemaandelijksche collecten voor de kosten der rechtsgedingen* te bevorderen, (zie Art. 44 dezer Acta) de BB.: G. J. HARMSEN te Arnhem; J. J. SCHÜSSLER te Nijkerk; C. M. E. VAN LÖBEN SELS te 's Gravenhage; W. A. VROLIJK SR. te Rotterdam; W. HOVY te Amsterdam; H. W. VAN MARLE te Den Helder; C. VERHAGE te Middelburg; A. W. VAN BEECK CALKOEN te Utrecht; J. H. DE WAAL MALEFIJT te Zeist; L. J. VISSER te Buitenpost; A. ELSHOUT te Lollum; L. C. CNOPIUS te Ittersum, bij Zwolle; W. DE BOOIS te Groningen en C. A. VAN DRIMMELEN te Klundert; met

Deputaten benoemd voor de driemaandelijksche collecten (proceskosten).

[1]) De inhoud van dit rapport wordt door deze Acta bij de behandeling der verschillende punten in de volgende zitting meegedeeld.

bepaling: dat, indien één dezer personen mocht uitvallen, de Classen iemand in zijne plaats behooren aan te wijzen.

ART. 61.

Sluiting der derde zitting.

Nadat Psalm 105 : 24 gezongen is en de Praeses in het gebed is voorgegaan, wordt deze derde zitting der Synode gesloten.

VIERDE ZITTING.

DONDERDAG 28 JUNI 1888.

ART. 62.

Opening der vierde zitting.

De vierde zitting der Voorloopige Synode werd geopend door den Praeses. Nadat Psalm 134 gezongen is, gaat Praeses in het Gebed voor en leest Ezechiël 34.

ART. 63.

Ingekomen zijn:

Schrijven Harderwijk niet in behandeling genomen (Ingek. st. N°. 37).

1e een schrijven van de *Kerk van Harderwijk*, om inlichting over het examen naar Art. VIII K. O. Dit schrijven wordt, met het oog op de grenzen, binnen welke de Synodale bemoeiing blijven moet, niet in behandeling genomen, daar de Kerken zich allereerst tot de Classen te wenden hebben, en indien zij zich met het antwoord der Classen niet tevreden kunnen stellen, zich daarna tot de Synodale Vergadering kunnen richten (Ingekomen stukken No. 37).

Schrijven Nes en Wierum in handen der Comm. van Praeadvies (Ingek. st. N°. 38).

2e een schrijven van eenige *leden der Kerk te Nes en Wierum*, betrekkelijk de zaak hunne Gemeente betreffende, door de Classe bij de Voorloopige Synode aanhangig gemaakt. Dit schrijven wordt *gesteld in handen der Commissie van Praeadvies*, die over deze zaak haar rapport nog moet uitbrengen (Ingekomen stukken No. 38).

ART. 64.

Brief aan de Algemeene Synode van de Christelijke Gereformeerde Kerk.

De notulen der vorige zitting worden door den eersten Scriba gelezen en na eene geringe aanvulling door de Synode goedgekeurd.

ART. 65.

Allereerst wordt nu in behandeling genomen het concept-schrijven aan de Algemeene Synode van de Christelijke Gereformeerde Kerk, vergaderd in de Kerk te Assen.

Na bespreking worden enkele veranderingen aangebracht en het concept met dankzegging aan de ontwerpers goedgekeurd.

Besloten wordt, dit schrijven ten spoedigste bij de Kerk te Assen in te zenden. Het is van den volgenden inhoud:

VOORLOOPIGE SYNODE
van
Nederduitsche Gereformeerde Kerken.
Utrecht — 1888.

MET TWEE BIJLAGEN.

Aan de Algemeene Synode van de Christelijke Gereformeerde Kerk, vergaderd in de Kerk te Assen.

Geliefde Broeders in onzen Heere Jezus Christus,

De Voorloopige Synode van Nederduitsche Gereformeerde Kerken, die den 25 Juni j.l. te Utrecht samenkwam, heeft, alvorens tot haar verderen arbeid over te gaan, allereerst de vraag aan de orde gesteld, welke stappen harerzijds konden gedaan worden, om onverwijld tot kerkelijk samenleven te geraken met alle saamvergaderingen in deze landen, die nòch een andere belijdenis bedoelden te belijden, nòch een anderen vorm van Kerkregeering te mainteneeren, dan die haar, met ons, uit de erfenisse onzer vaderen was toegekomen.

Reeds de aandrang van onderscheidene Classen drong haar tot het overwegen van deze vraag, en de ter Synode opgekomen afgevaardigden gevoelden zelven als één man, dat er voor geen anderen arbeid kalmte van overleg ware te vinden, zoolang dit hoogst ernstig vraagstuk, voorzoover het aan haar hing, niet tot beslissing was gebracht.

Met U toch staat ook onze Synode in de overtuiging, dat de Kerk niet is een product van menschelijke vindingrijkheid, maar een *goddelijke schepping*, en dat derhalve alle saamvergaderingen, die op den naam van Kerk recht hebben, niet anders kunnen zijn dan loten van éénzelfden stam, op éénzelfden wortel bloeiend.

De natuur en geaardheid van het Lichaam Christi in het verborgene moet ook in de openbaringen van dit heilig Lichaam naar buiten uitkomen; en overmits nu dit Lichaam één is, en door één beginsel van goddelijke liefde bewogen wordt, en uit éénen Geest, die in Christus als ons Hoofd en in ons als Zijn leden woont, werkt, mag immers ook naar Uwe overtuiging niet anders geoordeeld, of elke gescheidenheid en gedeeldheid op aarde doet aan de eere van dit Lichaam des Heeren te kort, terwijl daarentegen al wat aaneensluiting bevordert, ons de zuiverder openbaring van dit Lichaam naderbrengt.

Er is geen tweeërlei of drieërlei Woord aan onderscheidene Kerken gegeven, maar één is het Heilig Woord des Heeren, dat alle Kerk op aarde ten Testament ontving. En gelijk het één Woord is, waarin de schatten van den raad Gods voor U en ons ontsloten liggen, zoo is het ook één Doop en één Sacrament des Nachtmaals, waarmeê de Heere onze Koning zijn Verbond aan *al* zijn Verlosten verzegelt. *Gij* kunt geestelijk geen schat bezitten, die niet ook *ons* door Gods ontferming geboden wierd, en *ons* kan geen heilgoed beschikt zijn, dat niet ook U met al Gods kinderen gemeen is.

Wel beseffen we, dat naar onze aardsche beperktheid de afstand van *plaats* de geloovigen over heel de wereld alsnog verhindert saam met één accoord en ééne stemme Gode dank te offeren voor Zijne onuitsprekelijke gave; en wel erkennen we, dat gedeeldheid in *taal* eveneens in deze aardsche huishouding tot afzonderlijk vergaderen dwingt; maar buiten deze beletselen van taal en afstand, *kan* er naar onze overtuiging geen wettige, van God verordineerde oorzaak tot een gedeeld leven bestaan, en is al wat voorts Gods kinderen op aarde scheidt, niet uit Hem, die ons riep, maar uit den wortel der zonde.

Liggen Gods kinderen in hun belijdenis der waarheid gedeeld, dan is dit niet omdat die Waarheid niet één is, maar overmits de nevel, die door de zonde voor ons zielsoog trok, ons verhindert die ééne Waarheid allen saam op gelijke wijs te belijden. En evenzoo, loopt de regeering der Kerken te zeer uiteen om saam te leven, dan ligt dit niet hieraan, dat de grondlijn voor de regeering der Kerk in Gods Heilig Woord onzeker zou getrokken zijn, maar kan dit alleen uit de zonde onzer vaderen en onze zonde verklaard, waardoor scheef wierd gebogen wat in Gods Woord recht liep, of ook aan den grondregel van Gods Woord wierd toegevoegd wat de zuiverheid van het oorspronkelijk bestek verduisterde.

We ontkennen daarom de schakeering niet, die verschil van landaard en van tijden in de regeling der middelmatige aangelegenheden teweeg kan brengen, maar weigeren te gelooven, dat voor ons, die saam tot *één volk* behooren en wier aardsche

roeping *in éénzelfden tijd* viel, beroep op deze onloochenbare schakeering ooit ons gescheiden leven zou kunnen rechtvaardigen.

En daarom, zonder dat we den afstand wenschen voorbij te zien, die in deze aardsche bedeeling de werkelijkheid steeds zal blijven scheiden van het heilig ideaal, waarvoor onze Hoogepriester in Zijn gebed, eer hij Gethsémané binnenging, heeft geworsteld, dreunt toch uit heel den Woorde Gods ons één machtige roepstem in de ziel, die elk gescheiden leven, waar noch taal noch afstand aan de eenheid in den weg staat, als de eere Christi tenakomend, de eenheid des Lichaams aanrandend en de Liefde, die boven alles gaat, krenkend, en op dien grond als *zondig*, voor Zijn Kerk op aarde veroordeelt.

En waar nu, Geliefde Broederen, reeds bij *verschil* van Belijdenis en vorm van Kerkregeering, het gescheiden leven niet buiten zonde is, wat zullen we daar zeggen van de wederzijdsche verhouding, waarin *wij* tot elkander staan?

Of is het niet alzoo, dat, door Gods goede gunste één de heerlijke Belijdenis is, die, door bijna heel de wereld verworpen, U en ons uit éénzelfde historisch verleden toekwam, en, bij zooveler afval, door Gods genade dierbaar bleef? Zijn niet *uwe* Martelaren ook *onze* Martelaren, in wier ééne bloed voor alle eeuwen, die reeds kwamen of nog komen zullen, en tot aan 's Heeren wederkomst, in het diepst gevoel der ziel vereenigd moeten blijven allen, aan wie als vrucht van dit martelaarschap de vrije Belijdenis van Gods Heilig Evangelie geschonken wierd? Vormen niet de gewijde tonen, die onze aloude Kerk bij Doop en Avondmaal in hare Formulieren deed ruischen, de U met ons gemeene Liturgie, wier heilige melodie ons beiderzijds zoo vaak de ziel verkwikte? En, wat (zij het ook minder teeder van aard) toch van geen geringer beteekenis is, bedoeldet gij en bedoelen wij op kerkrechtelijk gebied niet voort te bouwen naar datzelfde bestek, dat op onze aloude Synoden aan Gods Woord ontleend wierd, en aanvankelijk op de Kerkvergaderingen van 1586 en 1619 de schoonheid zijner lijnen openbaarde?

En als nu ook *uw* antwoord op deze vragen niet anders dan dankbaar toestemmend *kan* zijn, hoe, Mannen Broeders, zou het dan ooit voor God te verantwoorden wezen, als we, waar zelfs onze Belijdenis, onze Liturgie, en ons Kerkrechtelijk bestek, niet slechts één, maar één krachtens gemeenschappelijken oorsprong, zijn, nochtans als twee gedeelde groepen naast elkander bleven bestaan, en niet het uiterste beproefden, om elk verder gapen van de breuke te voorkomen?

In betrekkelijken zin kan er nog een gedeeld leven met eere voor onderscheidene Kerkformatiën gedacht worden, zoolang metterdaad een wezenlijk verschil in Belijdenis dit naast elkaar bestaan wettigt; maar een gedeeldheid, die door *niets* gerechtvaardigd wordt, *moet* onverbiddelijk leiden tot schrikkelijke verwoesting voor het geestelijk karakter van beide groepen. Dan toch gaat benijding de liefde vervangen; er komt een elkaar verbijten en vereten, waar teedere verkleefdheid saam moest binden; onheilige concurrentiegeest vermoordt alle edeler bedoelen; en het einde is, dat beide groepen, die tot een stad op den berg en een eere voor Christus in het land konden zijn, als wrange vrucht van haar gedeeldheid, den naam des Heeren te schande maken en den voortgang van zijn Heilig Evangelie in het midden onzes volks belemmeren.

Met ernstige bezorgdheid dit dreigend gevaar onder de oogen ziende, stond daarom onze Synode onder den diepen indruk van het goddelijk vermaan, dat er, waar zelfs Belijdenis, Liturgie en Kerkregiment in gelijken zin bedoeld worden, geen enkele wettige oorzaak denkbaar is, die een *niet* saamleven zou kunnen rechtvaardigen.

Ze zag klaarlijk in, dat reeds *haar* samenkomen te Utrecht en straks *het uwe* te Assen, als twee *afzonderlijke* Synoden, slechts een gevolg *van het zondige* in onze toestanden was, en ze gevoelde haar roeping, om zooveel aan haar stond, ijlings de noodige stappen te doen, om dit zondige uit ons midden te helpen wegnemen.

Vrucht van deze poging was de indiening in haar samenkomst op den 26en Juni van een kort saamgevat Rapport, dat we de eer hebben U hierbij als eerste Bijlage aan te bieden.

Na voorlezing van dit Rapport ontspon zich op onze Synode een zeer langdurige en rondborstige samenspreking, waarin de roeping tot eenheid in het Lichaam des Heeren urenlang met machtige bedenkingen en beletselen, uit de pijnlijke verhouding der werkelijkheid geboren, geworsteld heeft.

Soms waren er oogenblikken, dat veler hart beefde bij de gedachte, dat het heilig ideaal ook ditmaal tevergeefs zou gewenkt hebben, en de bede van aller hart zou zijn afgestuit op de harde realiteit van het leven.

Maar, God zij lof, zoo was het *niet!*

De drang der gehoorzaamheid aan 's Heeren Woord, de macht der liefde, die zoo verdedigers als bestrijders van het Rapport gelijkelijk gedrongen had, triomfeerde over allen hinderpaal, en het einde was, dat heel onze vergadering besloot zich met den voorslag van dit Rapport te vereenigen, en onmiddellijk, met onzen Assessor en eersten Scriba, de Broederen Dr. W. VAN DEN BERGH, Dr. A. KUYPER en Dr. F. L. RUTGERS aanwees, om, mocht onze bede ook bij U gehoor vinden, straks met uwe Deputaten een Acte van ineensmelting te ontwerpen.

Mogen we thans deze beslissing hiermede te Uwer kennisse brengen, en U bij de liefde Christi dringen, het verzoek, dat hiermeê tot U komt, *niet* te willen afslaan?

Acht niet, Geliefde Broederen, dat wij blind zouden zijn voor de ingewikkelde moeielijkheden, die onze voorslag U brengen komt. Gij leefdet nu kalm en rustig, en niets scheen den stillen loop van Uwe ontwikkeling te storen. En nu komen wij zoo onverwachts Uwe ruste breken, en U niets minder vragen, dan dat Gij zulk een wijziging in Uwe huishouding wilt aanbrengen, dat we voortaan in ééne Tente met U kunnen saamwonen.

O, we gevoelen dieper dan we zeggen kunnen, hoeveel hiermeê van Uwe Christelijke broederliefde gevergd wordt.

En toch kan geen schroom noch aarzeling ons terughouden, om u te vragen: *Brengt dat offer!* Of is het dan niet alzoo, dat Gij ook in de dagen uwer stille ruste nooit afliet te bidden, of het den Heere behagen mocht, nog leven te brengen in de doodsbeenderen? Is het niet alzoo, dat Ge nooit onderliet, ons uit de verte te vermanen, dat ook wij toch breken zouden met den schuldigen toestand, waarin we voortleefden? En is het dan denkbaar, dat, nu uwe bede aanvankelijk verhooring vond en de prikkel ook van uw vermaan zijn werking deed, Uwe liefde verkoelen zou en in koelheid onmachtig zou blijken, om een inschikkelijkheid en toegeeflijkheid te betoonen, als ons aanzoek van U vergen komt?

Scheidde ons verschil van kerkelijk *levens*beginsel, zelfs uw liefde zou gestreng moeten blijven. Maar dit is immers zoo *niet*, want hoe zou anders onze Belijdenis één kunnen zijn? Neen, wat in geschil lag en bleef, was uitsluitend de vraag naar de wijze, waarop Gods kinderen bij gedeformeerden toestand van Christus' Kerke zich op hebben te maken tot haar zuivering en reformeering.

Ware het nu ooit regel in Christus' Kerk geweest, dat ook over zoo afgeleide stukken volkomen eenheid van beschouwing, van beschouwing ook over de historische toestanden, die hiermeê samenhangen, als eisch moest worden gesteld, we zouden den moed niet hebben gevonden, U onze bede voor te leggen.

Maar nu dit *niet* zoo is, nu het oordeel, dat we ons over historische toestanden vormden, en de beschouwing, die zich daaruit in ons bewustzijn ontspon, hoe gewichtig ook op zichzelf, toch nooit de Kerk in haar voorwerpelijk optreden kan deren, nu kunnen we niet aarzelen; want in het verwerpen *van eenzelfde kwaal* en in het bedoelen van *eenzelfde goed* ligt de volkomen genoegzame waarborg voor de mogelijkheid van een gemeenschappelijke praktijk.

Zelfs op de Synode van 1619 is zeer wijselijk door onze vaderen niet in elk geschil partij gekozen, en de moeielijke keuze tusschen *Infra-* en *Supralapsarii* lieten deze mannen van ongemeene denkkracht, zeldzaam vaste overtuiging en zeer diepgaand geloof met opzet *onbeslist.*

In dat spoor hebben ook wij te treden, waar wat ons gedeeld zou kunnen houden, zooveel minder ernstig belang raakt. En zelfs, al beweerde men, dat toch op den duur ook deze uiteenloopende zienswijze naar den Woorde Gods tot beslissing moet gebracht, hoe zou dan ooit dit doel beter kunnen bereikt worden, dan juist door den dag te verhaasten, waarop weer eene Synode van *alle* Gereformeerde Kerken zal kunnen dagen, die geestelijke autoriteit zou bezitten, om ook op dit punt te spreken naar de meening des Geestes?

En ware nu de innerlijke ervaring van de ziel niet te kiesch en te teeder van aard, om in te luide woorden naar buiten te roepen, hoe onverholen zouden we dan ook voor uw oor belijden willen, met welk gevoel van zelfaanklacht en verwijt we onzerzijds op ons verleden sinds 1816 terugzien.

Maar we beseffen het, Broeders, dat het u genoeg is te weten, hoe we deze klacht onzer ziel uitgieten voor het oor van Hem, bij wien ook voor deze schuld de Fontein vloeit der Barmhartigheden.

Vergunt ons daarom, tot het droeve stuk der zonde en der schuld, die oorzaak van al dezen jammer is, het zwijgen te doen, en liever met u onze harten op te heffen tot onzen Heere en Koning, Jezus Christus, die in het heiligdom daarboven ook

voor de Gereformeerde Kerken in deze landen Zijn Priesterschap bedient en Zijn Koninklijke macht uitoefent; en zij het dan van Hem in verbrijzeling des harten gebeden, dat Hij allen boozen raadslag van Satan ook in deze zaak ternederwerpe, en aan het geslacht onzer kinderen, dat na ons zal komen, den smaad en de droefenisse spare, om nog altoos de eenheid der kerken te derven, alleen omdat de liefde in het hart hunner vaderen te kort schoot.

Zie, onze Kerken zijn nu nog wederzijds als de stramme, stugge duigen, die tot één vat moeten saamgevoegd. Hiertoe stelt dan de werkman de duigen op, en legt er voorloopig een band om, dat die ze samenhoude, en plaatst er een kolenvuur in, dat door zijn warmte die stugge, stramme duigen saamtrekke en tot elkaar doe neigen, tot heel het vat ineensluit. Moge zoo dan ook de Acte van ineensmelting, die wij beoogen, een band zijn, die om ons gelegd wordt om ons saam te brengen, en ontsteke de Heere God dan ook in ons midden het vuur Zijner heilige liefde, dat ons zoolang neigen en buigen doe, tot de ineensluiting volkomen worde, en sta zoo nog eenmaal de Kerk onzer vaderen als een *vat ter eere* in het midden onzes volks, voor niets ontvankelijk dan voor de vrijmachtige, souvereine genade onzes Gods!

Zoo zij het!

En hiermede, Geliefde Broederen, U Gode en den Woorde Zijner genade aanbevelende, dragen wij Uwe vergadering op aan de heilige hoede onzes Gods!

Namens de Synode voornoemd:
P. VAN SON, *Praeses.*
G. VAN GOOR, *Assessor.*
J. C. SIKKEL, *eerste Scriba.*
UTRECHT, 28 Juni 1888. J. C. VAN SCHELVEN, *tweede Scriba.*

Bijlagen.

Bij het adres zullen honderd exemplaren in afdruk gevoegd worden; en als *bijlagen* zullen bij het adres gaan: 1e. *afschrift* van het *rapport aangaande de punten van het agendum, die handelden over de vereeniging van onze Kerken met die der Chr. Geref. Kerk*, gelijk dat in de tweede zitting door de Synode is vastgesteld; 2e. een *afdruk der Acta* van deze eerste zittingen der Voorloopige Synode.

ART. 66.

Afgevaardigden naar buitenl. Geref. Kerken.

Besloten wordt, Deputaten in zake de Correspondentie met *buitenlandsche Gereformeerde Kerken* te machtigen, om, indien zij het noodig achten, dat onze Kerken zich vertegenwoordigen in eene vergadering van buitenlandsche Kerken, hiertoe een *afgevaardigde* aan te wijzen, een Credentiebrief voor hem op te stellen en dien te doen teekenen door de BB., die het moderamen dezer Voorl. Syn. vormden, als hiertoe door de Synode gedeputeerd.

ART. 67.

Behandeling der rapporten (Ingek. st. 24 en 36. Zie Art. 59).

Het rapport der Deputaten in zake *examina*, en het rapport der Commissie van Praeadvies in zake *de punten van het agendum betreffende school, studie en examen*, welke rapporten in de vorige zitting zijn ingekomen en sedert ter visie gelegen hebben, (Ingek. st. 24 en 36, zie Art. 59) worden in behandeling genomen.

Het rapport der Deputaten wordt met hartelijke dankzegging aan deze BB. voor hunnen gewichtigen arbeid goedgekeurd, terwijl de Synode omtrent de punten, in het rapport voorkomende, waarover hare beslissing

gevraagd wordt, bij de behandeling van het rapport der Commissie van Praeadvies haar oordeel zal uitspreken.

ART. 68.

Het rapport der Commissie van Praeadvies aangaande de punten, betreffende *school*, *studie en examen*, brengt nu aan de orde de volgende punten:

Ondersteuning van Studenten en aanst. Studenten.

Van de Classen: ARNHEM—NIJMEGEN—ZUTFEN—TIEL—ZALT-BOMMEL.

De Classe dringt er op aan, dat de Synode zich tot de onderscheidene Kerken wende met een schrijven, waarin aangedrongen wordt op het houden van eene collecte ieder jaar, in iedere kerk, ten behoeve van 1e. de Vrije Universiteit, 2e. het Gymnasium te Zetten, 3e. en 4e. de Studiefondsen, aan die stichtingen verbonden, (voor ieder ééne). In verband hiermede zou de Classe nog gaarne willen weten, op welke wijze Art. 19 der Kerkenordening is uit te voeren.

Van de Classe: AMERSFOORT.

De Synode neme maatregelen, om Art. 19 der Kerkenorde uit te voeren.

Na ernstige bespreking dezer punten in verband met het Praeadvies der Commissie, wordt door de Synode als *beginsel* vastgesteld, dat de Classen in eigen kring moeten werkzaam zijn, om jongelieden, aan wie de Heere blijkbaar die bijzondere gaven en begeerte schonk, welke goede verwachting geven, dat zij als Dienaars des Woords met vrucht in de Kerken zullen kunnen arbeiden, zoo zij minder bemiddeld zijn, tot de studie instaat te stellen.

Beginsel in zake ondersteuning der studie v. begaafde, maar onbemiddelde jongelieden.

Met blijdschap wordt vernomen, dat in *Overijsel* en *Drente* deze weg reeds wordt ingeslagen.

Voorbeeld van Overijsel-Drente.

De Kerken hebben te zorgen, dat Universitaire en andere studiefondsen voor *deze* zaak overbodig worden.

Alle Collecten en aanvragen, die nog ten bate dezer fondsen geschieden, zijn eene aanklacht tegen de Kerken. Intusschen behooren zij ten zeerste gewaardeerd en gesteund te worden, zoolang zij noodig blijven.

Collecten voor de bestaande Studiefondsen zijn echter nog noodig.

En zijn zij niet langer noodig, dan behoort nog de raad en hulp van hen, die de studenten en aanstaande studenten en hunne verschillende behoeften van nabij kennen, door de Kerken in den arbeid der ondersteuning te worden gewaardeerd en gezocht.

Met geringe wijziging wordt het Praeadvies op deze punten als het *oordeel der Synode* aangenomen in dezen vorm:

Oordeel der Synode in dezen.

I. Omtrent de bij punt 4 der gecombineerde Classes Arnhem—Nijmegen—Zutfen—Tiel—Zalt-Bommel voorgestelde collecten heeft Uwe Commissie tot het uitbrengen van Praeadvies de eer het navolgende voor te stellen:

In zake Collecten.

dat het, aangezien de Synode is eene vergadering der Kerken, niet aangaat, om een zendschrijven van de Synode aan de Kerken te richten;

Zendschrijven ongepast.

dat het — hoezeer ook, bij alle waardeering van wat reeds geschiedt, en met de kleine financieele krachten van vele Kerken rekenende, tot het bijdragen van het penningsken ook voor *dit* belang zelfs bij de arme Kerken naar het Woord Gods ten zeerste moet worden *aangedrongen* — toch met het oog op de vele behoeften en op de vóór alles vereischte voldoening der reeds gemaakte proceskosten niet geraden is in dezen een voor *alle* Kerken bindend *besluit* te nemen, — daar bovendien hierdoor een antecedent zou gesteld worden, waarop andere vereenigingen of stichtingen zich

Op bijdragen wordt aangedrongen n. GodsWoord. Doch een bindend besluit is ongerad.

voor dergelijke aanvragen konden beroepen, aangezien er toch geenerlei officieel verband bestaat tusschen deze Kerken en de in dit punt genoemde stichtingen.

Bestuurders der fondsen hebben zichzelven tot de Kerken te richten.

Wenschelijk zal het dus zijn, dat de Bestuurders of administrateurs van bedoelde stichtingen en fondsen zich rechtstreeks tot de verschillende Kerken wenden met verzoek, om zulk een collecte te houden.

II. Het 4e punt, door bovengenoemde Classe op het Agendum gebracht, bevat echter nog een andere zaak, welke ook de Classe Amersfoort blijkens het 2e harer punten wenscht te zien behandelen.

Art. 19 K. O.

Het geldt de uitvoering van het bepaalde in Art. 19 der Dordsche Kerkenordening.

Tengevolge echter van den veranderden staatkundigen toestand is de uitvoering van dit Art. *naar de letter* niet meer mogelijk.

Toch zullen er nog wel steeds jongelieden gevonden worden, door den Heere met gaven en lust bedeeld voor de opleiding tot het ambt van Bedienaar des Woords, doch wie het aan de noodige middelen ontbreekt, om de aan die studiën verbonden kosten te bestrijden.

Uit te voeren door de Kerken, met advies der Classe.

Zulke jongelingen zullen met advies der Classe door eene Kerk of door meer Kerken gezamenlijk van goede middelen moeten worden voorzien.

Art. 69.

Aan de orde komen de punten:

Verhouding *Kerk* en *School*.

Van de Classe Harderwijk:

Lettende op de treurige gevolgen, die het ontbreken van het gewenschte schoolverband voor verschillende Diakoniescholen en Christelijke scholen heeft opgeleverd, en in aanmerking genomen de roeping tegenover de scholen, volgens Art. 21 der Kerkenorde aan de Kerkeraden opgedragen, benoeme de Synode eene Commissie, die rapport uitbrenge over de vragen:

a. Welk is het juiste verband tusschen de leden eener gemeente, de ouders, de onderwijzers, den kerkeraad, de diakonie en de overheid in zake de scholen?

b. Inhoeverre is tegenwoordig verband tusschen de scholen onderling wenschelijk, tot onderlinge leering, gemeenschappelijk optreden en uitbreiding in andere gemeenten?

Van de Classen Sneek—Franeker—Heerenveen:

De Voorloopige Synode zoeke verbandsregeling tusschen Kerk en School.

Oordeel der Synode in dezen.

Na bespreking wordt het Praeadvies gewijzigd en als het *oordeel der Synode* aangenomen in dezen vorm:

Deze Voorl. Syn. niet bevoegd tot behandeling.

In zake het gevraagde in punt 5 der Classe Harderwijk, dat ook door de gecombineerde Classen Sneek—Franeker—Heerenveen in het 1e harer punten wordt voorgesteld, heeft Uwe Commissie gemeend te moeten rapporteeren, dat de regeling van het verband tusschen School en Kerk en de aanwijzing van het juiste verband tusschen gemeenteleden, ouders, onderwijzers, kerkeraad, diakonie en overheid in zake de scholen een zóó principieele en zóó gewichtige en omvangrijke zaak is, dat deze Synode, welke slechts een *voorloopig* karakter draagt, niet bevoegd kan geacht worden tot hare behandeling.

Tot regeling dezer aangelegen zaak dienden ook de andere Gereformeerde Kerken te worden gehoord, en wordt hunne medewerking vereischt.

Rapport in te dienen bij volgende Alg. of Voorl. Syn.

Het zou goed zijn, dat Uwe Vergadering een *drietal Deputaten* benoemde met opdracht om, zoo mogelijk op de (Algemeene of Voorloopige) Synode in 1889, een gemotiveerd rapport in te dienen *in zake de verhouding van School en Kerk.*

De Commissie van Praeadvies stelt voor als *Deputaten* hiervoor te benoemen de BB. Dr. Mr. W. van den Bergh, Dr. G. van Goor en Dr. A. H. de Hartog.

Deputaten hiervoor benoemd.

Overeenkomstig het aangenomen rapport worden de genoemde BB. door de Synode tot *Deputaten in dezen benoemd.*

Art. 70.

Aan de orde komt het volgende punt:

Examineering naar *Art. VIII K. O.*

Van de Classen: Haarlem—Alkmaar.

De Synode spreke uit, wat men te verstaan heeft onder »Singuliere gaven", bedoeld in Art. VIII van de Kerkenordening van Dordrecht.

Bij de behandeling van dit punt in verband met het Praeadvies der Commissie en voorts met hetgeen dienaangaande in het rapport der Deputaten voor het examen opgemerkt is, *spreekt de Synode* omtrent de examina *in het algemeen* uit,

dat, indien Deputati Synodi bij examina, meenen tot afwijzing te moeten adviseeren, en het oordeel der Classe hiervan verschilt, deze zaak door de Classe voor eene Synodale Vergadering behoort gebracht te worden, daar toch anders alle de examina, door zoodanige Classe afgenomen, voor de andere Classen *allen waarborg en waarde verliezen*;

Algemeene regel bij verschil tusschen de Classe en Deputaten voor het examen.

in het bijzonder, wat het examen naar Art. VIII aangaat, wordt het overeenkomstig de beteekenis der uitdrukking in Art. VIII (*„indien het de Synode goedvindt"*) noodig geacht, dat de Kerken geene examinatie naar Art. VIII vragen, — veel minder, dat de Classen tot zoodanige examinatie overgaan, — alvorens over deze zaak het oordeel der Deputati Synodi te hebben gezocht, met opgaaf van de gronden, waarop examineering naar Art. VIII voor eenigen persoon gewenscht wordt. Bij verschil tusschen de Deputaten en de Kerken behooren de Kerken het oordeel eener Synodale Vergadering te vragen.

Regel. bij Art. VIII in acht te nemen door de Kerken en Classen.

Ook wordt er op gewezen, dat, wanneer tot examineering door de Classe besloten is, Deputaten *minstens zes weken* tevoren met den dag, waarop eenig examen zal plaats hebben, in kennis behooren gesteld te worden.

Datum van examen minstens zes weken tevoren mede te deelen.

Verder *besluit* de Synode met eene geringe wijziging conform het Praeadvies aldus:

Verder besluit der Synode in dezen.

Van actueel belang moet vooral geacht worden het gevraagde in punt 3 der gecombineerde Classen Haarlem en Alkmaar.

Het betreft het geven van eene verklaring van hetgeen de Kerkenorde in Art. VIII verstaat onder »Singuliere gaven".

Uit het rapport der Deputaten van het Synodaal Convent voor de Synodale medewerking bij de Classicale toelating tot de bediening des Woords zal U blijken, dat niet zelden voor Singuliere gaven wordt aangezien, wat dit gansch niet is.

Verkeerde toepassing van Art. VIII.

Steeds dringender wordt de behoefte aan de prediking des Woords gevoeld, en nu tracht men daarin door middel eener verkeerde en betreurenswaardige toepassing van Art. VIII zoo spoedig mogelijk te voorzien.

Men acht dan de gave om een stichtelijke toespraak te houden voor de »Singuliere gaven" te moeten houden, in Art. VIII bedoeld.

Het gevolg van zulk een averechtsche toepassing van dit Art. zal ook zijn, dat men in de bediening des Woords vele goede en uitnemende krachten en gaven aan de Gemeente ontrekt, en haar alzoo armer maakt, zoodat eene kleine oogenblikkelijke winst op onberekenbare schade zou komen te staan.

Heeft schadelijke gevolgen.

Met nadruk wijst daarom Uwe Commissie op het rapport, in deze zaak uitgebracht op en aangenomen door het Synodaal Convent van Rotterdam, en te vinden in de Acta van het Convent, pag. 39 en 40.

Verwijzing naar Acta Syn. Conv.

De bedoeling van Art. VIII wordt daar duidelijk aangegeven, en tevens de juiste weg aangewezen, welke tot onderzoeking naar die »Singuliere gaven" moet worden gevolgd.

Het zal echter goed zijn, dat Uwe vergadering een Deputaat aanwijst, met opdracht, om van het daareven genoemde rapport een duidelijke en eenvoudige en toch niet uitvoerige uiteenzetting te bezorgen, en deze te plaatsen in »De Heraut", met verzoek aan de andere bladen, welke ons Kerkelijk publiek voorlichten, om dat stuk over te nemen.

Nader toe te lichten in het officieel orgaan.

Oefenaars aan te stellen door de Classen. Vereischten om als Oefenaar toegelaten te worden.

Om dan tegelijk voor het oogenblik eenigermate te voorzien in de behoefte aan prediking des Woords, zou het aan te bevelen zijn, dat de Classen *Oefenaars*, niet voor ééne, maar voor hare gezamenlijke vacante kerken, na behoorlijke onderzoeking aanstelden. Uit dat onderzoek zou dan moeten blijken, dat hij, die als *Oefenaar* begeert te arbeiden, bezit eene
- voldoende kennis *van de Heilige Schrift;*
- van de *leerstellige godgeleerdheid;*
- van de *hedendaagsche ketterijen;*
- van de *beginselen van Kerkrecht;* en
- van de hoofdmomenten uit de *geschiedenis van de Vaderlandsche Kerk.*

Bij het examen naar Art. VII moet de aanwezigheid van „singuliere gaven" blijken. Wat „singuliere gaven" zijn.

Ten slotte moet er ook bij de Classen ten zeerste op aangedrongen worden, om toch geen personen volgens Art. VIII tot de bediening des Woords toe te laten, van welke bij de onderzoeking niet deugdelijk *gebleken* is, dat de Heere God in Zijn souverein bestel hen op *buitengewone* wijze gaven der geschiktheid tot dit heilig en gewichtig ambt verleend heeft, terwijl Hij die aan anderen *in den gewonen en middellijken weg* schenkt.

Deputaat te benoemen nà de pauze (Zie Art. 76).

Besloten wordt, den Deputaat, in het rapport bedoeld, nà de pauze aan te wijzen (Zie Art. 76).

Art. 71.

Nadat Ds. A. van Veeloo in het gebed was voorgegaan, wordt de pauze gehouden.

P A U Z E.

Art. 72.

Ds. Ringnalda heropent op verzoek van den Praeses de vierde zitting der Synode met gebed.

Art. 73.

Behandeling der overige punten school-studie-ex. uitgest (Zie Art. 82). Behandeling der punten, die de *verhouding* raken van de vrijgemaakte *Kerken* tot hen, *die aan de Syn. Org. vasthouden.*

Besloten wordt de behandeling der overige punten betreffende „school, studie en examen" uit te stellen (Zie Art. 82) en thans in behandeling te nemen die punten van het agendum, die betrekking hebben op de *verhouding en gedragslijn der vrijgemaakte Nederduitsche Gereformeerde Kerken ten aanzien van de gemeenteleden, de ambtsdragers en de Kerken, die zich blijven onderwerpen aan de besturen van het uit kracht der Organisatie van 1816/1852 bestaand Nederlandsch Hervormd Kerkgenootschap.*

Hiertoe behooren de volgende punten:

Van de Classen: Utrecht—Wijk:

Dat de Synode nader onze verhouding beschrijve ten opzichte van de tegenstanders der reformatie in de kerken, bijzonder ten opzichte van de ambtsdragers, die blijven weigeren te hunner plaatse in de reformatie mede te gaan.

Van de Classen: Groningen—Winschoten—Appingedam—Onderdendam.

Is ook eenheid van gedragslijn mogelijk tegenover de lidmaten, die den wettigen kerkeraad niet erkennen? En welke is die?

Van de Classen: Amsterdam—Edam—Hoorn:

Hoe moet gehandeld worden met de leden der gemeenten, inzonderheid met de ambtsdragers, die weigeren met de reformatie der kerken mede te gaan, en welke gedragslijn hebben de kerkeraden in dezen te volgen?

Van de Classen: HAARLEM—ALKMAAR:

De Synode spreke zich uit over het standpunt, dat door kerkeraden van Nederduitsche Gereformeerde Kerken (doleerende) moet worden ingenomen tegenover de leden van het Ned. Hervormd Kerkgenootschap; en wel bepaald met het oog op een eventueele vereeniging met de Christelijke Gereformeerde Kerken; of men missionair of ambtelijk tegenover hen moet optreden.

Van de Classen: 'S-GRAVENHAGE—LEIDEN—GOUDA:

Of en hoe de kerkelijke tucht moet worden toegepast op die leden der gemeente, die onder de Synodale hiërarchie zijn gebleven, inzonderheid op de ambtsdragers, en nog meer in het bijzonder op de predikanten?

Als hare meening spreekt de Classe met betrekking tot het laatste punt uit, dat in deze zaak Separatisme niet mag worden geduld.

Van de Classe: HARDERWIJK:

a. De Synode geve, nu het heilig Avondmaal weder in verschillende kerken bediend wordt, de wijze aan, waarop eenerzijds tot wering van ontheiliging der Sacramenten, anderzijds tot bewaring van het standpunt, dat de gansche Hervormde Gemeente onder de tucht des kerkeraads geacht wordt te zijn, de toelating tot het heilig Avondmaal moet geregeld worden.

b. De Synode wijze aan, hoe de verschillende kerken, die nog niet doleerende optreden, het best bewerkt worden.

Rapport Commissie v. Praeadvies op deze punten (Ingek. st. N°. 39).

De Commissie van Praeadvies brengt haar *rapport over deze punten* ter tafel, hetwelk door den Praeses voorgelezen wordt (Ingekomen stukken N°. 39).

Onderscheid tusschen abstentie en suspensie.

Bij de breede bespreking van deze punten, in verband met het Praeadvies der Commissie, wordt met name de aandacht gevestigd op de vereischten voor kerkelijke tuchtoefening, op het bestaanbare eener daarvan onafhankelijke afhouding van kerkelijke rechten, en dus op het onderscheid tusschen *abstentie* en *suspensie* of wel *excommunicatie*.

Gedoopten en niet-gedoopten.

Ook wordt geoordeeld, dat de tegenstelling ambtelijk of missionair moet verworpen worden, maar het oog moet worden gevestigd op het *verschillend karakter, dat de arbeid der Kerk* draagt, naar gelang zij te doen heeft met *gedoopten of niet-gedoopten;* met hen, die waarlijk gedoopt zijn, of aan wie slechts een schijndoop is toegediend; met hen, die dus tot de Kerk *behooren*, of hen, die *niet* tot haar behooren.

Voorts wordt het rapport, voorzooveel noodig aangevuld en gewijzigd, als het oordeel der Voorloopige Synode op de bovengenoemde punten aangenomen in dezen vorm:

RAPPORT *over de verhouding en gedragslijn van de vrijgemaakte Nederduitsche Gereformeerde Kerken ten aanzien van de gemeenteleden, de ambtsdragers en de Kerken, die zich blijven onderwerpen aan de besturen van het uit kracht der Organisatie van 1816/1852 bestaand Nederlandsch Hervormd Kerkgenootschap.*

Onder bovengenoemden titel worden in dit rapport samengevat de volgende punten van Classicale Vergaderingen:

Van Cl. Utrecht c. a. punt 3; van Cl. Groningen c. a. punt 2; van Cl. Amsterdam c. a. punt 6; van Cl. Haarlem c. a. punt 2; van Cl. 's-Gravenhage c. a. punt 4: van Cl. Harderwijk de punten 4 en 8.

Handhaving van de uitspraak Syn. Conv. (Acta Syn. Conv., blz. 52 vlg).

Ten aanzien van de hoofdvraag, die in deze punten voor de Synode gebracht wordt, blijft ook nu nog gelden, wat ten vorigen jare door het Synodaal Convent is aangenomen (Zie Acta Syn. Conv. blz. 52 vlg.).

Ook thans kan niet geadviseerd worden, dat de Kerkeraden en de Classen allen, die zich aan de besturen van het Nederlansch Hervormd Kerkgenootschap blijven

onderwerpen, door middel van de Kerkelijke tucht eenvoudiglijk uitsluiten. Immers:

Massale excommunicatie is ongeoorloofd.

1e. Kerkelijke uitsluiting (excommunicatie) mag nooit massaal geschieden (d. i. zonder dat de personen individueel behandeld worden); noch ook zonder dat herhaalde vermaning en waarschuwing voorafga. En nu is eenerzijds het aantal van hen, die met de reformatie der Kerken niet medegaan, zeer groot; en anderzijds is het getal van de opzieners, die zich met hunne vermaning en waarschuwing kunnen bezighouden, juist zeer klein; terwijl nog veel te weinig mêdewerking ondervonden wordt van de zijde der gemeenteleden, doordat niet bedacht wordt, dat alle Kerkelijke tucht moet gepaard gaan met en voortvloeien uit de onderlinge broederlijke vermaning, zoo van gemeenteleden als van ambtsdragers.

De voorwaarde v. excommunicatie.

2e. Kerkelijke uitsluiting (excommunicatie) mag alleen toegepast worden, waar men overtuigd is, dat het Kerkelijk oordeel slechts de uitspraak op aarde is, van wat onze Heere in den hemel ook oordeelt. En nu zal wel niemand durven zeggen, dat op dit oogenblik allen, die zich aan het opzicht van den wettigen Kerkeraad en van de wettige Classe willen onttrekken, enkel daardoor reeds toonen, door den Heere van Zijn Koninkrijk te zijn uitgesloten.

Onze zonde de oorzaak van veler blindheid; daarom moet nu onderrichting en vermaning aan bestraffing voorafgaan.

3e. De blindheid, die ten aanzien van de Kerkelijke inrichting en regeering bij vele gemeenteleden en ambtsdragers gevonden wordt, is mede een gevolg van onze eigen nalatigheid en ontrouw, ja zelfs van onzen eigen verkeerden voorgang en onze verkeerde leiding. Zelven teruggebracht van die dwaling en zonde, moeten wij nu eerst werkzaam zijn door de tucht van het Woord, eer wij haar bij anderen door middel van Kerkelijke uitsluiting te bestraffen hebben.

Maar daarom is het ook juist onze roeping, hen als Kerken, ambtsdragers en leden ambtelijk te bewerken.

Dit brengt nu echter geenszins mede, de bedoelde personen en Kerken maar te laten geworden; hetzij dan door te doen, alsof zij buiten onze Kerken stonden, of wel door hen te beschouwen en te behandelen als leden en ambtsdragers, die in het genot zijn hunner Kerkelijke rechten.

Dat zou zeker het gemakkelijkste zijn, ook omdat zijzelven, zoolang zij in hun verkeerden weg volharden, zich toch niet bij onze Kerkeraden en Classen zullen aanmelden, en wij dus geenerlei last van hen zullen hebben.

Maar het zou in strijd zijn met den eisch der Christelijke liefde en barmhartigheid; in strijd met den eisch van Gods Woord; en in strijd met den eisch onzer ambtelijke roeping.

Wat in overeenstemming met die eischen onze beschouwing, onze taak en onze gedragslijn zijn moet, kan met het oog op de zeer onderscheiden toestanden en gevallen niet in weinige woorden worden uiteengezet. Maar wel zijn in het algemeen de volgende aanwijzingen te geven; aanwijzingen, die uiteraard onderstellen, dat wij noch kerkelijk, noch persoonlijk door eenigen band hoegenaamd meer met het genootschap, dat in 1816 onder den naam van »Nederlandsche Hervormde Kerk" of »Nederlandsch Hervormd Kerkgenootschap" is opgericht, verbonden zijn.

Gedragslijn tegenover de Kerken.

Ie. Met betrekking tot Kerken, die nog als zoodanig aan de besturen van het Nederlandsch Hervormd Kerkgenootschap onderworpen zijn.

Als plaatselijke Kerken te beoordeelen.

Uit het verkeeren van die kerken onder een valsch kerkverband vloeit nog niet voort, dat zij daardoor reeds *valsche Kerken* zijn. Ondanks het valsche kerkverband zijn zij nog te erkennen als Hervormde Kerken, tenzij dan, dat zij ook plaatselijk de kenteekenen van valsche Kerk vertoonen.

Door de Classe te bewerken.

Zij moeten door en vanwege de *Classe* bewerkt worden, op de wijze, die met het oog op lokale omstandigheden de beste schijnt, opdat zij van dit valsche kerkverband worden losgemaakt, en alzoo tot het Gereformeerde kerkverband terugkeeren.

Waarde harer attestatiën.

Inmiddels zijn zij te beschouwen en te behandelen als Kerken, die zich buiten het Gereformeerde kerkverband houden. En dus zijn hare *attestatiën* niet te vertrouwen, tenzij dan voor den burgerlijken levenswandel; zoodat geene Kerk op grond van zulke attestatiën tot de Avondmaalgemeenschap toelate, zonder eene voldoende persoonlijke verklaring in zake de belijdenis; welke verklaring natuurlijk op onderscheidene wijze kan gevraagd en verkregen worden.

Of attestatiën bij haar ingeleverd moeten worden?

Met betrekking tot de *inlevering van attestatiën* bij den Kerkeraad eener nog niet tot reformatie gekomene Kerk, worde, ten aanzien van de vraag, of de Kerk, die het geldt, al dan niet het kenmerk eener valsche Kerk vertoont, en of zij al dan niet met bewustheid en beslistheid in het valsche kerkverband blijft, het oordeel der Classe ingeroepen en gevolgd; terwijl dan, indien het advies der Classe strekt tot inlevering der attestatie, de leiding der Classe gevolgd worde bij de aanstonds aan te wenden middelen, om zoodanige Kerk mede tot reformatie te brengen.

Gedragslijn tegenover de gemeenteleden.

IIe. Met betrekking tot gemeenteleden, die den plaatselijken wettigen Kerkeraad niet erkennen.

Zij zijn allen als leden der gemeente te beschouwen en te behandelen. Dus, waar men slechts duplicaat-lidmatenboeken heeft (gelijk in verre de meeste onzer Kerken het geval is), worde ieder, van wien genoegzaam vaststaat, dat hij tot de gemeente behoort en nog vóór de reformatie der Kerk tot het heilig Avondmaal was toegelaten, in dat duplicaat-lidmatenboek ingeschreven. Maar tevens is dan te erkennen, dat die vroegere toelating tot het heilig Avondmaal geen genoegzamen waarborg gaf voor de zuiverheid der belijdenis. En dus worde bij de inschrijving eene nadere persoonlijke verklaring te dien aanzien gevraagd (b. v. toestemmende beantwoording van de tweede vraag van het formulier van den kinderdoop). Dit vragen om nadere verklaring ga gepaard met schuldbelijdenis van de zijde des Kerkeraads, daar toch vroegere ontrouw en nalatigheid de oorzaak is van de onbetrouwbaarheid der vroegere toelating tot het heilig Avondmaal. Wordt nadere persoonlijke verklaring geweigerd, of is er anderszins in belijdenis of wandel reden van bezwaar, dan worde wel de inschrijving geenszins uitgesteld, maar toch van het heilig Avondmaal nog afgehouden (abstentie) en zoo noodig overgegaan tot Kerkelijke censuur. In Kerken, waar men nog in het bezit is van de lidmatenboeken, worde evenzoo gehandeld met hen, die zich tegen den wettigen Kerkeraad verzetten. In groote gemeenten kan, ter voorkoming van verwarring, aan hen, die tot het heilig Avondmaal toegelaten zijn en blijven, daarvan een bewijs worden afgegeven. En leden, die zich niet aanmelden tot inschrijving in het duplicaat-lidmatenboek, of die, in het lidmatenboek ingeschreven, den wettigen Kerkeraad tegenstaan, worden, met afhouding (abstentio) van het heilig Avondmaal, zooveel mogelijk opgezocht, terechtgewezen, vermaand en gewaarschuwd, edoch zonder alsnog, enkel om die houding, door een vonnis van Kerkelijke uitsluiting (excommunicatie) getroffen te worden. Men oefene te hunnen aanzien het geduld, dat onze vaderen in de 16e eeuw geoefend hebben met zoovele leden der gemeente, die nog geruimen tijd Roomschgezind of Doopsgezind bleven; 'tgeen te eerder kan, omdat zij feitelijk toch zijn uitgesloten van het heilig Avondmaal en van alle daaraan verder verbonden Kerkelijke rechten. Oogenschijnlijk komt dat in de praktijk op hetzelfde neer, alsof zij niet als leden der Gemeente beschouwd werden. Maar dit is toch het groote onderscheid, dat niet het bezit, maar wel het gebruik van de Kerkelijke rechten hun ontzegd is, en dat zij, immers als gedoopten, blijven staan onder de bewerking der opzieners.

Als leden der Gemeente te behandelen.
Inschrijving in het duplicaat-lidmatenboek.
Nadere persoonlijke verklaring ten aanzien der belijdenis.
Schuldbelijdenis van de zijde des Kerkeraads.
Afhouding (abstentie) van het heilig Avondmaal, en, zoo noodig, Kerkelijke censuur.
Opzoeken, vermanen, waarschuwen.
Voorbeeld onzer vaderen.

IIIe. Met betrekking tot de ambtsdragers, die den wettigen Kerkeraad of de wettige Classe niet erkennen.

Gedragslijn tegenover de ambtsdragers.

Waar zij met bewustheid en beslistheid de terugbrenging der Kerk onder de gehoorzaamheid aan Gods Woord tegenstaan, zijn zij te beschouwen als ambtsdragers, die het ambt, dat zij in de Gereformeerde Kerk naar Gods Woord moesten bedienen, thans eigenwillig bedienen in gehoorzaamheid aan inzettingen en besturen, die hen telkens met Gods Woord in strijd doen handelen. Dientengevolge zijn zij in ieder geval door de Kerkeraden of Classen te vermanen en te waarschuwen. Met betrekking tot de toepassing van Kerkelijke tuchtmiddelen kan echter geen algemeene regel gegeven worden, daar, tengevolge van de langdurige deformatie onzer Kerken, vele zeer verschillende toestanden en gevallen te onderscheiden zijn. Intusschen, wanneer zij, ondanks vermaning en waarschuwing, volharden, mag in geen geval van hun dienst worden gebruik gemaakt.

Als ambtsdragers te beschouwen.
Te vermanen en te waarschuwen.
Wanneer van hun dienst in geen geval gebruik kan worden gemaakt.

(get.) F. L. RUTGERS, *Rapporteur.*

ART. 74.

Besloten wordt, de behandeling van de overgebleven punten betreffende „school, studie en examen", uit te stellen tot de volgende zitting.

ART. 75.

Ds. A. VAN VEELOO, *afgevaardigde der Classen 's-Hertogenbosch—Breda—Heusden—Eindhoven—Maastricht*, vraagt en ontvangt verlof, om, daar ambtsbezigheden hem roepen, de Synode voor de tegenwoordige zitting te verlaten.

ART. 76.

Als *Deputaat*, bedoeld in Art. 70, wordt aangewezen Br. Dr. A. KUYPER, met opdracht *om van het rapport Syn. Conv., betreffende de be-*

doeling van Art. VIII K. O., eene duidelijke en eenvoudige en toch niet uitvoerige uiteenzetting te bezorgen in het officieel gedeelte van „De Heraut".

ART. 77.

Br. H. W. VAN MARLE, *afgevaardigde van de Classen Haarlem—Alkmaar*, deelt mede, dat hij de volgende zittingen der Synode niet kan bijwonen, en zich daarom zal doen vervangen door zijn *secundus.*

ART. 78.

Sluiting der vierde zitting.

Nadat Psalm 103 : 5 gezongen is en de Praeses in het gebed is voorgegaan, *sluit* hij deze zitting.

VIJFDE ZITTING.

VRIJDAG, 29 JUNI 1888.

ART. 79.

Opening der vijfde zitting.

De Praeses *opent* de vergadering. Nadat Psalm 87 vs. 1, 3 en 4 gezongen was en uit Gods Woord Matth. 16 vs. 13—28 was voorgelezen, gaat de Praeses in den gebede voor.

ART. 80.

Br. H. BROEKMEIJER, *afgevaardigd door de Classen Haarlem—Alkmaar*, neemt zitting als secundus van den vertrokken Br. H. W. VAN MARLE.

ART. 81.

De *aanteekeningen van het verhandelde in de vorige zitting* worden door den eersten Scriba gelezen en door de Vergadering *goedgekeurd.*

ART. 82.

Behandeling van de aangehouden punten, betreffende school-studie-ex. (Zie Art. 74).

In behandeling worden nu genomen de *aangehouden punten van het Agendum, betreffende school—studie—examen* (Zie Art. 74). Hiertoe behooren de volgende punten:

Van de Classen: LEEUWARDEN—DOKKUM:

Omtrent het examen van aanstaande Bedienaren des Woords worde besloten, dat het wetenschappelijk examen door de Kerken afgenomen worde vóór de beroeping en vóór het optreden in de Kerken, liefst door ééne Commissie voor geheel ons vaderland; terwijl het nader onderzoek, wat betreft leer en leven, plaats hebbe na de beroeping door de Classe.

Van de Classen: AMSTERDAM—EDAM—HOORN:

Is het niet wenschelijk, dat jongelieden, die van eene Universiteit komen, door de Classe een praeparatoir examen worde afgenomen?

Na ernstige bespreking dezer punten, in verband met het Praeadvies der Commissie, *besluit* de Synode:

dat niemand in de Kerken behoort op te treden, om eenige oefening of predikatie te houden, *tenzij hij eerst door de Classe onderzocht is;* dit geldt voor hen, die den academischen graad van *Candidaat in de godgeleerdheid* bezitten, evenzeer als voor *ouderlingen* en voor hen, die als *Oefenaars* willen optreden; Niemand behoort *op te treden in de Kerken*, zonder onderzocht te zijn.

de Classen behooren er ook op te letten, dat geene *personen uit andere Classen* in hare Kerken voorgaan, zonder dat zoodanige personen althans onderzocht zijn *door de Classen, waaronder zij behooren;*

bij alle zoodanig onderzoek en besluit tot toelating behoort *niet door Classicale Deputaten*, maar door *de Classicale Vergadering zelve* gehandeld te worden. Alle zoodanig onderzoek moet door de Classicale vergader. geschieden.

De Synode *herinnert* de Classen hieraan, met verwijzing naar hetgeen het Synodaal Convent omtrent deze onderzoekingen bepaalde, en zij dringt er ernstig op aan, dat aan een en ander door de Classen *nauwgezet* de hand gehouden zal worden.

ART. 83.

Met het oog op de vele *vacante Kerken* meent de Voorloopige Synode er ook op te moeten wijzen, dat de Kerken hare Dienaars des Woords van tijd tot tijd in de vacaturen behooren te laten optreden. *Vacatuur*diensten.

Naar het kerkverband zijn zij daartoe verplicht. De beroeping naar eenige Kerk, die met andere Kerken in verband leeft, brengt voor een Dienaar des Woords dan ook verplichtingen mede tegenover de vacante Kerken. In de vervulling van die plichten mag zijne eigene Kerk hem niet hinderen. Door het kerkverband geboden.

De Classe heeft in dezen de verplichtingen der vacante en der niet-vacante Kerken, benevens die van de Dienaren des Woords, tegenover de vacante Kerken te regelen. Door de Classe te regelen.

Weigering, om in dezen de aanwijzingen der Classe te volgen, is feitelijk *verbreking van het kerkverband.*

ART. 84.

Nog wordt besloten dat *Deputati Synodi* niet bij het praeparatoir, maar wel *bij het peremptoir examen* zullen tegenwoordig zijn; en verder besluit de Synode overeenkomstig het Praeadvies der Commissie op de besproken punten, voorzooveel noodig door de Synode gewijzigd, in dezer voege: Deputati Synodi bij het *peremptoir* examen tegenwoordig. Besluit der Syn. overeenkomstig het Praeadvies.

Door de gecombineerde Classen Leeuwarden—Dokkum is een voorstel op het agendum gebracht, dat gelijk met een vraag uit de gecombineerde Classen Amsterdam—Edam—Hoorn kan worden behandeld. Het geldt punt 1 der eerstgenoemde en punt 8 der laatstgenoemde Classen.

Op die vraag (Amsterdam—Edam—Hoorn) moet toestemmend worden geantwoord; en het voorstel, door de Deputaten van het Synodaal Convent voor het helpen afnemen der examina in hun rapport gedaan, dient dan ook gesteund, om in onze Kerken het prediken van hen, die den academischen graad van Candidaat in de godgeleerdheid bezitten, niet toe te laten, zoolang zij nog geen praeparatoir examen hebben ondergaan. *Praeparatoir* examen wenschelijk.

Zoolang dit niet geschied is, mogen de Kerken zulk een optreden niet toestaan, en missen de Candidaten er het recht toe.

Door de Classen in den loop des jaars uit te voeren.

Mocht Uwe vergadering in dit gevoelen harer Commissie van advies deelen, dan zou tot de uitvoering dezer zaak wel niet aanstonds, maar toch in den loop van dit jaar door de Classen kunnen worden overgegaan.

Eene onderscheiding evenwel tusschen een *wetenschappelijk* onderzoek en een onderzoek naar *leer en leven* kan noch mag worden aanbevolen, maar dient verworpen.

De beteekenis van praeparatoir en peremptoir exam.

Praeparatoir en peremptoir examen loopen eigenlijk over dezelfde zaak. Het geldt bij beide de vraag, of de Candidaat *geschikt is tot de bediening des Woords.*

Ook is het denkbeeld om éene Commissie te hebben, die het praeparatoir examen voor geheel ons vaderland afneme, verwerpelijk.

Zulk eene Commissie zou indirect een veel te grooten invloed op de studie en ontwikkeling der studenten gaan uitoefenen. Ook zou het bestaan van zulk eene Commissie in strijd zijn met de Kerkenorde, welke nadrukkelijk bepaalt, dat de *Classe* examineert. Ook mag niet aangenomen worden, dat een examen per se voor altijd voor alle Kerken gelden moet. Elke Classe heeft het recht, en dit moet haar gelaten, om het examen eener andere Classe *voldoende* te achten of voor *niet-voldoende* te houden.

Praeparatoir examen af te nemen door de Classe, waarin de Candidaat woont.

Het best zou wellicht zijn, om het bovenbedoelde praeparatoir examen te doen afnemen door de Classe, in welke de Candidaat in de godgeleerdheid zich na volbrachte academische studiën metterwoon vestigt.

Geschillen tusschen de Classen en Deputati Syn. in zake examen, door de Synode te beslissen.

Met het oog op het rapport der Deputaten van het Synodaal Convent in zake de examina der Classen dient herinnerd, dat, zoo de Deputati Synodi zich bezwaard achten door de toelating van den examinandus, tegen wiens toelating zij geadviseerd hadden, zij alsdan zich kunnen beroepen op de Synode, die als meerdere vergadering ook in deze zaak recht van beslissing heeft.

Het houden van Provinciale Syn. nog niet gewenscht

Wat nu aangaat het voorstel, door meergenoemde Deputaten in hun rapport gedaan, om over te gaan tot de uitvoering van Art. 47 der kerkenorde, om hierdoor te geraken tot de naleving van het bepaalde in zake de examina in Art. 49, — voor het oogenblik schijnt dit nog niet aangenomen te kunnen worden.

Ook o. a. omdat in sommige provinciën alle Classen gecombineerd zijn tot éene, zoodat daar de Provinciale Synode precies hetzelfde zou zijn als de Classicale vergadering, terwijl in andere provinciën, waar dit bezwaar wellicht minder zou wegen, wederom bezwaar ligt in het gering aantal Bedienaren des Woords.

Deputaten in zake examen met dankzegging tot de hervatting der zittingen gecontinueerd.

Wat nu eindelijk aangaat het reeds meergenoemde rapport, stelt uwe Commissie voor om het goed te keuren, behoudens het reeds gememoreerde; — om de B.B. gecommitteerden van het Synodaal Convent voor de Synodale medewerking bij de Classicale toelating tot den dienst des Woords dank te zeggen voor hunne vele en ijverige en trouwe bemoeiingen, waarmede zij de Kerken in hun soms moeilijke taak op zoo uitnemende wijze hebben gediend; — en ten slotte om met het oog op Bijlagen 3, 4, 5 en 6 van hun rapport deze B.B. tot de hervatting van de zittingen dezer Voorloopige Synode te continueeren.

(get.) P. J. W. KLAARHAMER,
Rapporteur.

ART. 85.

Punten betreffende *Diakonie.*

In behandeling worden genomen de *punten van het agendum, die betrekking hebben op Diakonie.* Hiertoe behooren de volgende punten:

Van de Classe: HARDERWIJK:

Eene vraag aangaande de verhouding, waarin de Diakonie tot het onderwijs moet staan.

Van de Classen: SNEEK—FRANEKER—HEERENVEEN:

a. De Synode zoeke classicaal, provinciaal en nationaal verband te brengen tusschen de Diakoniën.

b. De Synode berame maatregelen tot aanstelling en ordening van diakonessen.

Hierbij worden ook gevoegd de volgende punten:

Van de Classen: ROTTERDAM—DORDRECHT—BRIELLE:

De Classe spreekt de wenschelijkheid uit, dat de Voorloopige Synode bij de hooge Regeering aandringe op een strengere handhaving der Zondagswet.

Van de Classen: ZWOLLE-DEVENTER-KAMPEN-ASSEN-MEPPEL-COEVORDEN.

De Classe vraagt, wat reeds nu door onze Kerken kan gedaan worden, om de lang verwaarloosde binnenlandsche Zending, ook die onder de Joden, weer naar den eisch des Woords ter hand te nemen.

Van het College van DIAKENEN DER NEDERD. GEREF. KERK VAN UTRECHT, *daartoe aangewezen door het Provinciaal Convent in de provincie Utrecht, gehouden den 30en Mei 1888.*

a. dat de Synode zich wende tot de hooge Regeering, met het verzoek om Zondagsrust en verbetering van de verhouding tusschen patroon en werkman te bevorderen.

b. dat de Synode overwege, of het niet mogelijk is als regel vast te stellen, dat diakenen viermaal 's jaars in provinciale vergaderingen samenkomen.

In verband met deze punten verzoekt de Praeses aan Dr. Mr. W. VAN DEN BERGH voorlezing te doen van het *rapport*, dat Deputaten, door het Synodaal Convent in 1887 benoemd *voor Diakonale zaken*, bij de Voorloopige Synode inzonden (Ingekomen stukken No. 26); benevens van het *Praeadvies der Commissie op de Diakonale punten* (Ingekomen stukken No. 40).

Rapporten gelezen der Deputaten voor Diakonale zaken (Ingek. st. No. 26) en van de Commissie van Praeadvies (Ingek. st. No. 40).

De Synode, gehoord deze stukken, zegt *aan Deputaten dank* voor hunnen arbeid, gelijk ook aan de Commissie van Praeadvies; — *besluit* deze beide rapporten in de Acta dezer eerste zittingen van de Synode op te nemen en de Diakonale punten in verband met deze rapporten na hervatting der zittingen dezer Voorloopige Synode nader te overwegen en te behandelen.

Besluit tot behandeling na de hervatting der zittingen dezer Vrl.Syn.

Intusschen *besluit* de Synode de Classen Rotterdam—Dordrecht—Brielle en het College van Diakenen der Nederd. Geref. Kerk te Utrecht uit te noodigen, ieder één diaken te benoemen, die een Bedienaar des Woords bij zich kunnen vragen, opdat deze Commissie van drie leden zich per circulaire tot de verschillende Diakonieën richte, teneinde voorgelicht te worden in zake de Zondagsrust en de verhouding tusschen patroon en werkman; met verzoek, dat deze Commissie bij de hervatting van de zittingen dezer Voorloopige Synode rapport van hare bevindingen aan de Synode doe toekomen.

Deputaten benoemd, om bij hervatting der zittingen te rapporteeren in zake *Zondagsrust* en verhouding van *werklieden en werkgevers.*

De genoemde rapporten waren van den volgenden inhoud:

RAPPORT *van Deputaten Syn. Conv. voor Diakonale zaken:*

Inhoud rapport Deputaten voor Diakonale zaken.

Aan de Voorloopige Synode der Nederduitsche Gereformeerde Kerken (doleerende), te Utrecht vergaderd, de Deputaten voor Diakonale zaken, benoemd op het Synodaal Convent, 1 Juli 1887 te Rotterdam.

Ingevolge de opdracht, ons op het Synodaal Convent verleden jaar te Rotterdam gedaan, is een geschriftje verschenen, getiteld: *Olie en Wijn in de wonden, Beschouwingen over het Diakonaat*, van welks beide Uitgaven wij hierbij U tien Exemplaren aanbieden.

Geschrift, door Deputaten uitgegeven.

Ook is volgens Art. 59 der Acta van het genoemd Convent op 2 en 3 Februari dezes jaars te Utrecht een Diakonaal Congres gehouden, van welks *Handelingen* wij ook hierbij tien verslagen aanbieden.

Gehouden Diakonaal Congres.

Op dit Congres werd besloten, verschillende Diakonieën uit te noodigen, eene Diakonale Conferentie in hare Provincie saam te roepen. Zoover ons bekend is, had-

Gehouden Classicale en Provinciale Conferentiën.

den dergelijke samenkomsten plaats *Classicaal* te ERMELOO (22 Maart) en *Provinciaal* te LEEUWARDEN (25 April), ROTTERDAM (25 en 26 April), GRONINGEN (26 April), ZWOLLE, voor Overijsel en Drente, (22 Mei), VOORTHUIZEN (30 Mei), UTRECHT (30 Mei), AMSTERDAM (31 Mei) en MIDDELBURG (31 Mei), terwijl tegen 13 Juni weder een Diakonale Conferentie voor Zuid-Holland naar 's-Gravenhage is opgeroepen.

Referaat Diakonie, uitgegeven door Dr. WAGENAAR.

Op verschillende dezer vergaderingen werden Resolutiën aangenomen en andere besluiten van meer praktischen aard vastgesteld. Het Referaat, dat te Leeuwarden door Dr. WAGENAAR werd gehouden, zag afzonderlijk het licht onder den titel: *De Profundis*. Ook daarvan bieden wij U een exemplaar aan.

De behoefte aan opwaking der Diakonieën werd gevoeld, de werking des Heiligen Geestes hier en daar genoten, de onmisbaarheid en algenoegzaamheid der genade des Heeren Jezus, ook in het werk der barmhartigheid, beleden.

Oordeel der Deputaten naar aanleiding der Diakonale Conferentiën.

De vraag doet zich zelfs op, of het wel goed is, dat op onze Classicale Vergaderingen en aanstaande Provinciale Synoden de Diakenen niet vertegenwoordigd zijn. Zijn de bedoelde Diakonale samenkomsten op den duur noodig, zoo ware ook een meer kerkelijk karakter wenschelijk. Evenzeer moet tegen het gevaar gewaakt worden, dat er scheiding kome tusschen de ambten onderling en daardoor verloochening der eenheid van het drievoudig ambt in den persoon onzes gezegenden Middelaars. Blijven de Classicale en Provinciale samenkomsten geheel afgezonderd van de andere Kerkelijke Vergaderingen bestaan, dan dreigt door opeenhooping der Vergaderingen de belangstelling bij de eenen of anderen te verminderen en de arbeid vooral voor de Bedienaren des Woords overstelpend te worden. Eindelijk schijnt het ons noodig, dat ter bestrijding van het gevaar, dat in de Diakonieën alle barmhartigheid zich oplosse, de roeping der geloovigen zelven ook op dit gebied worde aangewezen en bevorderd.

Voorstel van Deputaten.

Vandaar, dat wij het volgende *voorstel* te Uwer overweging aanbieden:

De Voorloopige Synode der Nederd. Geref. Kerken, in afwachting van eene herziening der Dordsche Kerkenorde, rade den verschillenden Classicalen en Provincialen Vergaderingen aan:

Diakonale Verg. aan Classic. Verg. te verbinden.

1e. Aan elke Classicale Vergadering en Provinciale Synode worde verbonden een Diakonale Vergadering van Classe of Provincie, waarop alle Kerkeraadsleden toegang hebben, ter bespreking van zaken, die de praktijk der barmhartigheid betreffen.

2e. Op den dag na deze Vergadering of tenminste na afloop van deze worde eene Vergadering met gemeenteleden gehouden, waarop hunne roeping ter sprake kome en het juiste verband tusschen particuliere en Diakonale barmhartigheid geschetst worde en gemeenteleden gelegenheid ontvangen, mededeelingen te doen en inlichtingen te vragen.

Motiveering van dit voorstel.

Mocht op dezen 2en dag ook de zaak der Kerkregeering, tuchtoefening en Zending met de Gemeente besproken worden, dan werden eenerzijds de Conferentiën voor deze verschillende belangen in beter bedding geleid, en kon anderzijds het ambt der geloovigen door de genade des Heeren zich gezond ontwikkelen, zoo de Heilige Geest mocht werken.

Op deze wijze werden ook tijdverlies voorkomen, reiskosten uitgespaard; verschillende Kerken konden beurtelings herbergzaamheid bewijzen en elkander ontmoeten, en eene proeve kon genomen worden, hoe later in de Kerkenordening de punten konden geregeld worden.

Verzoek om ontsl.

Aan de wijsheid Uwer Vergadering overlatende, hoe in dezen te besluiten en te raden, verklaren wij ons nog gaarne bereid, alle bedenkingen te vernemen, die tegen onze handelingen mochten oprijzen, terwijl wij, nu onze opdracht ten einde liep, daaruit ontslag verzoeken.

Onder inroeping van des Heeren genadigen bijstand over den gewichtigen arbeid Uwer Vergadering, noemen wij ons

Uwe geringe dienaren om Jezus' wil:

AMSTERDAM,
VOORTHUIZEN, } Juni 1888.
UTRECHT,

(get.) N. A. DE GAAY FORTMAN.
» W. VAN DEN BERGH.
» H. HOEKSTRA.

Inhoud Praeadvies op Diakonale punt.

RAPPORT *der Commissie van Praeadvies in zaken van Diakonie.*

Aan de Voorloopige Synode van Nederduitsche Gereformeerde Kerken, samengekomen te Utrecht.

Verband van Diakonie en Zending.

Uwe Commissie is benoemd, om rapport uit te brengen over de zaken van Diakonie en Zending.

Ofschoon het raadzaam achtende, beide zaken afzonderlijk in rapport te behan-

delen, meent Uwe Commissie toch te moeten wijzen op de beteekenis, die dit tweetal onderwerpen voor het leven onzer Kerken heeft.

1e. hebben Diakonie en Zending gemeen, dat een bepaald bevel evenzeer bestaat voor verzorging der armen en ellendigen, als voor prediking onder de Heidenen, Matth. 26: 11 : *De armen hebt gij altijd met u,* en Matth. 28: 19: *Gaat dan henen, onderwijst al de volkeren.*

2e. Tot de kenmerken eener waarlijk levende Kerk behoort ook vooral de barmhartigheid, zoowel tegenover het ellendigste in eigen kring als tegenover de Heidenen.

3e. worde door de ernstige behandeling van beide onderwerpen herinnerd, hoe onschriftuurlijk de veeltijds vernomen opvatting is, dat behoefte in eigen boezem eenigszins ontslaat van hulp aan anderen te bewijzen. Juist omgekeerd toch ligt er geen zegen op de hulp voor zichzelf en eigen Kerk gezocht, tenzij men tevens, ja eerst, barmhartigheid aan anderen bewijze. *De zegenende ziel zal vet gemaakt worden* (Spr. 11: 25), en *Zalig zijn de barmhartigen, want hun zal barmhartigheid geschieden* (Matth. 5: 7).

Overigens echter mag het wenschelijk schijnen, de beide bedoelde punten afzonderlijk te behandelen, niet slechts opdat het werk der Zending te meer op den voorgrond kome naast den Diakonalen arbeid, maar ook tevens, omdat in de Zending eigenlijk een breedere lijn van belangen besloten ligt, welke slechts gedeeltelijk tot het gebied der barmhartigheid behooren.

DE DIAKONIE.

In zake dit onderwerp is vooreerst door de Classe *Harderwijk* een rapport gevraagd over de verhouding, waarin de Diakonie tegenover het onderwijs moet staan. Hieromtrent heeft Uwe Commissie niet te adviseeren, wijl door de Synode reeds besloten is, het verband tusschen Kerk en School in een rapport te omschrijven. Noodig zal het zijn, dat ook daarbij de Diakonie niet vergeten wordt, daar juist omtrent de roeping der Diakonie tegenover het onderwijs men ook op het Diakonaal Congres tot geene beslissing heeft kunnen komen (Handelingen pag. 17).

Praeadvies: Diakonie en Onderwijs. Deputaten „verband Kerk en School" hierop te letten.

Vervolgens stelt de Classe van *Sneek c. a.* voor, dat de Synode maatregelen berame tot aanstelling en ordening van *Diakonessen.* Uwe Commissie verwijst naar hetgeen over dit punt voorkomt op pag. 27 en 41 der Handelingen van het Diakonaal Congres. Verder acht zij het niet geraden, thans reeds op officieele wijze tot ordening van Diakonessen over te gaan, teneinde deze zaak van meer principieelen aard niet nu reeds te beslissen. Wèl acht Uwe Commissie in zake ziekenververpleging wenschelijk, dat

Praeadvies: Ziekenverpleging. Ordening Diakonessen wordt niet geraden geacht.

1e. de Diakonie intusschen zich van »helpsters" in minder officieelen vorm bediene, maar tevens de particuliere barmhartigheid van familiën, buren en medegeloovigen opwekke, wanneer ziekenverpleging noodig is.

Er kunnen helpsters gezocht.

2e. De Diakonie geve, vooral in achterbuurten van groote steden, gelegenheid om kosteloos geneeskundige hulp te verkrijgen, mits zij, die daarvan gebruik maken, daarmede zich tegelijk onder de geestelijke bewerking door het Woord stellen. Op deze wijze zou een Schriftuurlijke en een tot dusver elders gezegende weg bewandeld worden, om door barmhartigheid, aan het lichaam bewezen, ook de ziel ten zegen te zijn door de genade onzes Heilands.

Kostelooze geneeskundige hulp.

De Classe *Zwolle c. a.* vraagt, wat reeds nu door onze Kerken kan gedaan worden, om de lang verwaarloosde binnenlandsche Zending ter hand te nemen.

Praeadvies: Binnenlandsche Zending.

In antwoord hierop meent Uwe Commissie te moeten verwijzen, inzooverre dit doelt op hetgeen valt onder Diakonaal gebied, maar hetgeen daaromtrent voorkomt in de *Handelingen van het Diakonaal Congres,* en in het bijzonder naar het voorbeeld, reeds hierin gegeven door de Provinciale Diakonale Vergadering van Zuid-Holland.

De Classe van *Sneek c. a.* stelt voor, dat de Synode classicaal, provinciaal en nationaal verband zoeke te brengen tusschen de Diakonieën, terwijl het College van *Diakenen te Utrecht* vraagt, of niet als regel zou kunnen vastgesteld worden, dat Diakenen viermaal 's jaars in Provinciale Vergaderingen samenkomen.

Praeadvies Diakonieën in onderling verband.

Omtrent dit punt wordt in het rapport der Deputaten voor Diakonale zaken, verleden jaar op het Convent te Rotterdam benoemd, opgemerkt,

Verwijzing naar het voorstel der Deputaten Syn. Conv. voor Diak. zaken.

a. dat Diakonale Vergaderingen van meerdere Kerken gebleken zijn even noodig als gezegend te wezen;

b. dat het wenschelijk is, dat deze samenkomsten meer in Kerkelijk spoor geleid worden; terwijl de dit jaar gevolgde weg op den duur de volgende bezwaren zou opleveren:

1e. de Diakonie geraakt te zeer gescheiden van de andere ambten;

2e. het aantal Vergaderingen en de arbeid vooral voor de Bedienaren des Woords vermeerderen te zeer;

3e. de roeping der geloovigen voor de praktijk der barmhartigheid wordt te weinig opgewekt, daar alle arbeid dreigt op de Diakonieën neder te komen.

Dit voorstel gewijzigd ondersteund. Om deze redenen heeft de Commissie van Praeadvies, den Heere dankend voor de aanvankelijk gezegende opwaking op Diakonaal gebied, geen bezwaar, het in bedoeld rapport gedaan voorstel eenigszins gewijzigd te ondersteunen, terwijl zij opmerkt, tegenover den wensch van Diakenen uit Utrecht, dat op den duur Classicaal samenkomen naast Provinciaal verkieselijk schijnt, daar in het eerste geval het onderling verband van Diakonieën, vooral bij toezicht op het overloopen van bedelaars, enz., meer werkzaam wordt, en daarenboven men zich toch niet beperken moet tot groote Provinciale gestichten, maar veeleer van de plaatselijke werkzaamheid der Diakonieën en kleinere stichtingen, onder Gods zegen, heil verwachte!

Voorstel der Commissie v. Praeadv. Diakonale Vergad. te verbinden aan Classicale Verg. Om deze redenen wordt door Uwe Commissie voorgesteld aan de Classen te raden:

1e. Aan elke gewone Classicale Vergadering alzoo viermaal 's jaars te verbinden in den namiddag eene Diakonale samenkomst, toegankelijk voor alle Kerkeraadsleden.

2e. Op den dag daarna eene Vergadering met gemeenteleden te houden, ter bevordering van het verband tusschen ambtsdragers en Gemeente en van de opwaking van het ambt der geloovigen in de praktijk der barmhartigheid.

en aan Prov. Syn. Daarnaast konden Provinciale Vergaderingen blijven bestaan, evenzeer echter zoo mogelijk in verband met Provinciale Synoden en met eene Vergadering van gemeenteleden.

Hierdoor konden, gelijk ook door Deputaten bovengenoemd in hun rapport is opgemerkt, de samenkomsten in beter bedding vloeien, het ambt der geloovigen zich gezond ontwikkelen, tijdverlies en kosten uitgespaard worden, herbergzaamheid toenemen, en voorbereidend gewerkt worden tot overweging, hoe in de Kerkenorde een en ander kan geregeld worden.

Praeadv. Zondagsrust en verhouding van werklieden en werkgevers. Eindelijk spreekt de Classe *Rotterdam c. a.* de wenschelijkheid uit, dat de Voorloopige Synode bij de hooge Regeering aandringe op de strengere handhaving der Zondagswet, terwijl het College *Diakenen van Utrecht* wenscht, dat de Synode zich tot de Regeering wende met het verzoek om Zondagsrust en verbetering van de verhouding tusschen patroon en werkman te bevorderen.

Wat het voorstel-Rotterdam betreft, acht Uwe Commissie het beter niet bij de Regeering op strengere handhaving der Zondagswet aan te dringen, daar de vraag eerst moet overwogen worden, of grondslag en inhoud dier wet geene verbetering behoeven; om welke reden een Christelijke rechtsgeleerde voorzeker de Synode met een advies op dit punt zou kunnen dienen.

Alvorens de Synode overigens zich tot de Overheid wende, is het wenschelijk, dat zij beter worde ingelicht omtrent de bestaande Sabbatschennis, de oorzaken en gevolgen daarvan. — Hetzelfde geldt van het sociale onderwerp, door het College van Diakenen ter sprake gebracht.

Voorstel d. Comm. v. Praeadvies. Uwe Commissie acht nu het best, dat het College van Diakenen te Utrecht en de Classe Rotterdam c. a. ieder één Diaken benoemen, die een Bedienaar des Woords bij zich kunnen vragen, opdat dan deze Commissie van drie leden zich per circulaire tot de verschillende Diakonieën richte, teneinde ingelicht te worden omtrent die beide maatschappelijke onderwerpen van hooge beteekenis.

Na van de antwoorden der Kerken kennis te hebben genomen, rapporteere deze Commissie aan de Synode wanneer deze in het najaar weder vergaderd is, *hoe eenerzijds de Kerken en anderzijds de Overheid geacht kunnen worden onder Gods zegen de Zondagsrust en de betere verhouding tusschen patroon en werkman te kunnen bevorderen.*

Opwekking aan de Kerken. Intusschen worden thans reeds de Kerken opgewekt, om, door des Zondags geen brieven te ontvangen, en kerkelijk of persoonlijk zich te wenden tot Overheden of lichamen, die daartoe aanleiding geven, Zondagsrust en sociale welvaart te bevorderen.

(*get.*) W. VAN DEN BERGH.
» S. J. ZUIDEMA.

Art. 86.

Zending. Aan de orde worden gesteld de punten van het Agendum betreffende de *Zending*. Hiertoe behooren de volgende punten:

Van de Classe: HARDERWIJK:

Wegens den ongezonden toestand, waarin tegenwoordig de Zending verkeert, wordt gevraagd, of het niet noodzakelijk zij, dat de Zending uitga van de Kerk, en hoe dit thans verder bevorderd kan worden?

Van de Classen: SNEEK—FRANEKER—HEERENVEEN:

De Synode neme maatregelen tot terugleiding van den Zendingsarbeid in het Kerkelijk spoor.

Van de Classen: ZWOLLE-DEVENTER-KAMPEN-ASSEN-MEPPEL-COEVORDEN:

De Classe vraagt, wat reeds nu door onze Kerken gedaan kan worden, om de lang verwaarloosde binnenlandsche Zending, ook die onder de Joden, weer naar den eisch des Woords ter hand te nemen.

Bij de behandeling dezer punten wordt allereerst voorlezing gedaan van het *rapport der Deputaten*, benoemd door het Synodaal Convent voor *de kerkelijke ondersteuning van de Zending onder de Heidenen* (Ingekomen stukken N°. 22). Het is van den volgenden inhoud: *Rapport* van Deputaten voor de Zending onder Heidenen (Ingek. st. No. 22).

MET TWEE BIJLAGEN.

Aan de Voorloopige Synode van Nederduitsche Gereformeerde Kerken, vergaderd te Utrecht.

Verslag der werkzaamheden van Deputaten, benoemd op het Synodaal Convent van Nederd. Geref. Kerken in Nederland, gehouden te Rotterdam 28/30 Juni 1888 (Zie Acta van gen. Conv. blz. 36/37) (art. 36).

Om uitvoering te geven aan ons mandaat, hebben wij gemeend voorloopig twee stappen te moeten doen, en wel:

1°. ons te wenden tot de *Zendingsvereenigingen*, die op Gereformeerden grondslag staan, of daarmede verwant; Schrijven aan de Zendingsvereenig.

2°. ons te wenden tot de *Kerken*, die met de Synodale organisatie van 1816 gebroken hebben.

— Bijlagen *1* en *2* bevatten hetgeen door ons in dezen is geschreven. —

De brief aan de *Vereenigingen*, sub 1 vermeld, werd gezonden aan de Besturen der *Ned. Ger. Zending-Vereeniging, Nederl. Zend. Vereen., Utrechtsche Zend. Vereen., Java-Comité* en *Ermeloosche Zending.*

Antwoorden hierop kwamen in van de *drie* eerstgenoemde besturen, van de beide andere niet.

Het Hoofdbestuur der Ned. Geref. Zend. Vereen. berichtte, gaarne bereid te zijn de voorgeslagen samenspreking bij te wonen, en benoemde uit zijn midden drie afgevaardigden.

De Besturen der Ned. Zend. Vereen. en Utrechtsche Zending-Vereeniging verklaarden beiden, na ernstig beraad, voor deze samenspreking te moeten bedanken; eerstgenoemde meer speciaal vanwege de Statuten zijner Vereeniging.

De samenspreking met de afgevaardigden uit het Bestuur der Ned. Geref. Zending-Vereeniging had plaats den 12den Maart jl. Zij leidde nog tot geene bepaalde conclusiën, doch openbaarde de bereidwilligheid van het Hoofdbestuur, om aan de Algemeene Vergadering van leden en afgevaardigden alle voorstellen over te brengen, waarvan de strekking mocht zijn, het werk der Zending onder de Heidenen zooveel mogelijk te maken tot het werk der Kerk van Christus, en niet van Vereenigingen, los van de Kerk. Conferentie 12 Maart, met Ned. Ger. Zendingver.

De brief, gericht aan *de Kerken*, sub 2 vermeld, mocht tot resultaat hebben, dat *42* Kerken antwoord zonden, waarvan, voor verreweg het meerendeel, de inhoud was, dat men meende, dat het werk der Zending onder de Heidenen een dure plicht is, door den Heere op de Kerken gelegd; voorts, dat allen, op *4* na, óf reeds geregelde collecten hielden, hetzij twee- of viermaal 's jaars, óf wel op Paasch- en Pinksterdagen, (sommige ook op ongeregelde tijden) òf wel die wenschten in te voeren; terwijl de *4* Kerken, die daartoe nog niet konden besluiten, slechts overwegingen hadden van huishoudelijken, doch niet van principieelen aard; verder, dat verreweg de meesten haar ingezamelde gelden wenschten toe te vertrouwen aan de Deputaten; terwijl Schrijven aan de Kerken, en resultaat hiervan.

enkelen die direct wenschen te zenden aan den penningmeester der Ned. Geref. Zending-Vereeniging.

Sommige Kerkeraken gaven nog eenige wenken en opmerkingen ten beste, en wel hierop nederkomende:

De Kerkeraad van *Amsterdam* achtte ongeraden, beslissende stappen te doen, alvorens zekerheid zij gekomen omtrent al of niet vereeniging met de Christel. Gereformeerde Kerken. Ook achtte deze Kerkeraad wenschelijk, dat de Synode eene *Classe* aanweze, om met de Gereformeerde Broederen, die reeds de Zending behartigen, te overleggen.

De Kerkeraad van *Middelburg*, zoo ook die van *Vlissingen*, achtten den tijd nog niet rijp, om te beslissen omtrent de aanvaarding van het werk der Zending door de Kerken, doch meenden in ieder geval, dat nimmer het geestelijke deel van het stoffelijke moest gescheiden worden, doch dat de Kerken *beide* zouden hebben te behartigen.

Voorts zagen deze Kerkeraden bezwaar in het geven der gelden aan een bepaalde Zendingsvereeniging, die buiten kerkelijk verband stond, en wenschten reeds nu de oprichting van een *Classicaal fonds* voor de Zending.

De Kerkeraad van *Voorthuizen* geeft ten zeerste in overweging een *congres* te houden, ter bespreking van de belangen der Zending, na dit eerst te hebben voorbereid door adviseurs, afgevaardigd door de Classen.

De Kerkeraad van *Zuidland* wenscht zoo dra mogelijk over te gaan tot ontbinding der Vereeniging, uitgaande van Gereformeerden, opdat het werk der Zending voortaan van de Kerk uitga; terwijl eindelijk

De Kerkeraad van *Buitenpost* achtte, dat Zendingsvereenigingen wel kunnen voortgaan met het werk der Zending te behartigen, mits onder geestelijk toezicht van een Kerk of van verschillende Kerken.

Terwijl wij u hiermeê in kennis hebben gesteld van het resultaat onzer bemoeiingen, wenschen wij hieraan niet veel toe te voegen, het aan uwe meerdere wijsheid overlatende te beslissen, welke weg thans gevolgd zal worden.

Advies van Deputaten.

Wij meenen, dat het waarschijnlijk het beste zal zijn, den tegenwoordigen toestand voorloopig te bestendigen, en de Nederl. Geref. Zendingsvereeniging inmiddels zedelijk en stoffelijk te steunen in haar gewichtig en zich uitbreidend werk.

Het denkbeeld der Kerken van Middelburg en Vlissingen, om thans reeds een Classicaal fonds te stichten, kunnen wij dus niet steunen, doch wij meenen, dat de grootë nood van het oogenblik zulks verbient, en wij er niet zulk een gevaar in zien — zooals deze Kerkeraden doen — dat eene Zendingsvereeniging voorshands nog het Zendingswerk behartige, al zij het nog los van Kerkelijk verband; — te minder daar toch, in casu de Ned. Geref. Zendingsvereeniging, niets liever wenscht, dan correspondentie te voeren met en hulp en raad te ontvangen van de Kerk.

Onder toebidding van 's Heeren bekwaammakende genade bij Uwen gewichtigen arbeid, teekenen wij,

Hoogachtend,

de Deputaten voornoemd,

ROTTERDAM, AMSTERDAM, Juni 1888.

(*get.*) F. LION CACHET.
» W. HOVY.

Praeadvies in zake Zending.

Tevens wordt door Dr. Mr. W. VAN DEN BERGH namens de Commissie van Preadvies ter tafel gebracht en voorgelezen het *oordeel der Commissie* over de bovengenoemde punten benevens over het rapport der Deputaten *in zake de Zending* (Ingekomen stukken N°. 41). Het is van den volgenden inhoud:

Aan de Voorloopige Synode der Nederd. Gereformeerde Kerken te Utrecht.

In aansluiting aan het rapport over het werk der barmhartigheid in onze Kerken merkt Uwe Commissie op, dat, gelijk door Gods genade de beschouwing van Diakonalen arbeid allengs zich begint te verdiepen, verbreeden en ontplooien, alzoo ook het geschieden moge met de roeping tot Zending, aan de Kerken opgelegd.

Wat onder Zending te verstaan zij.

Slaat men toch b. v. op Voetius Politicae Ecclesiastiae III Lib. II Tract. I Cap. II § 3, zoo ontdekt men eene veel breedere taak onder het woord »Zending”

begrepen, dan men tegenwoordig hieronder verstaat. Behalve de Zending tot de Heidenen (waarbij gevoegd worden niet slechts Mohammedanen, maar ook ketters en scheurmakers) worden aldaar genoemd de Zending tot verzameling van verspreide Kerken; tot de reformatie van misvormde Kerken; tot vereeniging of hereeniging van gescheiden Kerken; tot aanvrage om hulp door verdrukte en verarmde Kerken (2 Corinthe 8: 9); tot Koningen en Overheden, om voor de bevrijding van vervolgde Christenen of opheffing van belemmering der prediking te pleiten enz. Hoe meer niet slechts Synoden, maar ook Classen en Kerken hare heerlijke roeping van Zending in dezen breeden zin mogen gevoelen, des te meer gezegend zal ook de Zending onder de Heidenen kunnen bevorderd worden.

Dat deze opmerking niet overbodig is, volgt ook daaruit, dat in de onderwerpen, door de Classen ingebracht, het woord »Zending" bijkans overal zonder nadere toevoeging wordt genoemd, zoodat Uwe Commissie bijna in de onzekerheid zou verkeeren, welke soort van Zending, door de Kerk uit te oefenen, bedoeld wordt.

Door de Classe *Harderwijk* toch wordt gevraagd, »of het, wegens den ongezonden toestand, waarin tegenwoordig de Zending verkeert, niet noodzakelijk zij, dat de Zending uitga van de Kerk, en hoe dit thans verder bevorderd kan worden." Door de Classen *Sneek c. a.:* »De Synode neme maatregelen tot terugleiding van den Zendingsarbeid in het kerkelijk spoor." Eindelijk uit de Classen *Zwolle c. a.:* »De Classe vraagt, wat reeds nu door onze Kerken gedaan kan worden, om de lang verwaarloosde binnenlandsche Zending, ook die onder de Joden, weer naar den eisch des Woords ter hand te nemen."

Zending onder *Heidenen.*

Wat nu betreft de Zending onder de Heidenen of Buitenlandsche Zending, die door Harderwijk en Sneek bedoeld wordt, gelooft de Commissie, dat het hoog noodig is, dat de Kerken meer hare roeping te dezen opzichte gaan gevoelen. De aanschrijving van den Minister van Koloniën KEUCHENIUS aan de Nederlandsche Zendingsvereenigingen, dd. 8 Mei 1888, bracht »de wenschelijkheid eener aanzienlijke uitbreiding van het aantal zendelingen in Nederlandsch-Indië, teneinde den toenemenden invloed van den Islam aldaar tegen te gaan," onder hare aandacht, met de betuiging des Ministers, »dat de Regeering het op hoogen prijs zou stellen, wanneer door de Nederlandsche Zendingsvereenigingen krachtig werd medegewerkt tot de uitbreiding van het aantal zendelingen in Nederlandsch-Indië en tot tegengang van den toenemenden invloed van den Islam onder de Heidenen in den Indischen Archipel." Dit schrijven des Ministers is eene zijdelingsche, zeer gerechtvaardigde aanklacht tegen onze Kerken, waarop deze te minder met werkeloosheid mogen antwoorden, nu het blijkt, dat ook in dit opzicht »*de schilden der aarde Godes zijn*" en de Regeering eer beschermend dan onzijdig tegenover den Zendingsarbeid zich gaat plaatsen.

Wie de belangrijke geschriften van Mr. J. A. GROTHE, Archief van Oud-Hollandsche Zending, raadpleegt, staat evenzeer bewonderend stil bij den krachtigen golfslag van de Zending onder de Heidenen door de Kerken in vroegere eeuwen, als hij beschaamd wordt bij het plichtverzuim in onze tegenwoordige dagen.

Bovenal is het plichtverzuim, tegenover eigene bezittingen, door Nederlands Kerken gepleegd, groot, en zou het niet meer dan een rechtvaardig oordeel Gods zijn, indien de »Kurk", waarop Nederland drijft, de »Steen" wordt, waardoor het omlaag zinkt. — Atjeh, de Beri-Beri, de koffiebladziekte en zooveel meer zijn reeds onheilspellend genoeg. — Gaat men thans na, dat onder de 30 millioen Mohammedanen en Heidenen in Oost-Indië (West-Indië laten wij thans onbesproken) slechts 70 zendelingen zijn (en hoevelen dan nog Gereformeerden!), zoo is dit kleine aantal niet tegen de Vereenigingen, maar veel meer tegen de Kerken eene zware aanklacht. — Intusschen is in antwoord op de Circulaire, door de twee Deputaten voor de Zending onder de Heidenen aan de Kerkeraden gezonden om hun oordeel te vragen, door Amsterdam, Middelburg, Vlissingen en Buitenpost geantwoord, dat zij het thans nog niet raadzaam achten, dat de Heidenzending door de Kerken wordt geoefend. Alleen Zuidland wil thans reeds ontbinding der bestaande Zendingsvereenigingen en Buitenpost wil tenminste eene Vereeniging stellen onder toezicht van eene Kerk of meerdere Kerken (zie verder het rapport van Deputaten).

Wat nu betreft de wijze, die de Kerken moeten volgen, om zijdelings of direct den Zendingsarbeid te bevorderen, zoo meent Uwe Commissie, dat eenerzijds de leiding en drijving des Heiligen Geestes niet mag gebonden worden, en dat, indien gelijk in Antiochië eene Kerk of Classe moed, geloof en het middel ontvangt, om een Zendeling uit te zenden, dit niet mag verhinderd worden, maar integendeel met blijdschap begroet, mits die Kerk of Classe dan ook voor het onderhoud zorge. — Dat

men intusschen geld opzamele en kapitaliseere, ook bij de onzekerheid of het zou kunnen gebruikt worden, acht Uwe Commissie in strijd met Mattheüs 25: 24—29 en alzoo zedelijk minder geoorloofd.

In afwachting van personen, geschikt voor de Zending, die de Heere ons toezende, kunnen de Kerken verder de bestaande Gereformeerde Zendingsvereeniging steunen, waarbij echter den Kerken wordt aangeraden niet aan het Bestuur der Vereeniging, maar aan Deputaten de gelden toe te zenden; maar bovendien kunnen de Kerken voorbereidend werken, opdat de Zendingsarbeid in kerkelijk spoor geleid worde. — Noodig blijkt het ook, dat over sommige punten intusschen de gedachten meer verhelderd en gezuiverd worden.

1e. Of niet, behalve de bekeering van Heidenen, bovenal het getuigenis van Gods daden tot aan de uiterste einden der aarde doel der Zending onder de Heidenen moet zijn.

2e. Of gelijk op de Sandwichs-eilanden en Madagascar gebleken is, niet meer zegen te verwachten zij van de bewerking van geheele volksstammen, dan wanneer de bekeering van enkelen doel is.

3e. Of niet meer dan tot dusver geschiedde moet nagegaan worden, wat in Indië moet bestreden worden, dat den Zendingsarbeid belemmert (opium, prostitutie enz.); wat in ons vaderland moet bevorderd worden, om middellijk op de kerstening der Heidenen te werken, b. v. de Christelijke opleiding der toekomstige ambtenaren voor Oost-Indië.

Ook de vragen over het verband tusschen Zending en koophandel; tusschen de liefde voor de Zending en het persoonlijk geestelijk leven; de roeping tegenover de soldaten, in de Oost vertoevend; moeten meer besproken worden.

Nu acht de Commissie wenschelijk, dat tot bevordering van de kennis der Heidenzending en bevordering van kerkelijk optreden, gehouden worde een Nederlandsch Zending-Congres.

Tot voorbereiding daarvan worden de beide tot nu arbeidende Deputaten, onder dankzegging voor de tot nu door hen bewezen gewichtige diensten, aangezocht, terwijl zij tevens uitgenoodigd worden, in een kort geschriftje de Kerken en Kerkeraden al vast op hunne roeping en het gewicht van de Zending onder de Heidenen te wijzen. Verder hebben deze Deputaten zich in betrekking te stellen met de Kerken, op de wijze door hen, zoo mogelijk na raadpleging van het Congres, het best gekeurd.

Zending onder *Joden.*

In zake de Zending onder de Joden acht Uwe Commissie geraden, dat in steden, waarin zij in grooter getale wonen, men de Diakonieën wijze op de roeping, van door kostelooze ziekenverpleging de Joden tevens meer in verband te brengen met de bewerking door het Woord, waartoe de Leeraars moeten uitgenoodigd worden.

Binnenlandsche Zending.

Wat eindelijk de Binnenlandsche Zending betreft, inzooverre dit doelt op arbeid in geheel moderne streken, in bijna ontkerstende wijken en op de straten, zoo acht Uwe Commissie raadzaam, dat door die Classe, in wier midden veel terrein van deze soort braak ligt, een Leeraar wordt benoemd om in dezen zin te arbeiden.

De *andere takken* van Zending.

Ten slotte wijst Uwe Commissie op de wenschelijkheid, dat ook de andere takken van Zending, in den aanvang genoemd, meer op het hart der Kerken gebonden worden; bijzonder de bevordering van de Evangelieprediking in Spanje, en deputatiën bij Overheden, die tot nu meer belemmerd tegenover de uitbreiding der Kerken zich stellen.

De Heere Jezus bewege ons tot barmhartigheid en geloof door den Heiligen Geest.

(get.) W. VAN DEN BERGH.
„ S. J. ZUIDEMA.

Het volgende *voorstel*, door Dr. F. L. Rutgers ingediend, wordt door de Synode aangenomen:

De Synode, kennis genomen hebbende van het verslag van Deputaten, door het Synodaal Convent benoemd in zake het werk der Zending onder Heidenen en Mahomedanen, en van het rapport der Commissie van Praeadvies,

ontslaat de Deputaten met dankzegging;

Deputaten ontslagen en andermaal gedeputeerd.

zij *besluit* de B.B. Ds. F. Lion Cachet en Ouderling W. Hovy andermaal te committeeren om de Kerken tot meerdere belangstelling in het werk der Zending, bepaaldelijk in onze eigen Koloniale bezittingen, op te wekken, daarvoor bestemde gelden te administreeren, en voorts verder voorbereidende stappen te doen, opdat de Zending, thans door Vereenigingen in ons land behartigd, zoo spoedig mogelijk door de Kerken worde overgenomen en voortgezet. Aan die Deputaten zij ook opgedragen in overleg met Dr. L. Wagenaar het saamroepen van een Zending-Congres in een geschikt gelegen plaats, ter bespreking van het werk der Zending met daartoe afgevaardigde leden van Kerkeraden. Eindelijk zij aan de genoemde Deputaten opgedragen, de eerstvolgende Synode te dienen van advies in zake de verkondiging van het Evangelie aan de Joden, wonende in ons land en in onze Koloniën.

Zending-Congres.

Art. 87.

In behandeling worden genomen de punten van het Agendum, die betrekking hebben op *de toelating tot het heilig Avondmaal en de Kerkelijke tucht.* Het Praeadvies der Commissie over deze punten (Ingekomen stukken N°. 42) wordt daarbij gelezen en overwogen. Het gold de volgende punten:

a. Van de Classe: Amersfoort.

Eenvormigheid bij toelating tot het heilig Avondmaal.

De Classe wenscht, dat de Synode moge goedvinden een advies te geven, op welke wijze de toelating tot het heilig Sacrament des Avondmaals op de meest stichtelijke wijze zal geschieden.

Van de Classen: Arnhem—Nijmegen—Zutfen—Tiel—Zalt-Bommel:

Is het niet wenschelijk in al onze Kerken eenzelfde gewoonheid aan te nemen en te volgen bij de toelating tot het heilig Avondmaal?

Het Praeadvies op deze punten luidde aldus:

Eene nadere regeling van de wijze van toelating tot het heilig Avondmaal is gevraagd door de Classe *Amersfoort* en door de Classen *Arnhem c. a.*

Hierop is het advies der Commissie, dat de Synode niet verder ga dan de bepalingen van Art. 61 en 62 onzer Kerkenordening. Dat er te dezen aanzien bij alle Kerken geheele eenvormigheid zij, is onnoodig, niet wenschelijk en niet mogelijk.

De Synode *besluit* overeenkomstig dit Praeadvies.

b. Van de Classe Harderwijk:

Catechisat.boekjes.

Is meerdere, of wellicht de meest mogelijke eenheid in het Catechetisch onderwijs niet wenschelijk?

Het Praeadvies luidde:

Op de vraag van de Classe *Harderwijk* is het advies der Commissie een stellig ja, in overeenstemming met hetgeen reeds zeer dikwijls door onze oude Classen en Synoden is uitgesproken.

De Synode *besluit* overeenkomstig het Praeadvies; terwijl zij er *bij de Classen op aandringt*, de *vragen en voorstellen*, die zij bij eene Synodale vergadering inzenden, toch niet in algemeene bewoordingen, maar zoo *scherp bepaald* en nauwkeurig mogelijk te formuleeren.

Tucht op doopleden.

c. Van de Classen: GRONINGEN—WINSCHOTEN—APPINGADAM—ONDERDENDAM: Zijn er ook kerkelijke tuchtmiddelen, welke kunnen worden toegepast op leden, die nog niet tot het Avondmaal zijn toegelaten?

Het Praeadvies luidde:

Wat betreft de vraag van de Classen *Groningen c. a.* is het advies der Commissie, omtrent deze geenszins eenvoudige en reeds sedert eeuwen in onze Kerken aanhangige quaestie thans nog geene beslissing te doen nemen door onze Voorloopige Synode.

De Synode *besluit* overeenkomstig het Praeadvies.

ART. 88.

Alvorens de pauze gehouden wordt, sluit Dr. WAGENAAR de morgenvergadering met gebed.

PAUZE.

ART. 89.

Nadat de Praeses de Vergadering heropend heeft, gaat Br. W. A. VROLIJK SR. in den gebede voor.

ART. 90.

Wijze van toelating tot het heilig Avondmaal (Art. 61 K. O.).

Aan de orde wordt gesteld de behandeling van *punten* van verschillenden aard, door de onderscheidene Classen ingezonden, waarover het Praeadvies der Commissie bereids inkwam, gerapporteerd door Dr. W. GEESINK en Ds. H. HOEKSTRA (Ingekomen stukken N°. 43).

Van de Classen: ARNHEM—NIJMEGEN—ZUTFEN—TIEL—ZALT-BOMMEL:

Een verzoek, dat de Synode eene toelichting geve en aan al de Kerken openbaar make van Art. 61 der Kerkenordening.

De bedoeling is deze:

a. Wat beteekent in dat artikel de uitdrukking: »Naar de gewoonheid der Kerken"?

b. . . . . (reeds behandeld bij de punten betreffende toelating tot het heilig Avondmaal; zie Art. 87).

c. Zoo er eene openbare belijdenis (in het kerkgebouw, voor het oog der geheele gemeente) van hen, die ten Avondmaal toegelaten worden, wordt vastgesteld, *welke vragen* moeten dan bij die gelegenheid gedaan worden?

d. Is er bezwaar tegen, om van »bevestiging" der toegelatenen te spreken?

e. De Voorloopige Synode diene de Kerken door de vaststelling van een *formulier* om te bevestigen degenen, die ten Avondmaal worden toegelaten.

De Synode *besluit* in overeenstemming met het Praeadvies aldus:

a. In Art. 61 der K. O. moet het woord *Kerken* in de bedoelde uitdrukking als enkelvoud genomen worden, zoodat *de gewoonheid der plaatselijke Kerk* bedoeld is;

c. Als vragen, bij de openbare belijdenis te doen, gelden de vragen achter het Kort Begrip, ook te vinden in Art. 64 der Acta Dordsche Synode 1578. Deze vragen deed men eertijds in korter of langer bewoordingen, niet altijd precies op dezelfde wijze uitgedrukt;

d. Er bestaat bezwaar om van „bevestiging" der toegelatenen te spreken, dewijl door het misbruik, dat onder dien naam, bijzonder sedert

de invoering der Synodale Organisatie van 1816, als eene navolging van de Roomsche Confirmatie is ingeslopen, iets toegevoegd wordt aan het tweetal Sacramenten, dat de Heere in Zijne Kerk heeft ingesteld en aan de gedachte voedsel wordt gegeven, dat door den mensch kan bevestigd worden, wat de Heere door Zijn Sacrament doet;

e. Met het oog op het sub *d.* gezegde kan natuurlijk van zulk een formulier geen sprake zijn.

Art. 91.

Splitsing der Classen.

Op de *vraag*, ingezonden

door de Classen: ARNHEM—NIJMEGEN—ZUTFEN—TIEL—ZALT-BOMMEL:

Wie heeft eene verandering in de verdeeling der Classe (b. v. de onze) aan te brengen, wanneer deze wenschelijk of noodzakelijk blijkt?

antwoordt de Synode overeenkomstig het Praeadvies, dat het besluit tot zoodanige verandering door eene *Synodale Vergadering* der Kerken moet genomen worden.

Art. 92.

Ingevolge het bovenvermelde antwoord neemt de Synode dan ook het volgende punt in behandeling

Van de Classen: AMSTERDAM—EDAM—HOORN:

Zou het niet raadzaam zijn, dat de Classen, in welke het aantal opnieuw Gereformeerde Kerken reeds twaalf of meer bedraagt (Leiden, Rotterdam, Dokkum) niet meer met andere Classen gecombineerd blijven?

De Synode *besluit*, dat de afgevaardigden der verschillende Classen hierover het oordeel hunner Classicale Vergadering zullen vragen en in de volgende zitting dezer Voorloopige Synode hiervan bericht zullen geven.

Art. 93.

Synodaal Archief.

In zake het *bewaren van de Synodale akten* en bescheiden was ingekomen eene vraag:

Van de Classen: AMSTERDAM—EDAM—HOORN:

Moet niet eene Kerk worden aangewezen, die provisioneel belast wordt met de bewaring der Synodale akten en bescheiden?

De Synode *oordeelt* met de Commissie van Praeadvies, dat dit dringend geboden is, en *besluit* daarom voor deze taak provisioneel aan te wijzen *de Kerk van Amsterdam.*

Art. 94.

Beroeping van Predikanten.

Met het oog op *medewerking van lidmaten bij de beroeping van Predikanten*, werd gevraagd

door de Classen: GRONINGEN—WINSCHOTEN—APPINGADAM—ONDERDENDAM:

Laat Art. 4 der Kerkenorde ook toe de medewerking van lidmaten bij de verkiezing van Predikanten? En is zoodanige medewerking gewenscht?

In aansluiting aan het Praeadvies der Commissie *wijst de Synode er op*, dat in zake de beroeping de *verantwoordelijkheid* èn tegenover

de Gemeente zelve, èn tegenover de andere Kerken, èn tegenover den Heere, altijd alleen op den *Kerkeraad* rust; en verder *besluit* de Synode overeenkomstig het Praeadvies als antwoord op het gevraagde aldus:

Dat de Kerkeraad, aan welken altijd de beroeping blijft, der Gemeente gelegenheid geve, zich uit te spreken en met hare begeerte rekene, is noodzakelijk. De wijze waarop is afhankelijk van de vraag, wat het meest ter stichting zal kunnen dienen en overeenkomstig de plaatselijke toestanden is.

ART. 95.

Overgang van Christel. Geref.

Achtereenvolgens worden behandeld verschillende vragen.

a. *Van de Classen:* 'S-HERTOGENBOSCH-BREDA-HEUSDEN-EINDHOVEN-MAASTRICHT:

Hoe behoort gehandeld te worden met broeders en zusters, die uit de Christel. Geref. Kerk tot een onzer kerken wenschen over te komen, zoolang de vereeniging nog niet is tot stand gekomen?

Het *antwoord der Synode* luidt:

Voor de vele gevallen, die onder deze vraag kunnen gebracht worden, kan geen algemeene regel gegeven worden. Uiteraard moet zoo mogelijk gehandeld worden in overleg met den Kerkeraad der Christel. Geref. Gemeente.

b. *Van dezelfde Classen:*

Toezicht op doopleden.

Welke maatregelen kunnen worden genomen, om naar elders vertrekkende doopleden te doen komen onder toezicht van den Kerkeraad hunner tegenwoordige woonplaats?

De Synode *antwoordt*, dat bij vertrek van doopleden hiervan kennis kan gegeven worden aan den Kerkeraad van hunne toekomstige woonplaats.

Gasten aan het heilig Avondmaal.

c. *Van dezelfde Classen:*

Wat kan gedaan worden, om leden van eenige Kerk, die tijdelijk in eene andere verblijven, tot de tafel des Heeren toe te laten, zonder bezwaar voor laatstgenoemde Kerk?

De Synode oordeelt, dat de Kerkeraad, die hen tot het Avondmaal toelaat, zich altijd op eenigerlei wijze heeft te verzekeren aangaande hunne onergerlijkheid in belijdenis en wandel; b.v. door dienaangaande getuigenis te vragen van betrouwbare lidmaten van zijne eigene Kerk, of op de wijze, die de Kerkeraad dienstig zal achten.

Zekerheid aangaande den *Doop.*

d. *Van dezelfde Classen:*

Welke maatregelen kunnen worden genomen tot verzekering des Kerkeraads van den Doop der kinderen der met attestatie van elders overgekomen ouders?

De Synode oordeelt dienaangaande, dat, wanneer men geen extract uit het doopboek, waarin de kinderen ingeschreven werden, krijgen kan, de Kerkeraad zich moet vergenoegen met het getuigenis der ouders.

Hierbij wordt *gewezen* op het voorbeeld van sommige Kerken, dat elders zou kunnen worden nagevolgd, om namelijk na den Doop van ieder kind een schriftelijk bewijs hiervan aan de ouders of getuigen af te geven.

e. *Van dezelfde Classen:*

Moeten zij als gedoopt worden beschouwd, wier Doop niet geschiedde met de in de Kerk vastgestelde formule?

Het *antwoord* der Synode op deze vraag luidt eenparig:

Tot het Sacrament des heiligen Doops behoort ook het gebruik van de instellingswoorden (Matth. 28 : 19).

ART. 96.

Aangaande de benoeming en bevestiging van Ouderlingen en Diakenen bevatte het Agendum de volgende vraag:

Verkiezing en *Bevestiging* van *Ouderlingen en Diakenen.*

Van de Kerk van UTRECHT:

Is, met het oog op Art. 27 der Kerkenorde, herbenoeming van aftredende Ouderlingen en Diakenen geraden; en zoo ja, moeten de herbenoemden dan wederom bevestigd worden?

Bij de beantwoording dezer vraag wordt er op gewezen, dat de wenschelijkheid van herbenoeming afhangt van den plaatselijken toestand en van de personen, die aftreden; zoodat hiervoor door de Kerkenorde terecht geen algemeene regel gesteld wordt. Is iemand echter voor een bepaalden tijd gekozen, dan is de belofte, door hem bij de bevestiging gedaan, ook voor dien bepaalden tijd gegeven. Bij herbenoeming behoort dus de aanvaarding en de belofte opnieuw te geschieden; dit nu is de bevestiging.

Op deze gronden *oordeelt* de Synode dan ook:

Herbenoeming *kan* zeer wenschelijk zijn; en alsdan is vernieuwde verbintenis en dus bevestiging noodzakelijk.

ART. 97.

In behandeling wordt genomen het punt van het Agendum betreffende het *Ouderlingen-ambt.*

Ouderlingen ambt

Van de Classe HARDERWIJK:

Naar aanleiding van de breede discussie, op het Convent gevoerd over de beteekenis van het Ouderlingen-ambt, ofschoon zij niet tot oplossing gebracht is, en met het oog op de gevolgen van het gehouden Diakonaal Congres, benoeme de Synode eene Commissie, die nog in den loop van dit jaar, zoo mogelijk, eene *vergadering van regeer-ouderlingen samenroepe, teneinde de roeping, geschiedenis en verdere ontplooiing van dit ambt te bespreken naar den Woorde Gods.*

Het Praeadvies der Commissie, hierover ingekomen, (Ingekomen stukken N°. 44) luidde als volgt:

Aan de Voorloopige Synode der Nederd. Gereformeerde Kerken te Utrecht.

Aangezocht, om rapport uit te brengen over het punt, door de Classe Harderwijk ingezonden, rakende het Ouderlingen-ambt, herinnert Uwe Commissie, dat in zake dit onderwerp wordt voorgesteld, om naar aanleiding der breede discussie, over dit punt op het Synodaal Convent gevoerd, en met het oog op de gevolgen van het gehouden Diakonaal Congres, nog in den loop van dit jaar eene vergadering van regeer-ouderlingen samen te roepen, teneinde de roeping, geschiedenis en verdere ontplooiing van dit ambt te bespreken naar den Woorde Gods.

Uwe Commissie acht, dat er inderdaad gevaar ontstaan kan, dat na de verdieping een breedere ontplooiing van het Diakonaal ambt het Ouderling-ambt op den achtergrond komt, terwijl juist tuchtoefening en barmhartigheid voor den bloei van elke Kerk onafscheidelijk zijn. Hierbij komt, dat verschillende onderwerpen, als de vragen over den *ambtelijken zegen*, het *huisbezoek*, de *vereischten voor den waren Ouderling*, het houden van *Kerkeraadsvergaderingen* enz. door de Kerken besproken worden; zij

het onder de leiding des Heiligen Geestes naar Gods Woord. Eindelijk is juist bij de belangrijke discussie over de houding tegenover hen die, gelijk men het noemt, niet met de Reformatie medegaan, gebleken, hoe noodig het is op dit punt de werkzaamheid der opzieners te prikkelen, zoowel als den weg des geloofs aan te wijzen. Ter bevordering daarvan kan uitnemend dienen eene samenkomst van Bedienaren des Woords en Ouderlingen ten behoeve der bespreking van de regeering der Kerk.

Uwe Commissie stelt voor een viertal Deputaten, twee Predikanten en twee Ouderlingen, te verzoeken, een dergelijk Congres als het Diakonale voor te bereiden en samen te roepen. — Daartoe zoeke de Synode aan de Predikanten Vlug en Van Veeloo en de Ouderlingen De Waal Malefijt en W. A. Vrolijk Sr.

Deze Deputaten zullen eerst de Kerken gelegenheid geven onderwerpen op te geven ter behandeling, terwijl de bestrijding der kosten geschiede door de Classen, waartoe de aangewezen Deputaten behooren.

(get.) W. VAN DEN BERGH,
Rapporteur.

Deputaten hiervoor.

De Synode *besluit* overeenkomstig het advies der Commissie en wijst behalve de BB. VLUG, VAN VEELOO, DE WAAL MALEFIJT en W. A. VROLIJK Sr. ook Br. VAN DEN BERGH als Deputaat voor de samenroeping van het genoemde Congres aan.

ART. 98.

In behandeling komt het voorstel aangaande het *ambt der geloovigen*, insgelijks ingezonden

door de classe HARDERWIJK:

Ambt der *geloovigen.*

Met het oog op de noodzakelijkheid, dat het ambt der geloovigen zich niet bepale tot eene enkele handeling van »reformatie", maar verder gezegend doorwerke, benoeme de Synode eene Commissie, die *het wezen en het doel van het ambt der geloovigen in een geschrift uiteenzette.*

De Commissie van Praeadvies geeft als haar oordeel op dit punt het volgende te kennen (Ingekomen stukken No. 45):

Aan de Voorloopige Synode van Nederd. Geref. Kerken, te Utrecht vergaderd.

Wat betreft het *ambt der geloovigen*, acht de Classe van *Harderwijk* het wenschelijk, dat »het ambt der geloovigen zich niet bepale tot een enkele handeling van reformatie maar verder gezegend doorwerke, en wenscht, dat de Synode met het oog daarop eene Commissie benoeme, die het wezen en het doel van het ambt der geloovigen in een geschrift uiteenzette."

Uwe Commissie acht dit onderwerp zeer gewichtig, ja de krachtige opwaking van het Diaken- en Ouderlingen-ambt bezwaarlijk, zoo niet tevens het ambt der geloovigen opleeft. Thans toch bestaat het gevaar, dat alles van de ambten verwacht wordt, terwijl de gemeenteleden zelven wel klagend maar niet werkzaam optreden. Ook bij de bespreking van de tuchtoefening in de Gemeente is terecht door meer dan één spreker gewezen op de taak der gemeenteleden in dit opzicht. Aan een vroeger rapport der Commissie van Praeadvies, door Dr. Rutgers uitgebracht, (Zie Art. 73 der Acta) is hierover reeds eene zinsnede door de Synode toegevoegd, maar verder is uitwerking van dit punt wenschelijk geacht.

Eindelijk is èn voor het geestelijk èn voor het kerkelijk èn voor het maatschappelijk leven zeer wenschelijk, dat de roeping des Christens — want dit moet onder het ambt der geloovigen verstaan worden — meer worde omschreven in zijn wortel, omvang en heerlijke vruchten. Tegenwoordig acht men het ambt der geloovigen te zeer beperkt tot zijn verband met het koninklijk ambt van Christus, gelijk dit in Art. 28 der Belijdenis voorkomt. Men vergete niet, dat zoowel in Vraag 32 als in Vraag 55 van den Catechismus bijzonderlijk het profetisch en hoogepriesterlijk karakter van het ambt des Christens op den voorgrond gesteld wordt. Bijzonder bestaat naar Matth. 18 : 15 en 25 : 40 de roeping tot onderlinge vermaning en persoonlijke barmhartigheid, maar evenzeer komen in het kerkelijk leven in zake de offeranden, verhouding tegenover den Kerkeraad, vasten- en bededagen enz. tal van zaken voor, waarover meer licht uit Gods Woord verspreid worde. Verder dit ambt te omschrij-

ven ligt thans niet op den weg van dit rapport; alleen worde hetgeen in Gods Woord en in den Catechismus in dit opzicht voorkomt, niet vergeten.

Moeielijk is het voor de Synode wellicht iemand te verplichten een geschrift over dit onderwerp op te stellen. Daarentegen is het voor eenig persoon, die daartoe bekwaamheid heeft, menigmaal geestelijk gezegend, indien hij op eenige wijze eene roeping ontving tot samenstelling van eenig geschrift.

Met kleine wijziging van het Voorstel der Classe *Harderwijk* acht Uwe Commissie het raadzaam, U voor te stellen, niet iemand te benoemen, maar slechts de wenschelijkheid uit te drukken, dat Br. Dr. L. H. WAGENAAR, die onlangs zoo uitnemend de Kerken heeft gediend met de uitgave van een referaat, wordt aangezocht, een geschrift op te stellen over het *ambt der geloovigen*, voorzoover dit in verband staat met het kerkelijk leven.

(get.) W. VAN DEN BERGH,
Rapporteur.

De Synode, kennis genomen hebbende van het rapport, zegt Dr. VAN DEN BERGH dank voor zijn arbeid in dezen als rapporteur.

Met de *conclusie* van het rapport vereenigt de Synode zich en *noodigt* diensvolgens Br. WAGENAAR *uit* tot de samenstelling van bedoeld geschrift. Genoemde broeder verklaart zich *bereid*, aan deze uitnoodiging gehoor te geven. Geschrift, door Dr. WAGENAAR op te stellen.

ART. 99.

In behandeling wordt genomen het voorstel omtrent *het houden van een bededag*, ingezonden *Bededag.*

Door de Classen ZWOLLE—DEVENTER—KAMPEN—ASSEN—MEPPEL—COEVORDEN:

De Classe doet het voorstel, dat in onze Kerken een algemeene bededag gehouden worde voor de vrijmaking der Gereformeerde Kerken, die nog onder de hiërarchie leven, en voor de hereeniging van alle Gereformeerden in den lande.

De Synode *besluit*, overeenkomstig het Praeadvies, dat namens de Commissie door Ds. G. VLUG wordt uitgebracht (Ingekomen stukken N°. 46), dit *voorstel aan te houden* tot de volgende samenkomst van deze Voorloopige Synode.

ART. 100.

Ter tafel komt het Praeadvies der Commissie op de *overgebleven punten van het Agendum*. Ds. B. VAN SCHELVEN brengt namens de Commissie het Praeadvies uit (Ingekomen stukken N°. 47), waarop de Synode zich omtrent de verschillende punten uitspreekt. Die uitspraak gold allereerst het punt, aan de orde gesteld

Door de Classe HARDERWIJK: *Tractementen* van Predikanten.

Moet er niet tijdig gewaakt worden tegen het te hoog opvoeren van de tractementen der Bedienaren des Woords in de doleerende Kerken;

a. opdat het onzen herders en leeraars, »voorbeelden der kudde", geschonken worde ook hierin „der wereld niet gelijkvormig" te zijn;

b. opdat niet armere, kleinere gemeenten aldoor verstoken blijven, terwijl grootere en rijkere plaatsen alles tot zich trekken?

De Synode geeft bij monde van verschillende Ouderlingen *hare bevreemding te kennen* over het inzenden van dit punt. Het had reeds in de Classe *Harderwijk* teruggewezen moeten worden, daar toch die Classe zelve geen reden heeft, om tegen dadelijk gevaar in dezen te waarschuwen, en zij door dit voorstel toch eenigermate hiervan den indruk geeft. De

Synode vereenigt zich met het Praeadvies der Commissie, dat na eenige wijziging van den volgenden inhoud was geworden:

Erkend moet, dat in het algemeen zulk gevaar mogelijk is.

Vergeten mag echter niet, dat, zoo geheel naar de Heilige Schrift, in de Dordsche Kerkenorde aan de Kerkeraden de zorg is opgedragen voor *behoorlijk onderhoud* van de Bedienaren des Woords. Dat op dit oogenblik het bedoelde gevaar voor te hoog opvoeren der tractementen bestaan zou, blijkt niet uit eenig feit, ter kennisse der Synode gebracht.

Eer is voor het tegendeel te vreezen.

Zelfs is het de vraag, of in vele van de dusver vrijgekomen Kerken, die vacant zijn, reeds pogingen zijn aangewend, om tot het bijeenbrengen van een voldoend tractement te geraken. Ook van het bestaan van een gevaar van blijvende ontblooting der kleinere Kerken is nog niet gebleken, daar integendeel reeds herhaaldelijk grootere Kerken door het bedanken van beroepen leeraars zijn teleurgesteld geworden.

Art. 101.

Doopheffing.

Voorgesteld was

door de Classen: 's-GRAVENHAGE—LEIDEN—GOUDA:

De Synode neme maatregelen, om tot eenparigheid te geraken in de wijze van bediening des heiligen Doops, wat aangaat doopheffing en lezing van de 3e Vraag van het formulier.

Hierop luidde het *Praeadvies der Commissie:*

Ondersteld moet, dat hiermeê bedoeld wordt de dubbele vraag, of de moeder ook het kind ten Doop mag houden, en of, wanneer zij tegenwoordig is, de moeder ook in de derde vraag moet worden genoemd.

Gerekend worde met de bestaande gewoonheid, dat de moeder bij den Doop tegenwoordig is en het kind heft. Sproot het daarmeê saamhangend verschuiven van den heiligen Doop voort uit geringschatting van het heilig Sacrament, ernstige bestrijding van dit kwaad ware dan noodig. Zoolang dit echter het geval niet is, bestaat hiervoor geene reden.

In de 3e vraag kan met den vader ook de moeder vermeld worden, zoo zij tegenwoordig is, daar door haar evengoed als door den man de kinderen gezegd worden heilig te zijn.

Bij bespreking van het voorstel met het Praeadvies blijkt niet de noodige helderheid en eenstemmigheid te bestaan, waarom de Synode meent zich van uitspraak te moeten onthouden, ook daar de bedoeling der Classe *'s-Gravenhage c. a.* niet duidelijk is uitgedrukt.

De Synode vereenigt zich daarom met het volgende voorstel van een der afgevaardigden:

De Voorloopige Synode acht het op dit oogenblik niet wenschelijk eene nadere toelichting te geven van Art. 56 en 57 der Kerkenorde, ook daar de desbetreffende vraag in zeer algemeene termen is gesteld.

Art. 102.

Afvaardiging ter Synode.

Betreffende het punt, ingezonden

Door de Classen: MIDDELBURG—ZIERIKZEE—GOES—IJZENDIJKE:

De Synode bepale, dat door elke gecombineerde Classe *twee* Bedienaren des Woords en *twee* Opzieners ter Synode zullen worden afgevaardigd,

Besluit de Synode, overeenkomstig het Praeadvies:

Vooralsnog is dit onraadzaam, om het geringe aantal beschikbare

Bedienaren des Woords. Het zou zelfs kunnen gebeuren, dat het noodige aantal zou ontbreken of althans eene geheele Classe zou worden ontbloot gedurende den zittingtijd der Synode.

ART. 103.

De zaak der Kerk van *Nes en Wierum* was voor de Synode gebracht *Nes en Wierum.*

Door de Classen: LEEUWARDEN—DOKKUM:

Is de toevoeging van Moddergat, dat kerkelijk bij Nes en Wierum behoort, tot de Kerk van Paesens wenschelijk? (Nader rapport van de Classe over deze zaak is aan de Voorloopige Synode toegezonden. Hierbij is gevoegd het ingekomen schrijven van eenige leden der kerk Nes en Wierum, zie Art 63. Ingekomen stukken N°. 28 en 38.)

De Synode *besluit* conform het Praeadvies, hetwelk aldus luidt:

De Synode onthoude zich van uitspraak, daar zij niet in staat is, om voldoende daarover te oordeelen en deze zaak eigenlijk tot den werkkring behoort van de Classe. Wel spreekt zij de wenschelijkheid uit, dat niet te spoedig tot splitsing worde overgegaan, zoo er geen overwegende redenen toe dwingen. In allen gevalle moet daarbij gerekend met deze twee zaken: 1e. dat de Gemeente zelve er in gekend worde; en 2e. dat niet een deel der Kerk door de splitsing in zulk een toestand kome, dat het niet meer naar den eisch bediend wordt met het Woord en de Sacramenten.

ART. 104.

Zoo ook was de zaak van de Kerk van *Vollenhove* voor de Synode gebracht *Vollenhove.*

door de Classen: ZWOLLE—DEVENTER—KAMPEN—ASSEN—MEPPEL—COEVORDEN:

De Classe vraagt het advies der Synode in zake de Kerk van Vollenhove.

Het Praeadvies der Commissie luidde aangaande dit punt als volgt:

Aangaande de Kerk van Vollenhove handele de Synode evenals zij bepaalde in zake Moddergat. Ter voldoende beoordeeling ware noodig het hebben van officieele gegevens, waaruit bleek, dat deze zaak niet door de mindere Vergadering is af te doen. Herinnerd worde alleen, dat soms scheiden beter kan zijn dan bijeenblijven, altijd onder het beding, dat de eisch der barmhartigheid in het geestelijk verzorgd zijn van de beide deelen gelijkelijk niet uit het oog worde verloren. Mocht de Classe zelve de zaak om bijzondere redenen niet tot een goed einde kunnen brengen, dan ware, daar de Provinciale Synode nog ontbreekt, wellicht de hulp eener genabuurde Classe in te roepen. In het uiterste geval blijft natuurlijk een beroep op de Synode mogelijk.

De *afgevaardigden der Classe Zwolle c. a.* brengen onder de aandacht der Synode, dat *zij* ter Synode tegenwoordig waren om, des noodig, inlichtingen aangaande de zaak der Kerk van Vollenhove te geven, gelijk dan ook uitdrukkelijk in hun geloofsbrief vermeld stond. Die inlichtingen had de Commissie van Praeadvies echter niet van hen gevraagd.

Overigens besluit de Synode conform het Praeadvies.

ART. 105.

In zake de *verhouding van kleine Kerken* werd gevraagd *Zwakke* Kerken.

Door de Classen LEEUWARDEN—DOKKUM:

Regeling van de verhouding tusschen kleine Kerken en genabuurde Kerken.

Toelichting: De bedoeling is: kleine Kerken, die onmogelijk in den dienst des Woords kunnen voorzien, moeten in betrekking komen tot genabuurde Kerken, maar zóó, dat zij haar eigen Ouderling en Diaken hebben, en slechts vergaderen met den Kerkeraad van genabuurde Kerken, totdat zij sterk genoeg zijn, om zelf op te treden.

Het Praeadvies der Commissie op dit punt was van den volgenden inhoud:

Zooveel mogelijk hebbe elke Kerk haren eigen Kerkeraad, al ware het slechts bestaande uit een drietal ambtsdragers. Zeer zwakke Kerken, waar alle zelfstandige formatie nog ondoenlijk is, worden door de Classe gesteld onder de zorg eener genabuurde Kerk, terwijl zij toch zoo mogelijk één Ouderling en één Diaken hebben.
Voor den dienst des Woords is mogelijk en aanbevelenswaardig eene combinatie van Kerken, mits onder toestemming van de Classe, opdat niet verschillende Kerken zoo maar samengesmolten worden en de plaatselijke voortzetting der reformatie worde tegengehouden of feitelijk afgesneden.

Ter verduidelijking wordt nog uitgesproken, dat de zorg voor eene zwakke Kerk aan de *Classe* behoort, en tijdelijk door de Classe aan eene genabuurde Kerk kan worden toevertrouwd, zoolang de Classe dit noodig acht. Nimmer wordt dus eenige Kerk in eene genabuurde Kerk opgelost. Iedere Kerk behoudt hare eigene grenzen, eigen boeken enz. Bij combinatie voor de bediening des Woords is de Predikant Dienaar des Woords van *beide* Kerken, niet van eene nieuw gevormde Kerk.

Verder *besluit* de Synode conform het Praeadvies.

ART. 106.

Grenzen der Kerken.

Omtrent de *grenzen der Kerken* was nog gevraagd;

Door de Classen: LEEUWARDEN—DOKKUM:
Zou het tot wering van vele netelige quaestiën niet wenschelijk zijn, dat de Kerken zich hielden aan de natuurlijke grenzen en niet aan de historische, waar deze in voortdurenden strijd zijn met de natuurlijke?

Hierover rapporteerde de Commissie van Praeadvies:

»Natuurlijke grenzen" is meestal een zeer subjectief begrip. Alleen historische grenzen bieden een vast uitgangspunt. Deze grenzen heeft men als zoodanig te eerbiedigen. In geval van daaruit voortspruitende moeilijkheden is wijziging mogelijk. Elk geval zal afzonderlijk door de Classe moeten worden beoordeeld, met inachtneming van wat bij het bepaalde omtrent Moddergat (Zie Art. 103 Acta) is herinnerd.

Overeenkomstig dit advies *besluit* de Synode.

ART. 107.

Wegblijven van een afgevaardigde.

Aan den afgevaardigde der *Classe Arnhem c. a.* wordt opgedragen, bij zijne Classe onderzoek te doen, om welke reden de afgevaardigde-Ouderling in deze zitting der Synode niet tegenwoordig was, zonder door zijn Secundus vervangen te zijn.

ART. 108.

Verdaging der Synode.

Besloten wordt, met het einde dezer zitting de vergadering dezer Voorloopige Synode te *verdagen* tot nadere oproeping door de Kerk van Utrecht.

ART. 109.

De lijst der Deputaten, door de Voorloopige Synode in hare tot heden gehouden zittingen benoemd, wordt door den eersten Scriba voorgelezen en is van den volgenden inhoud :

Lijst der *Deputaten.*

Voor de bevordering der Kerkelijke hereeniging met de *Christelijke Gereformeerden*, de BB.: Dr. F. L. RUTGERS, Dr. A. KUYPER, Dr. Mr. W. VAN DEN BERGH, Dr. G. VAN GOOR en Ds. J. C. SIKKEL.

Voor advies in zake hereeniging met de *Kerken van wijlen Ds. Ledeboer*, de BB.: Ds. F. LION CACHET, Ds. P. J. W. KLAARHAMER en Dr. Mr. W. VAN DEN BERGH.

Voor advies in zake hereeniging met op zichzelf staande *Vrije Kerken*, de BB.: Dr. G. VAN GOOR en Dr. W. GEESINK.

Voor Correspondentie met *buitenlandsche Gereformeerde Kerken*, de BB.: Dr. F. L. RUTGERS, Ds. F. LION CACHET, Jhr. Mr. A. F. DE SAVORNIN LOHMAN en Dr. J. WOLTJER.

Voor de *examina* tot de volgende zitting dezer Voorloopige Synode, de BB.: Ds. F. P. L. C. VAN LINGEN, Ds. J. J. A. PLOOS VAN AMSTEL, Ds. B. VAN SCHELVEN, Dr. G. VAN GOOR, Dr. W. GEESINK en Dr. Mr. W. VAN DEN BERGH.

Voor nader advies in zake *Sabbatsrust* en verhouding tusschen *werkgevers en werklieden*: een Diaken, door de *Classe Rotterdam*, en een uit de *Kerk van Utrecht* aan te wijzen, met een Dienaar des Woords.

Voor de *Zending en het Zending-Congres*, de BB.: Ds. F. LION CACHET, W. HOVY en Dr. L. H. WAGENAAR.

Voor eene Conferentie ter bespreking van het *Ouderlingen-ambt*, de BB. Ds. G. VLUG, Ds. A. VAN VEELOO, DR. MR. W. VAN DEN BERGH, W. A. VROLIJK SR en J. H. DE WAAL MALEFIJT.

Voor rapport in zake verhouding tusschen *School en Kerk* de BB. DR. MR. W. VAN DEN BERGH, DR. G. VAN GOOR en DR. A. H. DE HARTOG.

Voor de toelichting der vereischten voor *Art. VIII der Kerkenorde*, Br. DR. A. KUYPER.

Voor opwekking aan de Kerken in zake het inzenden van *Officieele berichten*, de BB. Ds. J. C. SIKKEL en Ds. J. C. VAN SCHELVEN.

Voor de bevordering der *Collecte voor de proceskosten*, de BB. G. J. HARMSEN, J. J. SCHÜSSLER, C. M. E. VAN LÖBEN SELS, W. A. VROLIJK Sr., W. HOVY, H. W. VAN MARLE, C. VERHAGE, A. W. VAN BEECK CALKOEN, J. H. DE WAAL MALEFIJT, L. J. VISSER, A. ELSHOUT, L. C. CNOPIUS, W. DE BOOIS en C. A. VAN DRIMMELEN.

ART. 110.

De *korte notulen* van deze zitting worden door den eersten Scriba gelezen en door de Synode goedgekeurd; de goedkeuring der eindredactie wordt aan het Moderamen overgelaten.

ART. 111.

Uitgave der *Acta*.

Aan den eersten Scriba wordt opgedragen de zorg voor de *Uitgave der Acta* van de gehouden zittingen dezer Voorloopige Synode.

ART. 112.

Dank aan Adviseurs.

Praeses betuigt den dank der Synode aan de BB. Adviseurs voor hunne getrouwe tegenwoordigheid in de gehouden zittingen en voor hunne gewaardeerde adviezen.

ART. 113.

Dank aan de Kerken van Utrecht en Arnhem.

Aan de Kerken van Utrecht en Arnhem zegt Praeses dank voor de bereidwilligheid om de kosten dezer Voorloopige Synode te dragen; alsmede voor de vriendelijke ontvangst der Synode bereid, waarom het de Synode aangenaam zal zijn hare zittingen aan deze plaats te heropenen.

ART. 114.

Ds. RINGNALDA spreekt de blijdschap uit der Kerk van Utrecht, dat zij deze Synode in haar midden mocht zien houden. Hij dankt ook den Praeses voor zijne goede leiding, en hoopt, dat de zittingen dezer Synode spoedig weder onder dezelfde leiding zullen kunnen worden voortgezet.

ART. 115.

Sluiting dezer vijfde zitting.

Nadat de Praeses alle leden der Synode voor hun broederlijk samenwerken gedankt heeft, wordt gezongen van den Morgenzang vers 6 en 7. De Praeses gaat voor in dankzegging en smeeking en *sluit* deze zitting der Synode.

Het Moderamen der Voorloopige Synode:

P. VAN SON, *Praeses.*
G. VAN GOOR, *Assessor.*
J. C. SIKKEL, *Scriba.*
J. C. VAN SCHELVEN, *Scriba.*

Stoomdrukkerij ELLERMAN, HARMS & Co., Amsterdam.

Stoomdrukkerij ELLERMAN, HARMS & Co., Amsterdam.